

TC
Sağlık Bakanlığı
Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman
Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları
Eğitim ve Araştırma Hastanesi
12. Psikiyatri Birimi
Başhekim : Prof. Dr. Musa Tosun
Birim Şefi : Dr. Latif Alpkan

PSİKİYATRİK YARDIM TALEBİ OLANLAR İLE ,
YARDIM TALEBİ OLMAYAN
VE BOŞANMA AŞAMASINDA OLAN ÇİFTLERDE ;
ÇİFT UYUMU
VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Dr. Hülya AKAR

Uzmanlık Tezi

İstanbul- 2005

Uzmanlık eğitimim boyunca , bilgi ve deneyimlerini aktararak eğitimime katkıda bulunan klinik şefim Dr. Latif ALPKAN 'a , şef yardımcım Dr. Nezih ERADAMLAR' a ve tüm 12. Psikiyatri Birimi çalışanlarına , sağladığı bilimsel çalışma ortamından dolayı Başhekim Prof. Dr. Musa TOSUN ve tüm hastane çalışanlarına , rotasyonlarım sırasında yanlarında çalışma olanağı bulduğum ve birikimlerinden yararlandığım , Doç . Dr. Fulya MANER , Doç . Dr. Duran ÇAKMAK , Prof. Dr. Ümran Tüzün , Doç. Dr. Yüksel Altıntaş , Dr. Niyazi UYGUR' a , 2.5 yıl süren nöroloji asistanlığım sırasında yanında çalıştığım , bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım Doç. Dr. Dursun KIRBAŞ' a , tez çalışmam sırasında destek ve yardımlarını gördüğüm , tez danışmanım ve sevgili arkadaşım Uzm. Dr. Emrem BEŞTEPE , Uzm . Dr. Serhat ÇITAK , Uzm Klinik Psk Hatice SÜER GİRGİN , Uzm Dr. Rukiye HAYRAN' a , tez izleme jürimde bulunan 1. Psikiyatri klinik şefi Dr. Nihat ALPAY'a , 7. Psikiyatri klinik şefi Doç .Dr. Cem İLNEM'e , serviste birlikte çalışmış olduğum sevgili arkadaşım Evrim ERBEK 'e , tezimi hazırlarken çiftleri bulmamda yardımcı olan EDAM polikliniğinde çalışan hemşire Nergis İPEK , Hemşire Melahat DAĞ' a , birlikte çalışma fırsatı bulduğum tüm şef yardımcıları , başasistanlar , uzmanlar , psikologlar , hemşireler ve asistan arkadaşlarıma , eğitimime her zaman destek olan aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

I . GİRİŞ ve AMAÇ	4
II - GENEL BİLGİLER	7
A. Romantik Aşk ve Evlilik	7
B. Boşanma	13
C. Kişilik Özellikleri	18
D. Evlilik Uyumu ve Kişilik Özellikleri	23
III . YÖNTEM ve GEREÇLER	41
IV . BULGULAR	47
V . TARTIŞMA	81
VI . SONUÇ ve ÖNERİLER	96
VII. ÖZET	99
VIII . EKLER	101
IX . KAYNAKLAR.....	102

BÖLÜM I

GİRİŞ ve AMAÇ

Aile yakınlık , çatışma , cinsellik , şiddet , özerklik , ortaklık , sevgi , sömürü , korku , umut vb . insan gerçeklerinin bir arada yaşandığı bir insan birliği olduğu için merak uyandırır . İki insan birlikte olmaya başladıkları andan itibaren , daha önceki veya bireysel yaşam biçimlerini (hiç değilse aynı zamanı , mekanı , vb . paylaşmaya ilişkin bir takım durumlarda) değiştirmeye ve yeni etkileşim biçimleri denemeye başlarlar . Ancak bunların ‘tutması’ oranında bir çift , yani iki kişilik bir sistem oluştururlar . Bu aynı zamanda , dış sosyal dünya ve kendi iç dünyalarıyla , kök aileleriyle , vb. ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi demektir . (1)

Çift kavramı değişik değerler sistemi , duygusal , düşünsel ve davranışsal farklılıklar taşıyan en az iki değişik sistemin birleşmesi anlamındadır . (2)

Bu ilişkinin olumlu ya da çatışmalı oluşunda , içsel süreçler (bireyin tutumu , güdeleri , kişiliği) kadar kişiler arası etkileşim biçimleri de önemlidir . (3)

Evlilik uyum problemleri üzerine odaklanan iki teorik perspektif vardır . Bunlardan ilki kişiler arası perspektiftir . Bazı araştırmacılar kişilerin nasıl çatışma çözdükleri ya da diğerine ilişkin duygunun dışavurumu gibi kişiler arası (interpersonal) dinamiklere odaklanmışlardır . Bu görüş daha çok davranış oryantasyonlu terapistler arasında kabul görmüştür . (4)

Evlilik uyumu üzerine odaklanmış ikinci teorik perspektif daha çok psikanalistler arasında popüler olmuş olan intrapersonal modeldir . Bu teoriye göre evli çiftin kişilik karakteristikleri

çifti karşılıklı olarak doyumlu ve stabil ya da hoşnutsuz ve dengesiz yapar . Her bir partnerin ilişkiye bireysel olarak getirdiği süreklileşmiş düşünce , duyu ve davranış biçimleri intrapsişik faktörler olarak tanımlanır . Bazı kişiler bütün ilişkilerinde mutlu görünürken bazıları kronik olarak mutsuzdur . Kişilikteki stabil bireysel farklılıklara bağlı olarak , kişi ilişkilerinde genel olarak doyumlu ya da doyumstuzdur. Böylece ilişkinin devam edip etmemesinde sadece kişinin kiminle birlikte olduğu değil kim olduğu da fazlasıyla önemlidir. (4) (5)

Evlilikte dengesizliğin kaynağı olarak en sık saptanan kişilik faktörü nörotisizmdir . Terman ve Buttenweiser kadın ve erkeğin nörotisizm düzeyi yüksekse , evlilik mutluluklarının yüksek seviyede olmasını beklemenin güç olduğunu belirtmişlerdir. (5)

Bu iki perspektif birbirlerini tamamen dışlamazlar . Gerçekte interpersonal perspektif , intrapersonal perspektif tarafından yönetilen sürecin bir görüngüsü olabilir . Partnerlerden biri ya da her ikisinin yüksek nörotisizm düzeyi , işlevsel olmayan davranış değişiklikleri ile sonuçlanabilir . Endişeli çiftler endişeli olmayanlara göre daha zorlayıcı kontrol teknikleri kullanırlar ve temel iletişimlerde daha fazla yanlış yorumlarda bulunurlar . Partnerlerin biri ya da her ikisinin evlilikteki yüksek nörotisizmleri çatışmalı psikolojik bağlantının yer etmesine ve böylece işlevsel olmayan bilişsel ve davranışsal paternlerin kurulmasına sebep olur . (6)

Evlilik üzerine yapılan önemli sayıda çalışma evliliğin kalitesi ile partnerlerin kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin sorgulanmasına gereksinim duymuştur. Bazı çalışmalar eşler arasındaki farklılık ve benzerlikler üzerine odaklanmıştır .(7)

Diğer bir grup çalışma , evliliklerin kalitesini istikrarlılık üzerinden tanımlamayı deneyen, eşlerin kişilik özelliklerinden hareketle evlilikte istikrarlılığı tahmin etmeye çalışan araştırmalardır . (8)

Evlilik hemen herkesin hayatında en az bir kez yaşadığı en popüler kurumlardan biridir. Ancak buna rağmen bu konu üzerine yapılan araştırmalar göreceli olarak sınırlıdır. Ülkemiz de

bu durumu fazlasıyla paylaşmaktadır . Kadın erkek ilişkileri , cinsellik , evlilik içi çatışmalar ve sorunlar uzun yıllar tabu olarak görülmüş , tartışmaya açılmamıştır . Bu konuda genel yaklaşım ” kol kırılır yen içinde kalır ” olmuştur . Ancak son yıllarda bu alanda umut verici gelişmeler yaşanmış , evlilik sorunları hem toplumun hem de ruh sağlığı profesyonellerinin daha fazla gündemine girmiştir . Hastanemiz Evlilik Danışma Merkezine (EDAM) başvurular giderek artmıştır .

Eş terapisine başvuran çiftlerin psikiyatrik ve sosyodemografik değerlendirilmeleri ve tedavi prognozları hakkındaki klinik gözlemlere dayalı verilerin ötesinde , sistematik araştırmalara gereksinim doğmuştur . Bu tür sistematik çalışmalar , eş terapilerine başvuranların sorunlarının niteliği , hangi toplum kesimlerinden oldukları , eşler arası çatışmaların boyutları , eşlik eden psikiyatrik hastalıklar ve tedaviye başvurma motivasyonları gibi ihtiyaç duyulan bilgileri üretecektir . Daha da önemlisi , bu bilgiler , bu tür değişkenlerin tedaviyi ne ölçüde etkilediğini ortaya koyarak , verilen hizmetin etkinliğini artırma yönünde de bir katkı yapacaktır . (9)

Bu çalışmada , yardım almak için Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Evlilik Danışma Merkezine (EDAM) başvuran çiftlerin , çift uyum düzeyleri , demografik özellikleri ve kişilik özelliklerinin saptanarak , bu verilerin boşanma aşamasında olan çiftler ve yardım talebi olmayan kontrol grubu ile karşılaştırılması , bu üç grup arasındaki benzerlik ve farklılıkların saptanması hedeflenmiştir .

BÖLÜM II

GENEL BİLGİLER

A-ROMANTİK AŞK VE EVLİLİK

Başkalarıyla birlikte olmak , bir başkası için özel olmak arzusu insan oğlunun neredeyse biyolojik denebilecek kadar kökleşmiş bir gereksinimidir . Antropolog Helen Fisher , insanlık tarihinin başlarında duygusal bağların , düzenli cinselliği ve bebeklerin korunmasını sağlamak için nasıl bir evrim geçirdiğini açıklar . Bu bağlar kadınların hamile kalma durumlarının artmasıyla olmazsa olmaz hale gelmiştir . Zamanla duygusal bağlar eşler ve çocuklar arası işlevsel bağlar olmanın ötesinde gelişip , diğer insanlarla da bu tür ilişkileri düzenleyen karmaşık kurallar haline dönüşmüştür . (10)

Aşk yüz yıllar boyunca evliliği adet haline getirmiş pek çok toplumda tanımlana gelmiştir . Bununla birlikte toplumlar her zaman aşk ve evlilik ilişkisini bir arada sürdürmemiştir . Örneğin eski Yunan'da evlilik çocukların korunması için sürdürülen bir kurumdur . Romantik idealler homoseksüel ilişkilerde , yüksek mevkide bir erkekle metresleri arasındaki ilişkilerde temsil edilmiştir . (11)

Romantik aşk miti 12. yüzyıl Avrupasına dek uzanan kutsal bir tarihe sahiptir . Romantik aşkın Ortaçağ'daki kökenlerinde , iki insanın tüm ailenin katılımıyla aldığı önemli bir sosyoekonomik karar sonucu evlenerek oluşturdukları ve toplumun son derece ciddiye aldığı kurumla hiçbir ilgisi yoktur . Tam tersine aristokrasi arasında bir tür tinsel eğlence , idealleştirilmiş bir zina formu olarak ortaya çıkmış ve mistik imgeler kazanarak , şövalyelik denen kibar bir ahlaki sisteme dönüşmüş , kalıcı sanat ve edebiyat ürünleri yaratarak gelişmiştir . (12)

Antony Giddens , Mahremiyetin dönüşümü : Modern Toplumlarda Cinsellik , Aşk ve

Erotizm adlı çalışmasında , Batı toplumundaki aşk olgusunu “ romantik aşk ” ve “ birlikte aşk ” olarak ikiye ayırarak incelemektedir . Yansıtımlı özdeşim denilen nesne ilişkileri teorisyenlerinin son dönemlerde ileri sürdükleri patolojik savunma düzeneğine dayandırdığı romantik aşka karşı , etkili ve olumlu bulduğu birlikte aşkın yanında tavır almaktadır . Giddens tutkulu aşkın evrensel olduğu fikrindedir. Ona göre romantik aşk kültürelidir . Romantik aşk çekirdek ailenin ve çocukluğun , anneliğin sosyolojik birer kategori olarak ortaya çıkmasıyla , evin merkezinin babanın otoritesinden annenin sevgisine kayması ve kadının evdeki tabi ve dış dünyadan kopmuş konumuyla bağlantılıdır . Eksikliğin ötekinin fantazideki varlığı ile giderilmesidir . Ancak romantik aşk sayesinde gönül işlerinde uzmanlaşmış kadının çalışma hayatına ve kamusal alana çıkması ile birlikte , aşkın doğası değişmeye ve örneğin “ ilişki ” terimi ortaya çıkmaya başlamıştır . Kadının cinsel özgürlüğü romantik aşk ideallerini parçalamıştır. Patolojik romantik aşkın yerine , ötekine açılmaya dayanan , kişiyi değil de ilişkiyi özelleştiren , bu yüzden romantik aşkın “ sonsuza dek ” “ sadece ve sadece ” gibi bağımlı nitelikleriyle uyuşmayan , saf ilişkiyi esas aldığından heteroseksüelliğe dayanmayan “ birlikte aşk ” modeli ortaya çıkmıştır . Aile içi şiddetin nedeni de erkeklerin bu eşitlikçi saf ilişki modeline gösterdikleri tepkiden başka bir şey değildir . (13)

Michael Vincent Miller , İkili İlişkilerde Terörizm adlı çalışmasında Giddens’in aksine “ romantik aşk hem evlilikte hem de evlilik dışında kuşatma altında , ama onun yerini alacak yeni bir ideal de yaratmış değiliz ” diyerek hayıflanmaktadır . Ona göre ergenlik kültürü yaşayan batı toplumunda mutlu birlikteliklerin yerini “ ikili ilişkilerde terörizm ” dönemi almıştır . Miller “ bizim çağımız maskeler , roller ve açıklık , iletişim , liberalizm görüntüsü altına saklanan manipülasyonlar çağı oldu . Freud’unki korku yaratarak hüküm süren Prusyalı baba çağıysa , çağımız suçluluk yaratan boğucu bir sevgiyle hüküm süren Yahudi anne çağı olarak görülebilir ” der. Ona göre her iletişim yüzeyde görünenden farklı bir anlam taşır ; çünkü iki insan arasında yaşanan her şey denetimi kimin elinde tutacağı savaşını geliştirmek için kullanılabilir . Ayrıca Giddens’in teorisinin temeli olan ilişki kavramına , çiftler arasındaki yakınlık deneyimine paylaşma denmesine karşı çıkar . Yakınlıkları değil

cinsiyetler savaşını destekleyen post modern kültür ve bu kültürün ortaya çıkardığı duygusal kıtlık ortamında başat olan iktidar ilişkileridir der . (12)

Batı toplumlarındaki romantik aşkın , cinsiyet rollerinin değişimi Türkiye’de de yansımaları bulmaktadır . Ancak bunun yanısıra ve ağırlıklı olarak romantik aşkın içerilmediği , ailenin planı ve onayı ile gerçekleşen , geleneksel görücü usulü evlilikler varlığını sürdürmektedir .

Günümüzde popüler kültürdeki pek çok imaj , film temaları , lirik şarkılar toplumun aşk ve evliliği hayat boyu sürecek bir ilişki içinde birleştirme arzusunu yansıtmaktadır . Bu birliğin ilham verici niteliği , Arieti’nin kişilerin elde etmesi güç olan düşlerini dışa vurma girişimi olarak tanımladığı yaratıcılığın işlevlerinden biri olarak kabul edilebilir . Bu düşler kısmen kültürel ve tarihi değerler tarafından biçimlendirilmiş içsel ihtiyaçları , istekleri temsil eder ve dönüştürülerek ideal olarak dışavurulur . (11)

Romantik aşk ; aşık kadın ve erkeğin çoğalma kapasitesi ve yenilenme olasılıklarını fark etmelerini sağlayarak coşku duygusu verir . Bu yeni keşfedilmiş çoğalma duygusu nefes kesici olabilir ve erken narsisistik fantazilerin yeniden canlanmasını yansıtır . Sevilen kişiye atfedilen ilkel narsisistik fantaziler ile sevilen kişinin gerçekliği arasındaki fark fazlaysa ilişkide düşkünlükleri gelişir ve çatışma başlar . İlkel narsisistik fantazilerden kaynaklanan coşku , kendilik duygusunun gelişiminin katkısıyla , yaratıcı süreçler aracılığı ile dönüştürüldüğünde ilişki yeniden canlanabilir . (11)

Nesne ilişkileri , ilişkiler ile imajlar ve nesne temsilleri arasında karakterize olan bir durumdur . Bu imajlar ve nesne temsilleri bireyin çeşitli psikososyal bağlamlar ile teması ve kişinin gerçek ve fantazideki kişiler arası etkileşimlerinden gelişir . (14)

Nesne ilişkileri kuramına göre her hangi bir kişiler arası durumda davranış , kısmi olarak içsel referans sistemi tarafından belirlenir . Kendilikten diğerlerine , diğerlerinden kendiliğe yönelik içsel referans sistemi , belirtilen zamana kadar her hangi bir kişinin kendisi için önemli diğerleri ile deneyimi sonucu oluşur . Aşk ilişkisindeki her bir kişi , sahip olduğu içsel nesne ilişkisi sistemini herhangi bir kişiler arası duruma getirir . (14)

Nesne ilişkili sistem daha matür ya da daha az matür olabilir . Daha basit bir deyişle daha fazla ya da az birleşmiş ya da ayrılmış olabilir. Daha ayrılmış nesne ilişkileri sistemi , daha uyumlu eş seçimi , daha az çatışma ve çatışmayı daha kolay çözebilme olanağı sağlar . (14)

Aşık olma kapasitesi bir çiftin ilişkisinin temel direğidir . Bu erotik arzuya idealleştirmeyi bir araya getirme kapasitesi ve derinliğine bir nesne ilişkisi kurma potansiyeli anlamına gelir. Birbirleri için çekicilikleri ve özlemlerini keşfeden , duygusal yakınlık eşliğinde eksiksiz bir cinsel ilişki kurabilen ve sevilen ötekiyle yakınlık içinde ideallerini gerçekleştirme duygusu yaşayabilen bir erkek ve bir kadın yalnızca bilinçdışı olarak erotizmi ve şefkati , cinselliği ve ego idealini bağlantılandırma kapasitesini değil ; saldırganlığı da aşkın hizmetine sokma kapasitesi ortaya koyar . (15)

Evlilik ve aile olgusu her ne kadar tarih içinde ve bir toplumdan diğerine farklı anlamlar taşıyabilmekte ise de , içinde neredeyse evrensel sayılabilecek bazı gelişimsel olayların yaşandığı bir birimi ifade eder. Bu sosyal üniteyi oluşturan bireylerin birbirlerine olan güçlü bağlılıkları ve sadakatleri uzun yıllar sürer . (1)

Birçok sosyolog insan topluluklarında evlilik kurumunun şu veya bu şekilde hep var olduğu konusunda görüş birliği içerisinde. Geleneksel olarak evlilik ve aile yaşamının üzerinde kurulduğu beş çeşit kadın erkek ilişkisi paterni vardır. Bunlar , gelişigüzel ilişkiler , grup evliliği , poliandri , poligami ve monogamidir. (16)

Gelişigüzel ilişki , hiçbir kurala , düzenlemeye , yaşa , medeni duruma ve kan bağına bakılmaksızın gerçekleştirilen cinsel ilişkilere denir . Grup evliliği birçok erkeğin birçok kadınla bir çifti özel olarak bağlayan kurallar olmadan evlenmesidir . Poliandri bir kadının birden çok erkekle ; poligami bir erkeğin birden çok kadınla evlenmesine denir. İnsanların tabiatları itibariyle biseksüel olmaları nedeniyle , tamamlayıcı kadın erkek ilişkisi karşılıklı olarak zenginleştiricidir ve her iki tarafa da fayda sağlar .(16)

Birçok aile tipi vardır : çekirdek , geniş geleneksel , geçiş , çocuksuz , tek ebeveynli , tekrar evlenmiş ebeveynli ve eşcinsel aileler gibi . Geniş geleneksel aile , birbirine yakın akraba olan birkaç kuşağın birlikte yaşadığı aile tipidir . En eski toplumların yaşam biçiminde gördüğümüz bu aile tipi günümüzde de toprağa bağlı feodal topluluklarda varlığını sürdürmektedir . Bu aile tipinde yaşa bağlı bir hiyerarşik otorite söz konusudur . Ailenin reisi genellikle en yaşlı erkektir. Onun eşi de kadınların şefi durumundadır . Bu yapı günümüzde evrensel insan haklarıyla bağdaşmayan bir yaşam biçimi ortaya koysa da kendi içinde bir dengeye sahiptir . Geçiş tipi aile ise kırsal kesimde tarımla uğraşan insanların kente göçleriyle ortaya çıkmıştır . Çekirdek ailenin dede , nine , amca gibi bireylerle eski geleneklerini sürdürmeye çalıştığı bir aile tipidir .(17)

Türkiye toplumu ve ailesinin temelindeki insan ilişkilerine yönelik egemen değerler yakınlık , sadakat , karşılıklı bağlılık ve dayanışma olarak belirmektedir . Bu özellik ailenin içiçe ya da kaynaşmış olduğunu göstermektedir . Bu aileler bir yere ait olmayı , özerkliğe yeğleyen , bağımlı duyguyla mantığı ayırmayan , yakınlarından çok şeyler bekleyip duygusal tepkiler gösterebilen kişiler olarak görülmektedirler . (18)

Türkiye’de ailenin ilginç bir özelliği bu içiçeliğin yanısıra çok yapılandırılmış bir düzeninin de olmasıdır . Bu durumda aile üyelerinin statü ve sorumlulukları normatif sistem tarafından belirlenmiştir . Ancak normatif beklentilerin duygu ve davranışı yönlendirmediği ya da yetmediği durumlarda , aile üyeleri aşırı içiçeliğe ve kaynaşmışlığa yönelerek bireysel

benliklerini grup benliği içinde yokedebilirler . Geleneksel ailede eşler arasında cinsel rol ayrımı oldukça belirgin olup duygusal ifade ve iletişimde sınırlılık vardır . Çekirdek aile sınırlı bir bütün olmaktan ziyade geleneksel aile sisteminin içine yerleşmiş sınırlı bir yapı arz eder. Evlilik kuruluşu iki aile arasında bir bağ olarak görüldükçe eşler bağılıklarını kendi öz ailelerinden kendi kurdukları ilişkiye aktarmakta güçlük çekebilirler . (18)

İmamoğlu ve Yasak çalışmalarında Türkiye’ de evliliklerin gelenekselden moderne doğru bir değişim içinde olduğunu saptamışlardır. Yüksek Planlama Kurulu ‘nun verilerine göre Türkiye’ de evliliklerin yarısı görücü usulü ile gerçekleşmektedir. Buna karşılık kentli eğitimli kesimlerde ve genç popülasyonda bu oran azalmıştır. (19)

Aile temel bir sosyal grup olarak , temel fonksiyona sahiptir. Bunlar şu şekilde özetlenmektedir :

- 1) Aileyi oluşturan çift arasında toplumun onayladığı bir seks ilişkisi sağlar .
- 2) Aile ekonomik işbirliğinin ve işbölümünün sürdüğü uygun bir ortamdır . Çeşitli toplumlarda değişik biçimlerde ortaya çıkan bu işbirliği eşleri birbirine bağlamakla kalmaz , toplumun devamını sağlayan neslin bakılıp büyütülmesini sağlar .
- 3) Yeni doğan çocuğun potansiyelini geliştirmesi , eğitimi vb. konularda işlev görür .
- 4) Aile yetişmekte olan bireye içinde yaşadığı toplumun kültürel mirası ve değer sisteminin aktarılmasından sorumludur . (18)

Evlilik kurumu temel üç motivasyona dayanır :

Biyolojik Motivasyon: Uzun süreli beraber yaşama ve kendi cinsinden nesiller üretme arzusu , karşı cins ile ilişki hazzı , beraberliği ve kendini koruma arzusudur .

Psikolojik Motivasyon : Arzu duyduğu karşı cins tarafından beğenilme , sevilme , sevme , seçilme , kendi çocukları ile beraberliğin sürekli oluşundan duyulan güven ve hazzıdır .

Sosyal Motivasyon : Toplumun beklentilerine , yasalarına uyarak yaşamanın verdiği rahatlık , toplumda kabul edilen değerlere uyumla kazanılan saygınlık hazzı ve güvendir . (20)

B- BOŞANMA

Boşanma evlilik bağının kopması , evliliğin geçersiz olması ve eşlerin fiziksel olarak , hukuki olarak evlilikle ilgili sorumluluklarının bitişi demektir .

Psikolojik açıdan boşanma kompleks ve çok boyutlu bir fenomen olup , uzun bir periyotta gerçekleşen psikososyal bir süreçtir . Teorisyenler ve araştırmacılar, boşanma sürecini açıklayabilmek için çeşitli modeller geliştirmişlerdir . (21)

Örneğin ; Wiseman ; boşanmanın , bir aile bireyinin ölümünü takiben oluşan yas sürecine benzediğini ileri sürerek bu süreci 5 evreye ayırmıştır :

1. İnkâr
2. Kayıp ve depresyon
3. Kızgınlık ve ambivalans
4. Yeni yaşam tarzı ve kimliğe uyum sağlama
5. Kabul ve yeniden işlev görme

İnkâr evresinde evlilik baskı altında ve sıkıntılı tarzda devam eder . Evliliğin bozulmasına yol açan sıkıntı verici faktörler tam olarak açığa çıkıncaya dek bu evre sürer . İnkâr sıklıkla evliliği devam ettirmeyi amaçlayan bir mekanizmadır . (21)

Kayıp ve depresyon evresinde kişi sıkıntılarının evliliği ile ilişkili olduğunun farkına vardığında , tipik olarak ilk reaksiyon ; anlamlılık kaybı , üzüntü , depresyon , yalnızlık hissi ve diğer insanlarla iletişimden çekilme oluşur . (21)

Kızgınlık ve ambivalans evresinde boşanma daha gerçekçi bir düşünce halini almaya başlar ve kızgınlık oluşur . Bu kızgınlık çocukların velayeti , nafaka , çocuklarla görüşmenin ayarlanması ve diğer konularda kararların alındığı zamanda sıklıkla artar . (21)

Yeni yaşam tarzı ve kimliğe uyum sağlama evresinde boşanma bir gerçek olarak algılanır ve her bir birey bu gerçeğe başa çıkmanın en etkin yolunu bulmaya çalışır . Boşanma sürecini yaşayan kişinin ana görevi ; evlilik , kişilik , meslek , cinsel ve toplumsal alanlarda yeni bir kimlik geliştirmektir . Bu evrenin en belirgin özelliği eski kimlikte çözümlenmemiş sorunların yeniden açılması ve yeniden çözümlenme fırsatının oluşmasıdır . (21)

Kabul ve yeniden işlev görme evresi ; yeterli sosyal , cinsel , mesleki düşünce ve kimliğe sahip olmaya başladığında gelişmeye başlar . Bu evrede yeni oluşmuş başa çıkma yöntemleri pekişir . İkinci evlilikte başarı , her bir önceki evrelerde çatışmaların başarılı bir şekilde çözümlenmesine bağlıdır . (21)

Walsh , boşanmayı izleyen 1-2 yılın oldukça stresli ve karmaşık yaşandığını , boşanan çiftlerin çaresizlik ve ümitsizlik yaşadığını belirtmiştir . (22)

Hetherington , ikinci yılın sonunda kişilerde kayda değer iyileşmeler gözlendiğini belirtmiştir . Takip eden 6 yılda hem erişkinler hem çocuklar stabilize olur . İşlevsellikleri tamamen düzelir. (23)

Eğer evlilikte ciddi hayal kırıklığı yaşanmışsa boşanma sonrası çekirdek aile fikri kayba uğrar , evlilik ve ailenin geleceği ile ilgili hayal kırıklığı ve ümitsizlik yaratır . Bu , kayıp duygusunun yeniden alevlenmesinin yarattığı acıdan kaçmanın bir yoludur . Bu kaçış , çatışmaya ve uzaklık duygusuna yol açar . (22)

Boşanma kişinin kendilik duygusu üzerinde derin etkiler bırakır . (24) Bu durum eşin kaybı ile ekonomik güvencesini ve toplumsal kimliğini kaybeden geleneksel toplumlardaki kadınlarda daha da belirgindir . Erkekler için yardımcılarını ve duygusal destekçilerini kaybetme , yalnızlık , yüksek hastalık oranları , depresyon ve intihar gibi durumlara zemin

hazırlar . Hem erkek hem de kadınlar için kendilik kavramındaki değişiklikler kalıcı olabilir .
Bu durum genellikle boşanmayı takip eden ilk yıl içinde belirginleşir . (23)

Duygusal boşanma hukuki boşanmadan daha sonra gerçekleşebilir . Özellikle çocuklar için gerekli işbirliğinin sürdüğü ve eski bağlanma biçimleri , çatışmaların alevlendiği durumlarda bununla daha sık karşılaşılır . (22)

Bazı çiftler bağlanmalarını yoğun ve acı çatışmalar yoluyla devam ettirirler . Johnston ve Camphell yüksek çatışma düzeyi olan çiftlerle yaptıkları bir çalışmada ; çatışmayı çok katmanlı ve çok boyutlu bir süreç olarak tanımlamışlardır . Birinci düzlem çatışmanın aile , yakın arkadaşlar , yeni partnerler ve hatta terapiyi yürüten ekip tarafından alevlendirilebildiği dışsal boyuttur . İkinci olarak çatışma travmatik boşanmanın yarattığı ya da çatışmalı olan ilişkinin sürdürülmesi sonucu olan eşler arası düzlemde yaşanabilir . Üçüncü düzlem ; içsel düzlemdir ve kişinin kayıp ya da reddedilmeye verdiği travmatik yanıtla ilgilidir . Eğer ruhsal hastalık varsa boşanmaya verilen duygusal yanıt çok daha komplike olabilir . (25)

Yirminci yüzyılın başlarına kadar aile yapısı bugünkü çekirdek aileden farklıydı . Beraber üretim söz konusuydu . Kadın fiziksel , sosyal ve ekonomik bakımdan erkeğe bağımlı idi . Bu yapının bozulmaması için düzenlenmiş yasalar da ekonomik ve dini açıdan boşanmayı güçleştiriyordu . Şahitlerle suçlunun ispat edilmesi gerekiyordu . (20)

Bugünkü çekirdek ailede eşlerin ev dışında işi , mesleği vardır . Boşanmalar artmış , bu işlem hukuki olarak kolaylaşmış , suçlu arama önemini yitirmiştir . (20)

Boşanmaların artması , eskiye oranla mutsuz evliliklerin çoğaldığı anlamını taşımamaktadır . Artık çiftlerin evliliği bitirme isteği ve bu konudaki cesareti artmaktadır . Kadının mesleğinin ve dolayısıyla gelirinin oluşu kadınlar açısından olduğu gibi erkeğin vicdani ve ekonomik endişelerini azaltarak erkek açısından da boşanmayı kolaylaştırmıştır . (20)

Yüksek boşanma oranları kişilerin evlenme fikrinden uzaklaşmasıyla sonuçlanmamıştır . Aksine kadınların üçte ikisi ve erkeklerin dörtte üçü yeniden evlenirler . Ancak ilk evlilik ve boşanma sürecindeki çatışmalar çözümlenmezse ikinci evliliklerde de boşanma olasılığı % 60 gibi yüksek oranlara çıkabilmektedir . (22)

Erken evrede boşanma riski olan evlilikler , evlilik öncesi saptanabilir . Olson ve arkadaşları geliştirdikleri self- report ölçekle evliliğin ilk üç yılı içinde hangi çiftlerin mutlu , hangilerinin mutsuz , ayrılmış veya boşanmış olabileceklerini % 89 kesinlikle saptamışlardır . (26)

Mathews , Wickroma ve Conger eşin öfkeli , düşmanca davranışlarının ve tepkisizliğinin , hangi eşlerin boşanacaklarını %80 , hangi eşlerin yardım talebinde bulunacaklarını da %88 oranında belirleyebileceğini ileri sürmüşlerdir . (26)

Boşanmaların % 40 ' ı evliliğin ilk 3-4 yılı içinde gerçekleşmektedir . Boşanmanın en iyi belirteçleri iletişim ve çatışma çözümede yetersizlik , gerçekçi olmayan beklentiler , kusurlu ilişki rolleri olarak saptanmıştır . (27)

Gottman kocanın yakınmacı , tartışmacı , savunucu , tutumunun hem kendisinde hem de eşinde geri çekilmeye yol açarak boşanmaya sebep olduğunu belirtmiştir . (28)

Boşanma sebepleri arasında ; "şiddetli geçimsizlik" , "terk" , "evlilik dışı ilişki" , " sosyoekonomik yetersizlik " , "aile içi şiddet" , " akıl hastalığı" , "cinsel sorunlar" , "alkol madde bağımlılığı ve şans oyunlarına düşkünlük" gibi unsurlar yer almaktadır . (21)

Türkiye'de boşanmalar , erkeklerde 25-39 , kadınlarda 20-34 yaşları arasında yoğunluk göstermektedir. Kadın yaş grubundaki küçüklük evlenme yaşının küçük olmasından kaynaklanmaktadır . Boşanan çiftlerin çoğunda erkeğin yaşı daha büyüktür . Ancak % 16.4

kadar boşanma olayında kadının daha yaşlı olduğu , %7.8 kadar boşanma olayında ise kadın ve erkeğin aynı yaşlarda olduğu görülmektedir . Boşanma olaylarının %41'inin çocuksuz ailelerde görülmesi , çocuğun varlığının boşanmayı önleyen bir unsur olduğunu göstermektedir . Türkiyede boşanmaların %45.4'ü literatür bilgisi ile uyumlu olarak evliliğin ilk 5 yılı içinde meydana gelmiştir . (29)

C. KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Başkalarına ilgi duymak kendini tanımanın bir yoludur . Bu ilgi insanların başkalarının tepkilerinde kendini görmesini , onların aynasında kimliğini bulmasını sağlar . Bu anlamda yakınlarının davranışlarını araştırmak , onların tutum ve tepkilerine duyarlı olmak kendini tanıma ve kişiliğini bulma tutkusunun doğal sonucudur . (30)

İnsanların davranış ve görünüşlerine göre sınıflamak çok eskilere dayanır ve aynı tutkuyu yansıtır . Hipokrat ve Galenus yüzyıllar önce kanlı (sanguin) , sarı safralı (kolerik) , kara safralı (melankolik) ve balgamlı (flegmatik) kişilikleri tanımlamıştır . Kretchmer insanları beden yapısına göre atletik , piknik , astenik ve displastik tiplere ayırmıştır . Sheldon endomorfik , mezomorfik ve ektomorfik kişilikleri tanımlamıştır . (endomorfik ; iç organların egemen olduğu kişilik yapısı , mezomorfik ; kasların egemen olduğu kişilik yapısı , ektomorfik sinir dizgesinin egemen olduğu kişilik yapısıdır) . Bu sınıflandırmalar davranışın ruhsal öğeleri ve bilinçdışı nedenleri üzerinde durmamışlardır . (30)

Karakter kavramı sosyal , edebi , psikolojik ve moral değer yargıları ve anlamları kapsar . Psikanalize göre karakter bir bireyin yaşam boyunca spiral bir şekilde gelişen kişiliğinin ana öğelerini yansıtan özel bir kombinasyondur . (31)

“ Kişilik yapısı “ sınırları olan bir ruhsal bütün , bir “ ruhsal birim “ anlamına gelir . Özgül bir benlik ve üstbenlik , özgül çatışmalar ve özgül savunmalar uyumlu bir “ ruhsal bütünü “ yani kişilik yapısını oluşturur . Benlik , örgütleme yetisi sayılan öğelerin beraberce ve uyum içinde yapılaşmasında , yani kişilik yapısının kazanılmasında önemli görevler üstlenir . Sentez ve bütünleme işlevleri benliğin örgütleme yetisinin tamamlayıcılarıdır . ‘ Kişilik yapısı özgül işlevsel ve yapısal öğelerin bu yetiler aracılığıyla ve uyumu hedefleyerek oluşturdukları ruhsal bütündür . Değişkenlik ve karışıklığa karşın süreklilik ve kalıcılık kişilik yapısının özgül nitelikleridir . (30)

Karakter tanımı ego için yapılan tanımın hemen hemen aynıdır . İç isteklerin ve dış dünyanın gerektirdiği görevleri uzlaştırmanın alışılmış şekli olarak karakter , kişiliğin değişmez, organize ve bütünleyici kısmı olan egonun bir fonksiyonudur . Bu nedenle karakter sorunu egonun kendisini içgüdüsel dürtülerin , dış dünyanın ve daha sonra süperegonun isteklerine genellikle uydurduğu nitelikleri nasıl ve ne zaman kazandığı sorunu olsa gerektir . (32)

Freud ilk kez “ Karakter ve Anal Erotizm “ isimli monografında , sürekli devamedegelen karakter öğelerinin “ .....orjinal içgüdülerin değişmeksizin devam etmelerine .... veya onlara karşı bir reaksiyon formasyon oluşumuna ...” inanmıştır . Freud 1923’ te nörotik semptomlar ile karakter öğeleri arasında ayırım yapmıştır . Nörotik semptomlar represyon mekanizmalarının başarılı olmadığı vakalarda gözleniyordu . Karakter öğeleri ise aynı savunmaların tümüyle başarılı olduğu bireylerde oluşuyordu . (31)

Topografik kuram : İnsan davranışlarının bilinç , bilinç öncesi ve bilinçdışından oluştuğunu öne sürer.

Yapısal kuram : Kişilik biyolojik temellere dayandırılır . Altbenlik , benlik , üstbenlik arasındaki etkileşimlere işaret eder .

Dinamik kuram : Haz ve gerçeklik kavramları üzerinde durulmuştur . Kişiler arası ilişkileri açıklamaya çalışmıştır .

İçgüdüsel kuram : Libido ve psikoseksüel gelişim üzerinde durmuştur . (32)

1. Faz- Oral Dönem: 1 yaşına kadar sürer . Ağız , dudaklar ve dil temel haz organlarıdır . Bu dönemin en etkin işlevi içealım , en belirgin davranış biçimi bağımlılık ve edilgenlik şeklinde kişilik özellikleri ortaya çıkabilir .

2. Faz – Anal Dönem : 1-3 yaşlarını kapsar . Anüs ve çevresi haz bölgeleridir . En önemli özelliği duyu ve davranışlarda ambivalans içermesidir . Başarı ile aşamazsa titizlik , cimrilik , kararsızlık yani obsesif kompulsif kişilik özellikleri görülebilir .
3. Faz- Fallik Dönem : 3-5 yaş arasını kapsar. İlgi üreme organlarındadır . Kastrasyon anksiyetesi ve ödipal kompleks bu döneme özgüdür. Bu döneme takınılırsa aşırı çekingenlik , bedene zarar geleceği korkusu , cinsel kimliğe ilişkin güvensizlik oluşabilir
4. Faz - Latent Dönem : Seksüel dürtülerin sosyal uğraşlara yöneldiği dönemdir . Üst benlik olgunlaşma süreci içindedir .
5. Faz- Genital Dönem : 11 yaşından sonradır . Bilişsel yetiler ve duygusal tepkilerde gerçeklik ilkesi ön plandadır . (32)

Jung ekstrovert ve introvert kişilik yapılarından söz etmiştir :

Introvert tip : Duyguları , düşünceleri , sezgileri dış dünyadan çok kendisine yöneliktir.

Ekstrovert tip: Bu yönelim tamamen dış dünyaya doğrudur . (30)

Erickson 'un benlik kuramında kişiliğin temeli çocuklukta atılmakla birlikte gelişme tüm insan yaşamına yayılmaktadır .

- 1) Temel güven dönemi : 1 yaşa kadardır . Anne ile olan ilişkide süreklilik , tutarlılık , aynılık vardır . Eğer temel güven gelişmezse ilerdeki yıllarda kişide içe çekilme gözlenebilir .
- 2) Özerklik Dönemi : 1-3 yaş arasını kapsar . Yürüme , konuşma gibi otonom özellikler kazanılır . Seçim yapma ve kendini denetleyebilme yetileri gelişir . Utanç ve kuşkuculuk duygularının baskın şekle geçmesi bu dönemin problemlerindedir .
- 3) Girişim Dönemi : 3-5 yaş arasındadır . Motor ve entellektüel aktivitelere girişimler başlar . Kardeş rekabeti gelişebilir . Bu döneme ilişkin en önemli sorun suçluluk duygusudur .
- 4) Çalışma ve Yapıcılık Dönemi : 6-11 yaş . Toplumun onayladığı araçlar kullanılmaya başlanır . Aşağılık duygusu ve yetersizlik ilerdeki yıllarda sorun olabilir .
- 5) Kimlik Dönemi : 11 yaş sonrasıdır , ergenliğe kadar sürer . Grup kimliği ve cinsel kimlik duygusu gelişir . Bu dönemde kimlik karmaşası oluşabilir .

6) Yakınlaşma Dönemi : Birey somut eşleşmelere ve yakınlaşmalara kendini bırakır , özverilerde bulunmaya başlar . Yalnızlık duygusu en önemli problemdir .

7) Üretkenlik Dönemi: Yaratıcılık ve yeni bir kuşağı oluşturabilmek anlamlıdır . Bu dönemdeki tehlike ; verimsizliktir .

8) Benlik Bütünlüğü Dönemi : Yaşlılık dönemini de kapsar . Umut yitimi ve ölüm korkusu problem olabilir . (32)

Bireyleri kişilik yapılarına göre sınıflandırmak güç bir işlemdir . Kişilik yapılarını belirleyen çatışma , savunmalar ve davranışlardaki iç içelik , çok yönlülük , karmaşıklık ve değişebilirlik bunda rol oynar . (30)

Psikanalitik literatürde ve günlük klinik uygulamada en sık karşılaşılan kişilik tipleri şunlardır :

1. Histerik Kişilik : Histriyonik aktivite , ilişkilerin seksüelizasyonu , kolay telkin edilebilme ve dramtizasyon bu karakterin ana dekorlarıdır . Ruhsal cinsel gelişim kuramına göre fallik , ruhsal toplumsal gelişim kuramına göre girişim dönemi çatışmaları bu kişilik yapısında egemendir . Enstest istekleri ve bunlara bağlı utanç ve suçluluk duygularının bastırılması başlıca uğraşlardır . Benlik doyum sağlayıcı işlevlerde geri kalır . Üstbenlik hoşgörülü ve aşırı bağışlayıcıdır .

2. Fobik Kişilik : Bu kişiler hassas bir yapı sergilemelerine karşın dış dünya ile çoğu kez ölçülü ve fobilerini engelleyebilmek için sınırlı bir hayat sergilerler . Çok zaman fobik yapıya obsessif nitelikler de katılır .

3. Obsessif Kompulsif Kişilik : Ruhsal cinsel gelişim kuramına göre anal , ruhsal toplumsal gelişim kuramına göre özerklik dönemi ile ilgili sorunlar , bu dönemdeki engellenmeler , ve döneme özgü çatışmalar egemendir . Tüm eğilim ve etkinliklerde kendisini belli eden ambivalans başlıca çatışma kaynaklarıdır . Benlik düzen - düzensizlik , temizlik - pislik , tutumluluk - cömertlik , bağımlılık – özerklik arasındaki dengeyi sağlama işlevinde zorlanabilir . Benlik aşırı cezalandırıcı ve kısıtlayıcıdır .

4. Depresif Kişilik : Ruhsal cinsel gelişim kuramına göre oral , toplumsal gelişim kuramına göre temel güven duygusu dönemi ve bu dönemin temel sorunları bu durumun belirleyicisidir . Beslenme, alma-verme , haz alabilme , yaşama kıvancı , umut ve iyimserlik gibi temel nitelikler ve bunlarla ilgili sorunlar belirgindir . Oral dönemde sorunları olan bir benliğin isteme , alma , alınan içeatma ve sindirme işlevlerinde güçlükler göstermesi , sevgi yetilerinde denge sağlayamaması ya da bencil isteklerine olumlu yaklaşamaması temel belirleyicilerdir . Üstbenlik sert , aşırı yasaklayıcı , cezalandırıcıdır . Yakınlık kurma zorunluluğu çözülmemiş bağımlılık sorunlarının bir görüntüsüdür . Özveri , başkalarına kendisinden çok önem verme , kendini önemseyememe , kendisinden başka herkesin , daha önemli , büyük ve yetenekli olduğu düşüncesi bu kişilik yapısındaki başlıca nitelikleridir .

5. Pasif- Agresif Kişilik: Bu kişilikte gerçekte var olan agresif yıkıcı hisler tam tersi pasif bir şekilde ifade edilirler . Göze görünen bir itaat olmasına rağmen çevrelerini kontrol eden ve provakatif davranışları vardır . Bu kişilerin kişilik karakteristikleri arasında işleri sürüncemede bırakma , sabotaj , yeni işlere başlamadaki kayıtsızlık ve üstünkörü davranış vardır .

6. Narsisistik Kişilik: Kendilik değeri bozuklukları ve özgül ilişki sapmaları önde gelen özelliklerdir . Kendilerini kusursuz , tümgüçlü , en güzel , en zeki , eşsiz olarak duyumsarlar . Başkasının hayranlığına bağımlılıkları çok fazladır . Kişilerarası ilişkilerde aşırı benmerkezcilik , kendilerine dönüklük ve başkalarını sömürücü yaklaşımları ile dikkat çekerler . Eşsiz oldukları inancı başkaları ile yakınlaşabilme ve onlarla eşduyum yapabilme yetilerini ketlemektedir . Kernberg narsisistik kişilik örgütlenmesinde oral dönemin önemine işaret ederken , Volkan tüm gelişimi gözetmek gerektiğini , psikoseksüel gelişmenin her dönemindeki narsisistik yaralanmaların bu kişilik örgütlenmesinde etkili olduğu , agresyonların sadece oral dönemden değil her dönemden kaynaklanabileceği kanısındadır . (31 32)

7. Şizoid Kişilik : Bu kişiler çevrelerinden uzak dururlar . Yalnız yaşamayı yeğlerler . Bilişsel yetileri oldukça gelişmiştir . Yakın ilişkiler geliştirmezler . Çatışmaların kaynağı olarak oral dönemin başlangıcını gösterilir . (30 , 31)

D- EVLİLİK UYUMU ve KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Evlilik ilişkisi , evlilik uyumu , evlilikte doyum 1930 ' lu yıllardan bu yana pek çok araştırmamanın konusu olmuştur . (33)

Evlilikte işlevselliğin nasıl değerlendirileceği tartışma konusu olmuştur . Başarılı veya başarısız evlilik için nasıl bir tanım yapılabilir ? Çoğu kez başarılı evlilik , süreklilik , evlilik danışma durumunun olmaması veya rapor edilen mutluluk gibi temellere dayanarak tanımlanır . Süreklilik ve evlilik danışma durumunun olmaması , başarılı veya başarısız kategorileri içine dahil olması kesin olabildiğinden iyi işleyen tanımlar olarak kabul edilmişlerdir. Bununla birlikte bu görüş henüz boşanma ya da ayrılma aşamasına ulaşmasa da evliliklerin ideal olmaktan uzak olabileceğini veya evlilik danışmanına herhangi bir nedenle başvurmanın evlilik uyumuyla ilişkisinin çok az olabileceği gözlemlerini ihmal eder .(14) Cuber ve Harroff'un beş ayrı tip evlilik ilişkisi tanımladıkları çalışmaları bu dikotominin tehlikesine işaret etmektedir . Bu evlilik tipleri 1) çatışmalı-alışılmış 2) cansızlaşmış 3) pasif-yakın 4) canlı 5) tam . Cuber ve Harroff bu evliliklerin tamamında doyum gibi doyumsuzluk ve boşanma ihtimalinin olduğunu ve her bir evlilik paterninde bu ihtimallerin nedeninin farklı olduğunu vurguladılar . (33)

Grych ve Fincham , eşler arasındaki doyum ile eşler arasındaki çatışma kavramlarının birbirine zıt kavramlar olarak görülmesine rağmen , mutsuz evliliklerin her zaman çatışma ile tanımlanamayacağını ve çoğu evlilikte doyumlu olan çiftin çatışma içinde olabileceğini belirtmişlerdir . (34)

Evlilik uyumu , evlilik doyumu , mutluluğu , evlilik bütünlüğü kavramları evlilik ilişkisinin kalitesini tanımlamak için kullanılan kavramlardır . Evlilik kalitesi kavramı diğerlerini de kapsayan genel bir kavramdır . Evlilik kalitesi evli çiftlerin ilişkilerinin öznel değerlendirilmesi olarak tanımlanır . Yüksek evlilik kalitesinin , iyi uyum , yeterli iletişim , evlilik ilişkisinde

yüksek doyum ve mutluluk derecesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir . (35) Ancak mutluluğu ölçmek için uyum envanterleri kullanıldığında bile rapor edilen mutluluk tuzaklar içerir . Sosyal arzulanabilirlik bu envanterlerle yaşanan sorunlardan biridir . Sonuçlar evlilik ilişkisinin kendisinin yanı sıra kendilik , iş vb. diğer durumlara ilişkin doyumunu da yansıtır . Ayrıca mutluluk veya doyumun anlamının bütün kişilerde aynı olup olmadığını bilmek güçtür . (14)

Evlilik uyumu ile evlilik doyumunu kavramları aralarında yüksek korelasyon olması nedeniyle sıklıkla birbirinin yerine kullanılmaktadır . Doyumlu çiftlerin aynı zamanda uyumlu oldukları ifade edilerek bu iki kavramın farklı kavramlar olmadığı ileri sürülmektedir . Ancak bazı araştırmacılar doyumun ve uyumun iki farklı kavram olduğunu belirtmişlerdir . (36)

Evlilik uyumunun tanımı ve kapsamı üzerine tartışmaların sürmesine rağmen birbiri ile etkileşen , evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanır . Evlilik uyumu ayrıca çiftlerin uyumlu birlikteliklerinin sonucu olarak evlilik hayatındaki memnuniyeti ve mutluluğu da tanımlanır . Bu noktada evlilik doyumunu ile karışır . Oysa çift uyumunda evlilik doyumunda olduğu gibi bireylerin öznel algısı değil , aralarındaki ilişkinin niteliği değerlendirilmelidir . Bu nedenle evlilik uyumunda eşlerden her birinin ilişki sürdürme kapasiteleri de önemlidir . (37)

Mahremiyet kavramı bir süreç , bir durum ya da bir davranış biçimi olarak çeşitli şekillerde tanımlanmıştır . Mahremiyet , evlilik ilişkisi içerisinde psikososyal bir süreç olarak tanımlanır . Mahremiyet , 1) güçlü ego kimliği , 2) aile kökeninden bağımsızlık ve 3) eşin doğru algılanması tarafından belirlenir . Mahremiyetin kişisel kimlikle ilişkili olduğu düşüncesi Erikson'un mahremiyetin adölesan dönemin major psikososyal gelişimsel krizi olduğu teorisinden köken alır . Rapoport , Glick ve Kessler ikili yakınlık geliştirmek için , genç evlilerin öncelikle , aile de içinde olmak üzere

'önemli diğeri' ile güçlü emosyonel bağlarından vazgeçmeleri gerektiğini ileri sürmüşlerdir . (38)

Kreitman ve arkadaşları araştırmalarında eşin davranışlarının doğru algılanışının evlilik uyumunun önemli bir belirleyeni olduğuna işaret etmiştir . Bununla birlikte , ego kimliği , bağımsızlık ve eşin doğru algılanmasının , evlilik ilişkilerinin genel boyutlarının göstergesi olmaları olasılığı teorik olarak mümkündür . (39)

Waring , ego gücü ile kohezyon ilişkisinin mahremiyetin diğeri iki ölçütüyle ilişkisi olmadığını buldular . Mahremiyetin diğeri bir boyutu olan eşin doğru olarak algılanması , duygulanımın dışı vurumu ile ilişkili bulunmuştur. Duygulanım , kohezyon ve evlilik uyumunun ilişkisi , kişiler arası ilişkilerde mahremiyetin çok boyutlu bir kavram olduğunu düşündürür . Evlilikte mahremiyet , kimlik duygusu ve eşin karakteristiklerinin doğru algılanması ile ilişkilidir . Nörotik ihtiyaçlar veya algılara dayanan evlilik seçimi sonucu nadiren mahremiyet ilişkisi yaşanır (38)

Evlilik uyumu ile ilişkili faktörler , evlilikte üçgen modeline göre 3 temel başlık altında incelenebilir :

1. Bireysel Özellikler :

Sorunlar

Stresle başa çıkma güçlüğü

İşlevsel olmayan düşünceler

Aşırı tepkisellik

Aşırı kızgınlık ve saldırganlık

Tedavi edilmemiş depresyon

Kronik irritabilite

Aşırı utangaçlık

Olumlu özellikler

Dışadönüklük

Esneklik

Özgüven

İddialılık

Teslimiyet

Aşk

2. Çift Özellikleri :

Sorunlar

Negatif ilişki tarzları

Olumlu Özellikler

İletişim becerileri

Çatışma çözme becerileri

Kaynaşma

Yakınlık

Güç paylaşımı veya kontrolü

Uzlaşma

3. Çevresel Etmenler :

Aile kökeninin etkileri

Aile sürecinin izleri

Aileden bağımsızlaşabilme

Anne babanın evliliği

Anne babanın ve arkadaşların desteği

İş stresi

Ebeveyn olmanın stresi

Dışarı uğraşlarının gerilimi

Diğer stresörler (Borçlanma , sağlık , eşin yakın akrabaları) (40)

Reuben Hill çeşitli çalışmalarda evlilik uyumu ile ilişkili şu faktörleri saptamıştır :

- 1) Kocanın anne-baba evliliğinin mutluluğu
- 2) Kocanın babası ile yakınlığı
- 3) Kocanın çocukluğunun geçtiği yer
- 4) Kocanın evlenme yaşı
- 5) Kocanın eğitim seviyesi (41).

Uzun zamandan beri kişilik faktörleri ile evlilik sorunları arasındaki ilişki araştırmaların konusu olmuştur . Genellikle bu konudaki araştırmalar iki yolda ilerlemiştir . Birincisi kavramsal orjinini psikodinamik ve sosyal öğrenme teorilerinden alan , evlilik doyumu üzerine kişiliğın etkilerini araştıranlardır . İkincisi kavramsal orjinini sistem teorisinden alan ve çok yönlü olarak klinik araştırmalarda sıkıntılı bireyleri ve aile sistemlerini bir arada ele alan , evlilik sorunları ile bireysel psikopatoloji arasındaki ilişkileri araştıranlardır . (42)

Burgess ve Wallin evlilik uyumu ve kişilik değişkenleri arasındaki ilişkiyi gözönüne alan erken araştırmaların bulgularını özetlemişlerdir . Mutlu evli , emosyonel olarak stabil , diğerlerini gözetten , hürmet eden , cana yakın , kendine güvenen ve emosyonel olarak bağlı biçiminde karakterize edilir . Mutsuz evli tersi karakteristikler gösterir . Mutlu ve mutsuz evli çiftlerin kişilik özelliklerinin kıyaslandığı çalışmalarda nörotik özelliklerle bireysel ve evlilik mutsuzluğu arasında ilişki saptanmıştır (42)

Terman , Burchinal , Dean çalışmalarında kadınların kişilik testi skorları ile evlilik mutluluğu arasındaki ilişkiyi biraz daha yüksek bulmuştur . (14)

Uhr Kelly'nin verilerini kullanarak evlilikten 18 yıl sonraki araştırmasında mutsuz erkeklerin nişanlılık zamanında önemli oranda nörotik olma eğiliminde olduklarını , daha içedönük ve utangaç olduklarını saptadı . Uzunlamasına çalışmalar evliliğin başlangıcında kocanın kişilik özelliklerinin sonraki evlilik mutluluğu ile kadınınkine nazaran daha güçlü ilişkili olduğunu göstermiştir . Mutsuz erkekler ölçülenden daha yüksek doyum düzeyi rapor etmişlerdir . Bu evlilik dışı iş vb. diğer alanlardaki olumlulukla ilgili olabileceği gibi , bu kişilerin kendilerini olduklarından daha sağlıklı görme eğilimini yansıtabilir . (43)

Dean hem erkek hem de kadının kişilik envanterinde erkeği olumlu gösterdiği durumlarda evliliğin mutlu olma eğiliminde olduğunu belirtir . (44)

Corsini eşlerin anlaşması ile evlilik mutluluğu arasındaki ilişkinin kocanın bu anlaşmanın nesnesi olduğu durumda gerçekleştiğini belirtmiştir . Bu durumda hem kadın hem de erkek için iyi koca stereotipik kavramının paylaşılması söz konusudur . Evlilik mutluluğu ile kültürel olarak paylaşılan ‘‘iyi koca’’nın ne olması gerektiği kavramı arasında yakın ilişki olduğunu bulmuştur (45) .

Benzer olarak Tharp , Dymond , Corsini ve Luckey 'in eşler arasında kişilerarası algı çalışmalarını gözden geçirip şu sonuca varmıştır : Evlilik mutluluğu kadının kocasını algısı ile kocanın kendi algısı arasındaki uyumla ilişkilidir . Fakat bu çalışmaların hiçbiri evlilik uyumu ile kocanın karısını algısı ile kadının kendi algısı arasındaki uyum ile ilişki saptamamıştır . (46)

Kitamura ve Aoi'nin çalışmalarında evlilik uyumu kadında yüksek hayat standardı , düşük nörotisizm ve baba tarafından desteklenme , erkeklerde ise düşük psikotizm ve anne tarafından desteklenme ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır . (47)

Yapısal anksiyete ve onun diğer görünümleri olan negatif duygulanım ve nörotisizm evlilik doyumsuzluğu ile ilişkili bulunmasına rağmen az sayıda çalışma yapısal anksiyetenin etkisinin hangi yolla gerçekleştiğini araştırmıştır . (48)

Yapısal anksiyete ve onun varyantları ile evlilik doyumu arasındaki bağlantıya ilişkin iki açıklama vardır . İntrapersonel model olarak adlandırılan modelde yüksek anksiyetesi olan kişiler , hayatlarının tüm alanlarında evliliği de kapsayacak şekilde mutsuzdur . Hatta daha katı intrapersonel modele göre yapısal anksiyete ve evlilik doyumu arasındaki negatif ilişki evlilik ilişkisinden bağımsız gelişir . (48)

İntrapersonel modele göre kişilik yapıları direkt olarak evlilik uyumunu etkiler . (48)

Karney ve Bradbury nörotisizm ve evlilik etkileşiminin evlilik doyumu üzerine etkisini ve yapısal anksiyete ile evlilik doyumsuzluğu arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır

. Yeni evlilerde eşlerin doyumu ve yapısal anksiyete arasında negatif ilişki olduğunu , evlilik etkileşimi ile yapısal anksiyete arasında bağlantı olmadığını bulmuşlardır . (49)

İnterpersonel olarak adlandırılan ikinci modelde ; yüksek anksiyetesi olan kişiler eşleri ile evlilik iklimini bozacak ilişkilere , etkilenimlere girerler .Yapısal anksiyete ile evlilik doyumu arasında iki genel interpersonal süreç bulunur : İletişim süreçleri ve emosyonel kontaminasyon süreçleri . (48)

Fitzpatrick ve Badzinski iletişimin evlilik doyumu ve kişilik arasındaki bağlantıya aracılık ettiğini belirtmişlerdir . (50)

Karney ve Bradbury'nin duyarlılık-stress-adaptasyon modeline göre , evlilik etkileşimi ve sosyal destek gibi interpersonal süreçler , kişisel farklılıklar ve evlilik kalitesi arasındaki bağlantıya aracılık eder . Çok sayıda karşılıklı etkileşim davranışları , kişilik ve evlilik doyumu arasındaki bağlantıya aracılık edebilmesine rağmen , interpersonal negativite (negatif olarak değerlendirilen iletişim biçimleri , örneğin eleştiri , şikayetler veya öfke dışavurumu) evlilik doyumu ile ilişkiyi en iyi saptadığı için özel olarak uygun bir araçtır . (51).

Yapısal anksiyete ve evlilik doyumu arasındaki ilişkide negativizmin rolü iki yolla gerçekleşebilir : Biri yapısal anksiyete ve negativizm , diğeri negativizm ve evlilik doyumu arasındadır . (48)

Huston ve Houts eşlerin yapısal anksiyetelerinin , kendilerinininki ve aynı zamanda eşlerinin negativitesi ile korele olduğunu buldular . (52).

Yapısal anksiyete ve negativizm arasındaki bağlantı için iki süreç öne sürülmüştür . Biri direkt süreçlerdir . Buna göre eşlerin yapısal anksiyetesi ve evlilikteki negativiteleri arasında pozitif korelasyon vardır .(53). İkincisi yorumlama süreçleridir . Bu süreç kendini doğrulayan kehanet literatürü üzerine temellenir . Buna göre eşlerin kişiliği partnerinde iletişim davranışlarını uyarır . Buss , yüksek emosyonel dengesizliği olan erkeklerin eşlerinde şikayet davranışına yolaçtıklarını bulmuştur (54) .

Bu süreçten hareketle kişilerin yapısal anksiyetesi ile eşlerinin evlilikteki negativitesi arasında pozitif ilişki olduğu söylenebilir (55).

Negativite ve evlilik doyumsuzluğu hakkındaki araştırmalar sosyal öğrenme perspektifine dayanır ve eşin negatif davranışlarının partnerinin evlilik doyumunu yıprattığını öne sürer . (49)

Evlilik doyumunu ve negativite arasındaki ilişki ikinci bir yolla kendilik algısı teorisiyle tanımlanabilir . Kişiler evlilikleri hakkında yargılara geçmiş davranışlarını gözönüne alarak varabilirler . Böylece kişinin negativitesi ve kendi evlilik doyumunu arasında negatif bir ilişki vardır . (49)

Yapısal anksiyete ve evlilik doyumunu ilişkisi bağlamında evliliklerin nasıl değişim gösterdiğine ilişkin üç temel açıklama vardır. (48)

İlk açıklama süren dinamikler modeli olarak adlandırılır . Bu modele göre interpersonal patternler ilişkinin başında kurulur ve ilişki süresi boyunca devam eder .

Başka bir deyişle yeni evli çiftin yapısal anksiyetesi evliliğin başlangıcında olduğu gibi sonrasındaki evlilik doyumunu belirler (56).

İkincisi uyum modeli olarak adlandırılır. Bu modele göre problemlili mizaçlar başlangıçta güçlükler ve hayal kırıklıkları yaşayabilirler fakat eşler zamanla diğerine uyum sağlayarak daha uyumlu bir ilişki sağlayabilirler. Bu teze göre eşlerin evliliğin erken evrelerindeki yapısal anksiyetesi evliliğin güncel doyumunu ile ilişkilidir ama sonraki evrelerdeki doyum ile ilişkili değildir. (57)

Üçüncü açıklama hayal kırıklığı modelidir. Bu modele göre evliliğin erken evrelerinde kişiler eşlerinin hatalarının farkında değildir. Eşlerinin hatalarını görmeye başladıkça evlilik doyumları azalır. Bu modele göre yapısal anksiyete ve evlilik doyumunu arasında evliliğin erken evresinde ilişki yoktur. Yeni evlilerin yapısal anksiyete ölçümleri evliliğin ileri evrelerindeki doyumunu belirler. Ayrıca eşlerin evlendikleri esnadaki yapısal anksiyeteleri evliliğin gidişi boyunca evlilik doyumunun azalmasıyla ilgilidir. (58)

Evlilikte eşlerin birbirlerine yönelik atıfları hakkındaki araştırmalar iki varsayıma dayanır. Birincisi, eşlerin partnerlerinin davranışı hakkındaki atıflarını, algılayan kişinin devam eden yapısal niteliklerinin yansıması olarak ele alır. İkincisi, atıflar evliliğin zamanla değişiminde nedensel faktör olarak tanımlanabilir. Eşlerin atıfları stabil yapısal eğilimlerinin yansıması değil, ilişkide yaşamakta oldukları deneyimlerinden öğrendiklerine reaksiyon olarak ortaya çıkabilir. Buradan hareketle eşlerin partnerlerinin davranışları hakkındaki atıfları ilişkideki spesifik deneyimlerine

reaksiyon olarak gözönüne alınabilir . Bu reaksiyonların niteliği , gelecekte evlilik doyumunun gelişiminde nedensel rol oynayabilir . (49)

Emosyonel kontaminasyon ; kişinin diğerlerinin emosyonel durumlarını alabildiğine işaret eder . Örneğin oldukça yüksek anksiyeteli kişilerle evli partner de genellikle negatif mood durumuna gelir . Böylece emosyonel kontaminasyon hipotezi şunu ileri sürer . Eşin yapısal anksiyetesi ile partnerinin evlilik doyumunu arasında direkt negatif bir ilişki vardır . (49)

İlişkinin başında romantik partneri idealize etme eğilimi evlilik doyumunun zaman içinde nasıl bir seyir izleyeceğine ilişkin iki olasılık barındırır . Bunlardan ilki evliliğin başlangıcında yüksek doyuma sahip çiftlerin hayal kırıklığına daha duyarlı oldukları ve zamanla evlilik doyumlarında büyük düşmeler olduğunu öne süren olasılıktır (hayal kırıklığı hipotezi) . Bir ikinci olasılık evliliğin başlangıcında yüksek doyuma sahip çiftlerin bunu sürdürmede daha motive ve yetenekli olduğudur . (sürdürme hipotezi) (49)

Evliliklerin kalitesini istikrarlılık üzerinden tanımlamayı deneyen çalışmalar , eşlerin kişilik özelliklerinden hareketle evlilikte istikrarlılığı tahmin etmeye çalışan araştırmalardır .

Cattell ve Nesselroade evlilikleri stabil ve stabil olmayan olmak üzere iki kategoriye ayırmışlar ve her iki gruptaki eşlerin kişilik özelliklerini karşılaştırmışlardır . Genel olarak stabil gruptaki eşler arasında stabil olmayanlara oranla anlamlı şekilde daha fazla pozitif korelasyon mevcuttur. (59)

Yapısal anksiyete evlilik doyumsuzluğuyla ilişkili olmasına rağmen boşanma için bir belirteç değildir . (49)

Huston süren dinamiklerin çiftleri mutlu ve mutsuz olarak ayırdığını , fakat hayal kırıklığı ve ortaya çıkan stresin çiftlerin evliliğini sürdüren ya da boşanan olarak ayırt edebildiğini öne sürer . Yapısal anksiyete , negativite ve evlilik doyumunun herbirinin ölçümleri arasındaki ilişkiler süren dinamikler modelini desteklemektedir . Fakat diğer kişilik yapıları bu modelle uyumlu olmayabilir. Bu diğer yapılar hayal kırıklığı modeli ile uyumlu olarak boşanma için bir belirteç olabilir . (48)

Evlilik doyumu ile boşanma arasındaki ilişkiyi uzunlamasına araştıran çok az çalışma vardır . Yapılan çalışmalar herhangi zamanda ölçülen evlilik doyumu ve boşanma ilişkisini araştırmıştır . Karney ve Bradbury'nin 1995 yılındaki bu çalışmaların metaanalizini yaptıkları araştırmada ; evliliğin herhangi bir anında ölçülen evlilik doyumunun azlığı ileride boşanma için bir risk olarak belirlenmiştir . Bu araştırmalarda evlilik doyumunun başlangıçtaki düzeyi ve bunun zamanla değişimi ayırdedilmemiştir . (60)

Karney ve Bradbury sekiz ayrı zamanda evlilik doyumunu araştırdıkları çalışmalarında evlilik doyumunun başlangıçta yüksek olduğunu ve zamanla azaldığını

bulmuşlardır . Evliliklerine yüksek doyum ile başlayan çiftlerde ilk ciddi değişiklikler ilk altı ayda kaydedilmiştir . Başlangıçtaki evlilik doyumu yüksek olan çiftlerin bunu sürdürme eğiliminde oldukları sürdürme hipotezini destekler sonuçlar elde etmişlerdir . (49)

Evlilik doyumunun düzeyi ile boşanmanın ilişkisi hakkında aynı çalışmada evlilik doyumunun başlangıç seviyesinin boşanma olasılığını tek başına belirlemediğini belirtmişlerdir . Çiftler ilişkilerinin geleceğine karar verirken şu anki doyum düzeyi ile geçmişte herhangi bir andaki doyum düzeylerini kıyaslama eğilimindedir . Sonuç olarak ilişkinin başlangıç doyumunda keskin düşüşler yaşanması , boşanmada daha çok rol oynuyor gibidir . Dolayısıyla boşanmayı önlemede evlilik terapistleri ilişkinin doyum düzeyini artırmaktan çok mevcut düzeyi korumaya odaklanmalıdır . (49)

Evlilik etkileşimi ve nörotisizmin etkileri konusunda aynı çalışmada nörotisizmin evliliğin başlangıcında evlilik doyumunu belirleyen bir parametre olduğu , sonraki değişimler üzerine özel bir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir . Aksine evlilik etkileşimi evlilik doyumunun başlangıç seviyesine oldukça az etkili olmasına rağmen , problem çözücü tartışmalar sırasındaki davranış değişiklikleri, evlilik doyumu değişimleri üzerine etkilidir . Zayıf problem çözme yeteneğine işaret eden bazı davranış biçimleri aynı zamanda eşin problemle yüzleşme ve evlilik güçlüklerini çözme arzusunu da gösterebilir . Bu durum cinsiyetlere göre farklılaşır . Tartışmacılık , kabahati diğerinde aramak gibi evlilik etkileşimleri , erkek için ilişki sorumluluğunu almada gönülsüzlük işareti olabilirken , geleneksel olarak çatışmadan kaçma eğiliminde olan kadın için ilişkideki güçlüklerle yüzleşme arzusunun bir işareti olabilir . (49)

Robins , Caspi. , Moffitt kişilik faktörlerinin romantik ilişkiler üzerine etkilerini genç erişkinlerde araştırdıkları uzunlamasına çalışmalarında çiftlerin 21 yaşında ve 26 yaşında aynı ilişki içinde olmasalar bile mutluluk ve kötüye kullanım düzeylerinin değişmediğini saptamışlardır . Ayrıca zamanla ilişki kalitesinde artış ve çatışmada azalma gibi genel gelişmeler bulmuşlardır . Agresif , stres-reaktif ve yabancılaşmış kişilerin uyumsuz mahrem ilişkilere sahip olduklarını ve ilişkilerinin progresif olarak kötüleştiğini , aksine yüksek pozitif duygulanımlı ve kontrollü kişilerin göreceli olarak mutlu ilişkiler kurduklarını ve ilişkilerinin bazı yönlerinde gelişmeler gösterdiklerini belirtmişlerdir . (61)

Doyumsuz ve saldırgan ilişkilerin kişiyi daha anksiyeteli , kızgın ve yabancılaşmış yaptığını ve aynı zamanda ilişkide devam eden deneyimlerin , kişinin duygularını düşüncelerini ve davranışlarını sınırlandırdığını , kişiyi daha ihtiyatlı yaptığını ifade etmişlerdir . Böylece genç erişkinlikteki ilişki deneyimlerinin kişilik değişikliklerine yolaçabileceğini saptamışlardır . (61)

Mutsuz ilişkilerdeki kişilerin zamanla daha saldırgan , anksiyeteli ve yabancılaşmış olabileceği bulgusu güncel depresyon araştırmalarıyla da uyumludur. Negatif ilişki deneyimleri depresyon riskini artırır . Uyumsuz mahrem ilişkilerde kronik olarak oluşan , tekrarlayan agresyon davranışları , süren negatif emosyonel durumlar ve diğer hoş olmayan deneyimler kişinin mizacını depresyon için risk faktörü olan negatif duygulanıma doğru yöneltebilir . (61)

Krueger, kişilik özelliklerinin hem kadın hem de erkeklerin mahrem ilişkilerindeki davranış ve deneyimlerini , zamanla ve farklı partnerlerle olan

ilişkilerinde öngörebileceğini ifade etmişlerdir . Bazı kişiler herhangi bir ilişkideki partneriyle doyumlu olmayabilirken , diğerleri her partnerle uyumlu olabilirler . Böylece bazı kişiler aynı çatışmalı dinamikleri farklı ilişkilere katarken , diğerleri sürekli olarak uyumludurlar . (61)

Cramer , Rogers'ın yüksek anlayışlılık seviyesi , eşduyum ve sınırsız kabullenicilik ile karakterize yakın kişisel ilişkilerin psikolojik uyum ile pozitif olarak ilişkili olabileceği hipotezinin altını çizmiştir . Cramer , psikolojik uyumun kadınlar için ilişki kalitesi ile orta şiddette ilişkili olabileceğini fakat erkekler için ilişkili olmadığını bildirmiştir . (62)

Costa ve McCrae tarafından rapor edilen uzunlamasına çalışmalarda nörotisizm , ekstraversiyon ve deneyimlere açıklık gibi stabil kişilik değişkenlerinin kişisel ilişkileri de içeren temel yaşam alanlarındaki kalite üzerine güçlü bir belirleyici olduğunu bildirmişlerdir . (63)

Güncel çalışmalarda cinsiyet ve seks rollerinin sosyal destek süreçlerini etkilediği bulunmuştur. Morgan erkeklerin hayatlarının erken yıllarında annelerinden psikolojik besin alarak sosyalleştiklerini ve daha sonra bu süreci devam ettiren özel bir kadınla ilişki aradıklarını belirtmiştir . (64)

O'Neil 'e göre kültürel olarak elde edilen maskülen değerler özellikle kadınlık ya da homoseksüellik korkusu ile ilişkili olanlar , erkekler için diğer erkeklerden emosyonel destek aramayı güçleştirmektedir . Öte yandan kadınlar geniş kaynaklardan sosyal destek alabilirler . Başka bir deyişle erkekler az sayıda destekleyici kişisel

ilişkilere sahiptir ve bu ilişkiler de sıklıkla bir kadınlardır . Oysa kadınlar çok sayıda destekleyici ilişki ağına sahiptir .(65)

Herhangi bir heteroseksüel ilişki özel olarak evlilik ilişkisi erkekler için kadınlardan daha önemlidir . Buradan hareketle ilişki kalitesi ile psikolojik uyum arasındaki ilişki erkeklerde kadınlardan daha güçlüdür . (65)

Evlilik danışmanına başvuran kadınlarda rapor edilen evlilik doyumsuzluğunun en azından bir kısmı evlilik ilişkisine atfedilemeyecek daha genel karaktere bağlı mutsuzluktan kaynaklanabileceği belirtilmiştir . Erkekler eşleri tarafından sağlanabileceğini düşündükleri gerçekçi olmayan emosyonel destek beklentileri konusunda danışmanlıktan yarar sağlarlar . Evlilik danışmanı erkeğe emosyonel destekleyici ilişki ağını genişletmek ve zenginleştirmede teşvikte bulunarak yardımcı olabilir. (66)

Pek çok çalışma kişilik benzerliği ile evlilik uyumunun ilişkili olduğunu göstermiştir . Blazer , Corsini , Dymond , Pickford , Signori , Rempel , Levinger ve Breedlove tutumların benzerliğinin evlilik doyumunu sağladığını varsaymıştır . Tutumların benzerliği ile kocanın evlilik doyumunun kadınınkine göre daha yüksek oranda ilişkili olduğunu belirtmişlerdir . (67)

Kelly kadınların ve erkeklerin evliliklerinin 18. yılında nişanlandıkları zamandan daha fazla benzer olma eğiliminde olmadıklarını bulmuştur (68) .

Uhr , bununla birlikte mutlu evli erkek ve kadınların mutsuz çiftlere göre nişanlandıklarında birbirlerinden daha farklı olduklarını bulmuştur . Fakat 18 yıl sonra mutlu çiftler daha benzer mutsuz çiftler ise daha farklılaşmışlardır. (43)

Udry ‘ eş seçiminde tamamlayıcılık ’ adını verdiği araştırmasında ‘ birinin ihtiyaç duyduğu yapı onu tam tersi kişilik özelliklerine sahip eşe yönlendirir ’ önermesini doğrulayacak kanıt bulunmadığı sonucuna varmıştır . Udry eş seçiminde ve algısında ideal eş imajının etkisini de incelemiş ve ideal eş ile gerçekte seçilmiş eş arasında küçük benzerlik bulmuştur . Udry kişilik özelliklerini kullanarak nişanlı çiftlerden hangilerinin sonunda evleneceklerini tahmin etmeyi denemiş fakat takip eden beş yıl göstermiştir ki kişilik özelliklerinin tahmin gücü oldukça düşüktür . (7)

Benzerin benzerini seçmesi (homogami) eş seçiminde üzerinde durulan temel konulardan biridir . Homogami sadece kültürel ve sosyal değişkenlerde (ırk , yaş , din , etnik köken ve sosyal sınıf) değil aynı zamanda testlerle ölçülen kişilik değişkenlerinde de sağlanır . Tharp Winch’in uygunlar havuzundan eş seçimi için tamamlayıcılık ihtiyacının temel norm olduğunu bildirdiği tezini keskin ve kararlı bir şekilde yıkmıştır . Kanz ve Hill birkaç çalışmayı gözden geçirerek eş seçiminde mekansal yakınlığın güçlü bir faktör olduğuna işaret ettiler . Warren’ın çalışmasında benzerlerin evlilikleri için eğitim seviyesinin önemli bir faktör olduğu bulunmuştur . Bu bulgu eğitim seviyesinin gelecekte eş seçilecek sosyal çevreyi tanımlaması ile açıklanabilir . Bazı temel konularda yakınlık göreceli olarak homojen olan grubu uygunlar alanına daraltır . Fakat uygunlar grubunda bir kişinin diğerini neden seçtiği hala bir sorudur. Coombs kişilerarası çekim üzerine sosyal araştırmaları gözden geçirerek

oluşturduğu tezinde değerlerin ortaklığının karşılıklı etkileşimi beslediğini ve kişilerarası çekime yolaçtığını belirtmiştir . (14)

Evlilikte sorunlar ile kişisel psikopatoloji arasındaki ilişkiyi araştıranlar en sık MMPI'ı kullanmışlardır . Evlilik sorunları ile ilişkili olarak F skalası , histeri skalası , hipokondri skalası , psikopatik sapma skalalarında artış , kadınlık erkeklik skalasında eşler arası farklılıklar , paranoya skalası , psikastenisi skalası , şizofreni skalası ve skala 9'da artış bulmuşlardır . Tekrarlayan çalışmalarda psikopatik sapma skalasındaki bulguların dışındakiler devam etmemiştir . (69)

Snyder ve Regts düşük impuls kontrolü , eleştiriye aşırı duyarlılık , abartılı kendilik değeri , bozulmuş kişiler arası ilişkiler öyküsü ve açık psikotik semptomatoloji öyküsünün evlilik işleyişinin bozulmasında hazırlayıcı rol oynayabileceğini belirtmişlerdir. Emosyonel bozulma ve evlilik doyumu arasında ilişkiden sözeden önceki çalışmaların aksine evlilik çatışmasının çiftlerin somatik semptomatoloji , anksiyete ve depresyonunun sonucu veya büyük oranda katkısıyla gerçekleştiği görüşüne katılmamışlardır . Evlilik sorununun en iyi MMPI belirteci olarak psikopatik sapma skalasını belirlemişlerdir. (70)

Psikopatik sapma skalasının belirleyici gücü hakkında Arnold şunu belirtmektedir: Kendilik merkezli odaklanmayı aşmanın yetersizliği , diğeri için önemli davranış değişikliklerine yol açmayan suçluluk ve vicdan azabı gibi duygular kapasitesinin yokluğu , diğerinin duygularına ve ihtiyaçlarına empatik biçimde önem vermenin yetersizliği çifti kolay çözülemeyen yoğun evlilik çatışmalarına yatkınlaştırır. (71)

BÖLÜM III

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı , yardım almak için Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Evlilik Danışma Merkezine (EDAM) başvuran çiftlerin , çift uyum düzeyleri , demografik özellikleri ve kişilik özelliklerinin saptanarak , bu verilerin boşanma aşamasında olan çiftler ve yardım talebi olmayan kontrol grubu ile karşılaştırılması , bu üç grup arasındaki benzerlik ve farklılıkların saptanmasıdır .

A-KATILIMCILAR :

Araştırma grubunu Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Evlilik Danışma Merkezine (EDAM) psikiyatrik yardım almak için ilk kez başvuran 30 evli çift (30 kadın , 30 erkek) ile mahkeme tarafından psikolojik yardıma ihtiyaç duyup duymadıklarının belirlenmesi için EDAM' a yönlendirilen boşanma aşamasındaki 30 çift oluşturmuştur .

Karşılaştırma grubunu ise herhangi bir psikolojik yardım almamış rastlantısal olarak seçilen 30 evli çift (30 kadın , 30 erkek) oluşturmuştur . Araştırmaya toplam 90 evli çift (90 kadın , 90 erkek) katılmıştır .

Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (Minnesota Multiphasic Personality Inventory - MMPI) , Çift Uyum Ölçeği (Dyadic Adjustment Scale- DAS) , demografik veri formu kendini değerlendirme gerektirdiğinden çalışmaya okuma yazma bilen evli çiftler alındı . Yardım talebi olan ve mahkeme tarafından EDAM' a yönlendirilen evli çiftler ilk poliklinik başvuruları sırasında çalışmaya alındı . Daha önce yardım için başvurmuş ve terapi sürecinde olan çiftler çalışma dışı bırakıldı .

B- ÖLÇEKLER :

Araştırmada veri toplamak amacıyla Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (Minnesota Multiphasic Personality Inventory - MMPI) , Çift Uyum Ölçeği- ÇUÖ (Dyadic Adjustment Scale- DAS) ve çeşitli demografik verilerin toplandığı bilgi formu kullanılmıştır .

1. ÇİFT UYUM ÖLÇEĞİ-ÇUÖ (Dyadic Adjustment Scale- DAS) :

Çift Uyum Ölçeği Spainer tarafından 1976 yılında geliştirilmiştir . Spainer evlilik uyumunun ;

- a) eşler arasında sorun yaratan farklılıklar ,
- b) kişiler arası gerginlik ve kişisel anksiyete ,
- c) eşler arası tatmin ,
- d) eşler arası bağlılık ,
- e) yapılmakta olan işlerin önemi konusunda eşler arasındaki fikir birliğinin dereceleriyle

karar verilecek bir süreç olduğunu belirtmiştir . Bu ölçek tutum , davranış ve bilişsel süreçleri bir arada ele alan çok boyutlu bir ölçek olarak geliştirilmiştir . Çift uyumunun yanısıra evlilik duyumunun da ölçülmesinde yaygın olarak kullanılmaktadır . (72)

Çift Uyum Ölçeği çiftlerin algıladıkları biçimde ikili ilişkilerin özelliklerini ölçmek için geliştirilmiş 32 maddelik ölçektir . Dört alt ölçekten oluşur ; a) eşler arası tatmin alt ölçeği ; negatif ve pozitif düşünce modelleri ile pozitif ve aversif iletişimi sorgulayan 10 madde içerir . b) eşler arası bağlılık alt ölçeği ; birlikte geçirilen zamanı ve konuşmaları anlatan 5 maddeden oluşur . c) eşler arası fikir birliği alt ölçeği ; evlilik ilişkisindeki temel konular hakkındaki anlaşma düzeyini gösteren 13 maddeden oluşur . d) duygusal ifade alt ölçeği ; sevgi gösterme şekillerinde anlaşma derecesini gösterir ve sevgi gösteren davranışları yapmayı içeren 4 maddeyi içerir . Toplam ölçüm puanları evlilik uyumu ve tatmin derecesini yansıtmaktadır .

Testten alınabilecek puanların dağılımı 0-151'dir . Toplam uyum puanının yüksek oluşu bireyin ilişkisinin ya da evlilik uyumunun daha iyi olduğunu gösterir . (21) (Ek 2)

Alt ölçek	Madde Numarası	Toplam (32 Madde)
Memnuniyet-doyum	16 , 17 , 18 , 19 , 20 , 21 , 22 , 23 , 31 , 32	10
Fikir birliği	1 , 2 , 3 , 5 , 7 , 8 , 9 , 10 , 11 , 12 , 13 , 14 , 15	13
Bağlılık	24 , 25 , 26 , 27 , 28	5
Duygusal ifade	4 , 6 , 29 , 30	4

Çift Uyum Örneğinin Türk grubunda geçerlilik çalışması 1995 yılında Amine Aysun Yavuz tarafından yapılmıştır . Bu çalışmada Çift Uyum Ölçeği'nin geçerliliğini incelemek için Türkçe standardizasyonu yapılmış Aile Değerlendirme Ölçeği'nin (Family Assesment Device) Genel Fonksiyonlar (General Functioning) alt ölçeği kullanılmıştır . ÇUÖ puanları ile çeşitli demografik değişkenler arasındaki ilişki de araştırılmıştır. ÇUÖ' nin Türkçe versiyonu ve genel fonksiyonlar alt ölçeği , orta-yüksek ekonomik sınıftan 129 kadına verilmiştir. ÇUÖ' nin iç tutarlılığı önceki araştırmalarda bildirilen değerlere yakın bulunmuştur . Genel fonksiyonlardan alınan puanlarla ÇUÖ'den alınan puanlar arasındaki korelasyon -7.8 olarak bulunmuştur . ÇUÖ' nin Türkçe versiyonunun , eşler arası uyum ve tatmini değerlendirmede yararlı olabileceği sonucuna varılmıştır . (73)

Çift Uyum Ölçeği'nin Türk örnekleminde geçerlik güvenirlik çalışması 1997 yılında Fışiloğlu ve Demir tarafından yapılmıştır . Evlilik uyumunun ölçümü için kullanılan Çift Uyum Ölçeği'nin yapı geçerliliği çalışmasında Evlilik Uyum Ölçeği (Locke- Wallace Marital Adjustment Scale) kullanılmıştır . ($r = .82$) (74)

Spainer' in çalışmasında ölçek puanlarına bağlı olarak boşanmış ve evli çiftler ayırdedilirken , başka bir çalışma , terapi gören çiftlerin görmeyenlerden daha düşük puan aldığını göstermektedir . Bu bulgu ölçeğin klinik olarak da mutlu ve mutsuz çiftleri ayırt edebildiğini göstermektedir. (75)

2. MİNNESOTA ÇOK YÖNLÜ KİŞİLİK ENVANTERİ (MİNNESOTA MULTİPHASİC PERSONALİTY INVENTORY - MMPI)

Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI) “ doğru ” , “ yanlış ” , “ bilmiyorum ” şeklinde cevaplandırılan , 550 maddeden oluşan (kitap formunda 16 madde tekrarlanmaktadır) , bireyin kişisel ve toplumsal uyumunu objektif olarak değerlendirmeyi amaçlayan bir testtir . (76)

Bilimsel araştırmaların yanısıra kliniklerde de kişilik envanterlerinin en yaygın kullanılanıdır . İlk olarak 1943 yılında Amerikan Psikoloji Birliği (APC) tarafından yayınlanmıştır . Minnesota Üniversitesinde çalışan Hathaway (PhD) ve McKinley (MD) 1939 ‘da geliştirilmeye başlanmıştır . (76)

1960’ lı yılların sonunda Türkçe’ye çevrilip , bazı üniversitelerde araştırma amacıyla kullanılmaya başlanmıştır . Envanterin halen kullanılmakta olan Türkçe çevirisi ve Türk toplumu için standardizasyonu Savaşır tarafından yapılmıştır . Veriler 1981 yılında “ MMPI-El Kitabı ” adı altında yayınlanmıştır . (77) (78)

MMPI el kitabında en az 6 yıl eğitim görmüş , 16 yaş ve üstündeki herkesin testi tamamlayabileceği belirtilir . Eğer uygun bir şekilde motive edilip dikkatle denetlenirse daha az eğitilmiş kişilere de uygulanabilir . Okuma ve anlama düzeyi temel etkidir. Testin 1-1.5 saatte tamamlanması gerekmektedir .

Geçerlilik alt testleri ve kişilik testlerinden oluşur .

Geçerlik Alt Testleri: Alt test L (yalan söyleme) , Alt test F (abartma) , Alt test K (savunuculuk)

Temel Alt Testler : Alt test 1 (Hs-hipokondriazis) , Alt test 2 (D-depresyon) , alt test 3 (Hy-histeri) , Alt test 4 (Pd- pikopatik sapma) , Alt test 5 (Mf- maskulinite- feminite) , alt test 6

(Pa- paranoya) , Alt test 7 (Pt- psikasteni) , Alt test 8 (Sc-şizofreni) , alt test 9 (Ma- hipomani) , Alt test 10 (Si- sosyal içedönüklük) (Ek 3)

3.DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU :

Bu formda , katılımcılara ait çeşitli bilgilerin toplandığı sorular bulunmaktadır . Cinsiyet , yaş , ilk evlenme yaşı , eğitim düzeyi , aile yapısı , çocuk sayısı , evlilik süresi , evlenme biçimi , evlenme sayısı , evliliği etkileyen sorunlar , cinsellik , yaşam olayları bu kapsamda bulunan sorulardır . (Ek 1)

C- İŞLEM :

Veri toplama kısmında sözü edilen ölçeklerin tümü her iki eşe de ayrı olarak uygulanmıştır . Eşlerden , ölçekleri birbirlerinden bağımsız olarak doldurmaları istenmiştir . Ayrıca tedavinin olası etkisini önlemek amacıyla araştırma grubuna ölçek uygulaması psikolojik yardım için başvuru aşamasında yapılmıştır .

D- İSTATİSTİKSEL YÖNTEM

Verilerin değerlendirmesinde SPSS 11.00. istatistik paket programı kullanılmıştır . Nitel verilerin dağılımı için “ Frekans Analizi ” , nicel verilerin ortalama değerlerini saptamak için “ Deskriptif Analiz ” kullanılmıştır . Üç grup arasındaki nicel verilerin karşılaştırılmasında “ ANOVA Varyans Analizi ” , her bir gruptaki cinsiyetlere göre nicel verilerin karşılaştırılmasında “ t testi ” , gruplar arası nitel verilerin karşılaştırılmasında “ ki- kare testi ” Gruplarda ÇUÖ skorları ile MMPI skorları arasındaki ilişkiyi saptamak için “ Pearson Korelasyon Analizi ” , alt gruplarda ÇUÖ toplam skorunu etkileyen MMPI değişkenlerini saptamak üzere regresyon analizi (Stepwise) , gruplarda ÇUÖ toplam skorlarının niteliksel sosyodemografik veriler arasındaki farklılığını saptamak üzere “ Kruskal – Wallis Testi ” uygulanmıştır .

BÖLÜM IV

BULGULAR

A- SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1- Yaş , evlilik süresi , ilk evlilik yaşı : Çalışmaya alınan her üç grubun yaş , evlilik süresi ve ilk evlilik yaşı ortalamaları Tablo 1’de verilmiştir.

Her üç grupta yaş , evlilik süresi ve ilk evlilik yaşı açısından karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır .

Tablo 1: Gruplara göre yaş , evlilik süresi ve ilk evlilik yaşı ortalaması

	EDAM		MAHKEME		KONTROL	
	ort	sd	Ort	sd	ort	Sd
yaş	35,25	8,16	35,65	9,01	38,58	10,69
evlilik süresi	10,93	7,49	11,03	7,59	14,08	10,05
ilk evlilik yaşı	24,03	4,29	24,26	4,62	24,46	4,80

Gruplar arası yaş : F : 2,27 p : 0,10

Gruplar arası evlilik süresi: F: 2,68 **p: 0,07**

Gruplar arası ilk evlilik yaşı: F: 0,13 p: 0,87

	yaş			evlilik süresi			ilk evlilik yaşı		
	ort farkı	sd	p	ort farkı	sd	p	ort farkı	sd	P
1-2	-,40	1,70	,97	-,10	1,54	,99	-,23	,83	,95
1-3	-3,33	1,70	,12	-3,15	1,54	,10	-,43	,83	,86
3-2	2,93	1,70	,20	3,05	1,54	,12	,20	,83	,96

Edam: 1, Mahkeme: 2, Kontrol: 3

2- Evlenme Biçimi : Gruplarda evlenme biçimi dağılımı Tablo 2’ de gösterilmiştir . Gruplarda evlenme biçimi açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Farkın kaynağı olarak mahkeme grubunda görücü usulü ile evlenenlerin sayısının yüksek olması ve EDAM grubunda anlaşarak evlenenlerin sayısının yüksek olması bulunmuştur .

Tablo 2: Gruplarda evlenme biçimi dağılımı

	EDAM		MAHKEME		KONTROL	
	n	%	n	%	n	%
evlenme biçimi						
kaçarak	0	0	1	1,7	0	0
anlaşarak	39	65,0	21	35,0	32	53,3
görücü isteyerek	14	23,3	32	53,3	22	36,7
görücü zorla	2	3,3	2	3,3	1	1,7
bir süre birlikte	5	8,3	0	0	4	6,7
diğer	0	0	4	6,7	1	1,7

X^2 : 24,81

P : ,006

2-Öğrenim durumu : Çalışmaya alınan grupların öğrenim durumlarının gruplara göre karşılaştırılması Tablo 3’ de verilmiştir. Ki-kare testi ile gruplar arasında öğrenim durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır . Bu farklılığın mahkeme grubunda ilkokul mezunu olanların yüksek olması , EDAM ve kontrol gruplarında ise üniversite mezunlarının yüksek olmasından kaynaklandığı bulundu .

Öğrenim durumunun cinsiyete göre karşılaştırılmasında her üç grupta cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır .

Tablo 3 : Öğrenim durumunun gruplara göre karşılaştırılması

	EDAM		MAHKEME		KONTROL	
	n	%	n	%	n	%
öğrenim durumu						
ilkokul	12	20,0	29	48,3	12	20,0
orta lise	22	36,7	18	30,0	20	33,3
meslek eğitimi	5	8,3	2	3,3	6	10,0
üniversite	21	35,0	11	18,3	22	36,7

X^2 :17,41

P : ,008

3- Geçim zorluğu , anne baba ilişkisinde sorun tanımlama , aile bütünlüğü , sosyal güvence , doğum yeri , çocukluğun ilk 10 yılının kimin yanında geçtiği , alışkanlık durumu
Çalışmaya alınan üç grubun geçim zorluğu , anne baba ilişkisinde sorun tanımlama , sosyal güvence , doğum yeri , çocukluğun ilk 10 yılının kimin yanında geçtiği , alışkanlık durumu Tablo 4’de verilmiştir .

Geçim zorluğu açısından gruplar karşılaştırıldığında anlamlı farklılık saptanmıştır . Bu farklılığın mahkeme grubunda ‘‘yoğun ‘‘ geçim zorluğunun daha yüksek , EDAM grubunda ‘‘ orta ‘‘ düzeyde geçim zorluğunun daha yüksek , kontrol grubunda ise ‘‘ hafif ‘‘ geçim zorluğu ve ‘‘ sorun yok ‘‘ diyenlerin oranının yüksekliğinden kaynaklandığı saptanmıştır .

Çalışmaya alınan üç grup , anne baba ilişkisinde sorun tanımlama açısından karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır . Bu farklılığın EDAM grubunda anne baba ilişkisinde sorun tanımlayanların dağılımının yüksek olmasından kaynaklandığı bulunmuştur .

Her üç grup aile bütünlüğü açısından karşılaştırıldığında anlamlı bir fark saptanmamıştır .

Üç grubun sosyal güvenceleri karşılaştırıldığında gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmıştır . Bu farklılığın mahkeme grubunda sosyal güvencesi olmayanların sayısının diğer iki gruba göre daha yüksek olmasından kaynaklandığı bulunmuştur .

Gruplar doğum yerlerine göre karşılaştırıldığında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Bu farklılığın EDAM grubunda büyük kentte doğanların sayısının diğer iki gruba göre daha yüksek , kontrol grubunda köy ve ilçe doğumlu olanların sayısının diğer iki gruptan daha yüksek olmasından kaynaklandığı bulunmuştur .

Çocukluğun ilk on yılının kimin yanında geçirildiği gruplar arasında karşılaştırıldığında anlamlı farklılık saptanmıştır . Bu farkın EDAM grubunda büyükanne büyükbaba yanında bakım görenlerin sayısının yüksek olmasından kaynaklandığı bulunmuştur .

Alışkanlıklar açısından üç grup değerlendirildiğinde anlamlı farklılık saptanmıştır . Bu farkın mahkeme grubunda sigara içenlerin sayısının daha yüksek olmasından kaynaklandığı bulunmuştur .

Tablo 4 : Üç grubun bazı sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması

	EDAM		MAHKEME		KONTROL		X ²	p
	n	%	N	%	n	%		
geçim zorluğu							25,42	,001
Yoğun	5	8,3	13	21,7	2	3,3		
Orta	29	48,3	18	30,0	18	30,0		
Hafif	7	11,7	8	13,3	15	25,0		
sorun yok	16	26,7	14	23,3	24	40,0		
Rahat	3	5,0	7	11,7	1	1,7		
ana baba sorun							7,79	,020
Var	17	28,3	7	11,7	7	11,7		
Yok	43	71,7	53	88,3	53	88,3		
sosyal güvence							31,52	,000
Yok	10	16,7	28	46,7	3	5,0		
emekli ssk	50	83,3	32	53,3	57	95,0		
doğum yeri							14,61	,023
Köy	10	16,7	15	25,0	20	33,3		
İlçe	9	15,0	13	21,7	16	26,7		
küçük kent	10	16,7	13	21,7	12	20,0		
büyük kent	31	51,7	19	31,7	12	20,0		
Çocukluk 10 yıl							12,44	,053
Evet	50	83,3	60	100	55	91,7		
büyükanne	8	13,3	0	0	5	8,3		
Bakımevi	1	1,7	0	0	0	0		
Üveybaba	1	1,7	0	0	0	0		
alışkanlık							26,57	,000
Yok	23	38,3	20	33,3	44	73,3		
Sigara	31	51,7	37	61,7	15	25,0		
Alkol	1	1,7	1	1,7	1	1,7		
birden çok	5	8,3	2	3,3	0	0		
aile bütünlüğü							16,87	,077
ana baba birlikte	29	48,3	39	65,0	40	66,7		
boşanmış	4	6,7	0	0	1	1,7		
baba ölü	18	30,0	13	21,7	7	11,7		
anne ölü	3	5,0	3	5,0	1	1,7		
her ikisi ölü	5	8,3	5	8,3	9	15,0		
Diğer	1	1,7	0	0	2	3,3		

4-Çalışma Durumu , işsiz kalma ve son beş yılda iş değişimi ve ekonomik katkı :
Çalışmaya alınan üç grubun çalışma yaşamı Tablo 5’de verilmiştir. Üç grubun karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır .

Tablo 5 : Üç grubun çalışma yaşamının karşılaştırılması

	EDAM		MAHKEME		KONTROL		X ²	p
	n	%	n	%	n	%		
Çalışma durumu							2,70	0,60
Evet	35	58,3	40	66,7	38	63,3		
Hayır	24	40,0	20	33,3	22	36,7		
Öğrenci	1	1,7	0	0	0	0		
işsiz kalmış mı							6,29	,79
Hayır	28	46,7	24	40,0	28	46,7		
bir kaç ay	13	21,7	12	20,0	12	20,0		
bir yıl	2	3,3	2	3,3	3	5,0		
iki yıl	1	1,7	6	10,0	3	5,0		
üç yıldan çok	1	1,7	3	5,0	3	5,0		
ev kadını	15	25,0	13	21,7	11	18,3		
beş yılda iş değişimi							1,86	,76
Evet	20	33,3	23	38,3	17	28,3		
Hayır	26	43,3	25	41,7	31	51,7		
ev kadını	14	23,3	12	20,0	12	20,0		

5-Çocuk sayısı : üç grubun çocuk sayısına göre karşılaştırılması Tablo 6’da verilmiştir. Üç grup çocuk sayısı açısından karşılaştırıldığında anlamlı farklılık saptanmıştır . Farklılığın kaynağı olarak , EDAM grubunda çocuk sahibi olmayanların sayısının yüksek olması ve kontrol grubunda çocuk sahibi olanların sayısının yüksek olması bulunmuştur .

Tablo 6 : Üç grubun çocuk sayısına göre karşılaştırılması

	EDAM		MAHKEME		KONTROL	
	n	%	N	%	n	%
0	12	20,0	8	13,3	4	6,7
1	20	33,3	39	65,0	20	33,3
2	21	35,0	13	21,7	22	36,7
3	7	11,7	0	0	12	20,0
4	0	0	0	0	2	3,3

X²: 31,22
P : ,000

6- Evde yaşayanlar ve geçmişte akrabalarla birlikte oturma : Üç grupta evde yaşayanlar Tablo 7’ de , geçmişte akrabalarla birlikte oturma Tablo 8’ de gösterilmiştir. Üç grubun karşılaştırılması sonucunda anlamlı farklılık bulunmamıştır .

Tablo 7 : Üç grubun evde yaşayanlara göre karşılaştırılması

	EDAM		MAHKEME		KONTROL	
	n	%	n	%	n	%
evde yaşayanlar	51	85,0	47	78,3	52	86,7
Yok	0	0	1	1,7	2	3,3
Anneniz	0	0	3	5,0	3	5,0
eşinizin annesi	1	1,7	1	1,7	0	0
sizin aileniz	1	1,7	4	6,7	0	0
eşinizin ailesi	3	5,0	2	3,3	2	3,3
eş ailesiyle farklı	4	6,7	2	3,3	1	1,7
Ailenizle farklı						

X² : 13,76

P : ,316

Tablo 8 : Üç grubun akrabalarla birlikte oturma durumuna göre karşılaştırılması

	EDAM		MAHKEME		KONTROL	
	n	%	n	%	n	%
akrabalarla oturma	42	70,0	32	53,3	44	73,3
Yok	1	1,7	0	0	1	1,7
eş ailesi birkaç ay	3	5,0	3	5,0	4	6,7
eş ailesi 1-2 yıl	4	6,7	8	13,3	1	1,7
eş ailesi 2-5 yıl	0	0	2	3,3	1	1,7
10 yıldan az	1	1,7	1	1,7	3	5,0
10 yıldan çok	7	11,7	9	15,0	4	6,7
kendi ailesiyle	2	3,3	5	8,3	2	3,3
halen yakınlarıyla						

X² : 16,49

P : ,28

7- Genel tutum ve ailenin Türkiye’nin hangi bölgesinden olduğu : Üç grubun genel tutum ve ailenin Türkiye’nin hangi bölgesinden olduğuna göre karşılaştırılması Tablo 9’da gösterilmiştir. Üç grupta genel tutum ve ailenin Türkiye’nin hangi bölgesinden olduğu açısından anlamlı farklılık saptanmamıştır .

Tablo 9 : Üç grubun genel tutum ve ailenin Türkiye'nin hangi bölgesinden olduğuna göre karşılaştırılması

	EDAM		MAHKEME		KONTROL		X ²	p
	n	%	n	%	n	%		
							33,0	,01
genel tutum								
Serbest	35	58,3	27	45,0	37	1,7		
geleneksel	24	40,0	30	50,0	22	36,7		
aşırı geleneksel	1	1,7	3	5,0	1	1,7		
ailenin bölgesi							20,23	,12
marmara	27	45,0	18	30,0	21	35,0		
Ege	2	3,3	1	1,7	2	3,3		
karadeniz	15	25,0	17	28,3	26	43,0		
içanadolu	3	5,0	12	20,0	2	3,3		
doğuanadolu	3	5,0	3	5,0	4	6,7		
güneydoğuanadolu	4	6,7	3	5,0	3	5,0		
Akdeniz	2	3,3	1	1,7	0	0		
yurtdışı	4	6,7	5	8,3	2	3,3		

8- Etkin hayat olayı : Üç grubun etkin hayat olayı açısından karşılaştırılması Tablo 10' da gösterilmiştir . Üç grubun karşılaştırmasında anlamlı farklılık saptanmıştır . Bu farklılığın kaynağı olarak , EDAM grubunda bir yakının ölümü ve iş sorununun yüksek olması ve kontrol grubunda bir yakının ve kendisinin hastalığının daha yüksek olması saptanmıştır .

Tablo 10 : Üç grubun etkin hayat olayı açısından karşılaştırılması

	EDAM		MAHKEME		KONTROL		X ²	p
	n	%	n	%	n	%		
							33,00	,017
etkin hayat olayı								
yok	20	33,3	31	51,7	21	35,0		
ailede evlilik	1	1,7	1	1,7	0	0		
bir yakının ölümü	5	8,3	2	3,3	5	8,3		
bir yakının hastalığı	0	0	2	3,3	7	11,7		
Kendi hastalığı	2	3,3	1	1,7	4	6,7		
İş sorunu	6	10,0	4	6,7	4	6,7		
Eşinin evlilik dışı ilişkisi	2	3,3	2	3,3	0	0		
Borçlanma	8	13,3	5	8,3	7	11,7		
Doğum	0	0	0	0	5	8,3		
diğer	16	26,7	12	20,0	7	11,7		

9-Eşle iletişim , eşe karşı duygusal tutum ve fiziksel şiddet : Grupların eşle iletişim , eşe karşı duygusal tutum ve fiziksel şiddet açısından karşılaştırılması Tablo 11' de gösterilmiştir. Üç grubun eşle iletişim , eşe karşı duygusal tutum ve fiziksel şiddet açısından karşılaştırılması sonucunda anlamlı fark saptanmıştır .

Eşle iletişimde farklılığın kaynağı olarak mahkeme grubunda ileri iletişim güçlüğü ve iletişim yok diyenlerin sayısının fazlalığı , EDAM grubunda hafif iletişim güçlüğü diyenlerin sayısının yüksek olması ve kontrol grubunda rahat diyenlerin sayısının yüksek olması bulunmuştur .

Eşe karşı duygusal tutumda farklılığın kaynağı olarak mahkeme grubunda “kırgın” diyenlerin sayısının yüksek olması , EDAM grubunda “ karışık “ diyenlerin sayısının yüksek olması , kontrol grubunda “ iyi memnun “ diyenlerin sayısının yüksek olması bulunmuştur .

Fiziksel şiddet açısından üç grup arasındaki farkın mahkeme grubunda “ çok ender “ diyenlerin , EDAM grubunda “ yılda birkaç kez “ diyenlerin , kontrol grubunda “ hayır” diyenlerin oranının yüksek olmasından kaynaklandığı saptanmıştır.

Tablo 11 : Grupların eşle iletişim , eşe karşı duygusal tutum ve fiziksel şiddet açısından karşılaştırılması

	EDAM		MAHKEME		KONTROL		X ²	P
	n	%	n	%	n	%		
eşle iletişim							114,9	,000
rahat	3	5,0	7	11,7	40	60,7		
hafif güçlük	24	40,0	6	10,0	20	33,3		
ileri güçlük	23	38,3	18	30,0	0	0		
iletişim yok	10	16,7	29	48,3	0	0		
duygusal tutum							142,2	,000
memnun	10	16,7	7	11,7	52	86,7		
hafif kırgın	9	15,0	3	5,0	7	11,7		
karışık	26	43,3	7	11,7	0	0		
kırgın	13	21,7	25	41,7	1	1,7		
nefret	2	3,3	18	30,0	0	0		
şiddet							23,61	,009
hayır	43	71,7	38	63,3	58	96,7		
çok ender	4	6,7	8	13,3	1	1,7		
yılda birkaç kez	5	8,3	3	5,0	0	0		
ayda birkaç kez	3	5,0	3	5,0	0	0		
haftada birkaç kez	1	1,7	1	1,7	0	0		
bir dönem var	4	6,7	7	11,7	1	1,7		

Eşle iletişimin cinsiyete göre ayrımı tablo 12’ de gösterilmiştir . Eşle iletişimin cinsiyetlere göre ayrımında mahkeme ve kontrol grubunda anlamlı fark saptanmamıştır. EDAM grubunda eşle iletişimin cinsiyetlere göre ayrımında anlamlı düzeyde farklılık saptanmıştır . Bu farklılığın kaynağı olarak erkeklerde hafif iletişim güçlüğü yüksekken , buna karşılık kadınlarda ileri iletişim güçlüğü sayısının yüksek olması bulunmuştur.

Eşe karşı duygusal tutum açısından fark yaratanın mahkeme grubunda kırgın ve nefret diyenlerin sayısının yüksek olması , EDAM grubunda karışık diyenlerin sayısının yüksek olması ve kontrol grubunda iyi memnun diyenlerin sayısının yüksek olmasıdır .

Tablo 12 : Üç grupta eşle iletişimin cinsiyete göre karşılaştırılması

	EDAM*				MAHKEME**				KONTROL***			
	kadın		erkek		kadın		Erkek		Kadın		erkek	
eşle iletişim	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%
iletişim rahat	1	3,3	2	6,7	2	6,7	5	16,7	20	66,7	20	66,7
hafif güçlük	7	23,3	17	56,7	3	10,0	3	10,0	10	33,3	10	33,3
ileri güçlük	15	50,0	8	26,7	9	30,0	9	30,0	0	0	0	0
iletişim yok	7	23,3	3	10,0	16	53,3	13	43,3	0	0	0	0

* $X^2 : 8,23$ p : **0,04**

** $X^2 : 1,59$ p : 0,66

*** $X^2 : 0,00$ p: 1,00

Eşe karşı duygusal tutumun gruplarda cinsiyetlere göre dağılımı Tablo 13’ de gösterilmiştir. Eşe karşı duygusal tutumun gruplarda cinsiyetler arası karşılaştırmasında mahkeme ve kontrol grubunda anlamlı fark saptanmazken , EDAM grubunda anlamlı fark saptanmıştır . Bu farklılığı yaratan erkeklerde iyi-memnun diyenlerin sayısının yüksek olmasına karşın kadınlarda kırgın nefret diyenlerin sayısının yüksek olmasıdır.

Tablo 13 : Üç grupta eşe karşı duygusal tutumun cinsiyete göre karşılaştırılması

	EDAM*				MAHKEME**				KONTROL***			
	kadın		erkek		kadın		erkek		Kadın		Erkek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
iyi memnun	1	3,3	9	30,0	3	10,0	4	13,3	27	90,0	25	83,3
hafif kırgın	3	10,0	6	20,0	0	0	3	10,0	2	6,7	5	16,7
karışık duygular	15	50,0	11	36,7	6	20,0	1	3,3	0	0	0	0
kırgınlık hissi	9	30,0	4	13,3	12	40,0	13	43,3	1	3,3	0	0
nefret duygusu	2	6,7	0	0	9	30,0	9	30,0	0	0	0	0

*X² : 11,93 p : 0,01

** X² : 6,75 p : 0,14

*** X² : 2,36 p : 0,30

Fiziksel şiddet açısından grupların cinsiyete göre dağılımı tablo 14' te gösterilmiştir . Fiziksel şiddet açısından grupların cinsiyete göre dağılımında EDAM ve kontrol gruplarında anlamlı fark saptanmazken , mahkeme grubunda anlamlılığa yakın fark saptanmıştır . Bu farkı yaratan erkeklerde hayır diyenlerin yüksek olmasına karşın kadınlarda yılda birkaç kez ve daha sık diyenlerin yüksek olmasıdır .

Tablo 14 : Eşe karşı fiziksel şiddetin cinsiyete göre karşılaştırılması

	EDAM*				MAHKEME**				KONTROL***			
	kadın		erkek		kadın		erkek		Kadın		erkek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%
hayır	17	56,7	26	86,7	14	46,7	24	80,0	29	50	29	50
çok ender var	3	10,0	1	3,3	4	13,3	4	13,3	1	100	0	0
yılda birkaç kez	3	10,0	2	6,7	3	10,0	0	0	0	0	0	0
ayda bir kaç kez	3	10,0	0	0	3	10,0	0	0	0	0	0	0
haftadabirkaç kez	1	3,3	0	0	1	3,3	0	0	0	0	0	0
bir dönem dövmüş	3	10,0	1	3,3	5	16,7	2	6,7	0	0	1	100

*X² : 8,08 p : 0,15

** X² : 10,91 p : 0,05

*** X² : 2,00 p : 0,36

10-Eşle cinsel ilişki , cinsel ilişkiye zorlama ve cinsel sorun : Üç grubun eşle cinsel ilişki , cinsel ilişkiye zorlama ve cinsel sorun açısından karşılaştırılması Tablo 15' de gösterilmiştir .

Üç grubun eşle cinsel ilişki , cinsel ilişkiye zorlama ve cinsel sorun açısından karşılaştırılması sonucunda anlamlı fark saptanmıştır .

Eşle cinsel ilişkiyi tanımlamada farklılığın kaynağı olarak mahkeme grubunda kötü- çok kötü diyenlerin sayısının yüksek olması , EDAM grubunda orta diyenlerin sayısının yüksek olması , kontrol grubunda çok iyi – iyi diyenlerin sayısının yüksek olması saptanmıştır .

Tablo 15 : Üç grubun eşle cinsel ilişki , cinsel ilişkiye zorlama ve cinsel sorun açısından karşılaştırılması

	EDAM		MAHKEME		KONTROL		X ²	p
	n	%	n	%	n	%		
eşle cinsel ilişki							60,23	,000
çok iyi	9	15,0	3	5,0	24	40,0		
iyi	12	20,0	11	18,3	22	36,7		
orta	25	41,7	14	23,3	12	20,0		
kötü	9	15,0	16	26,7	2	3,3		
çok kötü	5	8,3	16	26,7	0	0		
cinsel ilişkiye zorlama							13,40	,037
yok	47	78,3	40	66,7	52	86,7		
bazen	11	18,3	12	20,0	8	13,3		
sıklıkla	2	3,3	6	10,0	0	0		
her zaman	0	0	2	3,3	0	0		
cinsel sorun							45,13	,000
yok	17	28,3	27	45,0	46	76,7		
kadında istekte azalma	14	23,3	10	16,7	7	11,7		
kadın orgazm olamama	2	3,3	1	1,7	0	0		
kadında istekte azalma ve orgazm olamama	10	16,7	13	21,7	5	8,3		
erkekte istekte azalma	2	3,3	3	5,0	2	3,3		
erken boşalma	14	23,3	4	6,7	0	0		
ilişki sırasında ağrı	0	0	0	0	0	0		
istekte azalma boşalma güçlüğü	1	1,7	2	3,3	0	0		

Cinsel ilişkiyi tanımlamada gruplarda cinsiyetler arası dağılım Tablo 16’ da gösterilmiştir. Cinsel ilişkiyi tanımlamada cinsiyetler arasında , mahkeme ve kontrol grubunda anlamlı fark saptanmazken , EDAM grubunda anlamlı fark saptanmıştır. Bu farklılığın kaynağı erkeklerde çok iyi diyenlerin sayısının yüksek olmasına karşın , kadınlarda kötü diyenlerin sayısının yüksek olmasıdır .

Cinsel ilişkiye zorlama açısından gruplar arasında fark yaratanın mahkeme grubunda bazen ve sıklıkla diyenlerin sayısının yüksek olmasıdır .

Tablo 16 : Eşle cinsel ilişkiyi tanımlamanın cinsiyete göre karşılaştırılması

	EDAM*				MAHKEME**				KONTROL***			
	kadın		erkek		kadın		erkek		kadın		erkek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%	N	%
çok iyi	1	3,3	8	26,7,9	2	6,7	1	3,3	13	43,3	11	36,7
iyi	9	30,0	3	10,0	3	10,0	8	26,7	10	33,3	12	40,0
orta	10	33,3	15	50,0	5	16,7	9	30,0	6	20,0	6	20,0
kötü	7	23,3	2	6,7	9	30,0	7	23,3	1	3,3	1	3,3
çok kötü	3	10,0	2	6,7	11	36,7	5	16,7	0	0	0	0

* X^2 : 12,42 p : 0,01

** X^2 : 6,24 p : 0,18

*** X^2 : 0,34 p : 0,95

Cinsel ilişkiye zorlama açısından gruplarda cinsiyetler arası dağılım Tablo 17 ' de gösterilmiştir. Cinsel ilişkiye zorlama açısından cinsiyetler arasında mahkeme ve kontrol grubunda anlamlı fark saptanmazken , EDAM grubunda anlamlı fark saptanmıştır . Bu farkı yaratan erkeklerde cinsel ilişkiye zorlama yok diyenlerin yüksek olmasına karşın , kadınlarda bazen diyenlerin yüksek olmasıdır .

Cinsel sorun tanımlamada farklılığın kaynağı olarak , mahkeme grubunda kadında ve erkekte ilgi azalması diyenlerin sayısının yüksek olması , EDAM grubunda kadında orgazm olamama , erkekte erken boşalmanın yüksek olması ve kontrol grubunda sorun yok diyenlerin yüksek olması saptanmıştır .

Cinsel sorun açısından gruplarda cinsiyetlere göre karşılaştırma tablo 17 a'da gösterilmiştir.

Tablo 17 : Cinsel ilişkiye zorlamanın cinsiyete göre karşılaştırılması

	EDAM*				MAHKEME**				KONTROL***			
	Kadın		erkek		kadın		erkek		kadın		erkek	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
yok	19	63,3	28	93,3	16	53,3	24	80,0	25	83,3	27	90,0
bazen	9	30,0	2	6,7	7	23,3	5	16,7	5	16,7	3	10,0
sıklıkla	2	6,7	0	0	5	16,7	1	3,3	0	0	0	0
her zaman	0	0	0	0	2	6,7	0	0	0	0	0	0

*X² : 8,17 p : **0,01**

** X² : 6,60 p : 0,08

*** X² : 0,57 p : 0,44

Tablo 17 a : Cinsel sorunun cinsiyete göre karşılaştırılması

	EDAM*				MAHKEME**				KONTROL***			
	Kadın		erkek		kadın		erkek		kadın		erkek	
	N	%	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%
Yok	7	23,3	10	33,3	10	33,3	17	56,7	23	76,7	23	76,7
Kadında ilgi-istek azalması	8	26,7	6	20,0	4	13,3	6	20,0	4	13,3	3	10,0
Kadında Orgazm olamama	0	0	2	6,7	0	0	1	3,3	0	0	0	0
Kadında ilgi istek azalması ve orgazm olamama	9	30,0	1	3,3	11	36,7	2	6,7	3	10,0	2	6,7
Erkeklerde ilgi istek azalması	0	0	2	6,7	1	3,3	2	6,7	0	0	2	6,7
Erken boşalma	6	20,0	8	26,7	2	6,7	2	6,7	0	0	0	0
Erkeklerde ilgi istek azalması ve boşalma güçlüğü	0	0	1	3,3	2	6,7	0	0	0	0	0	0

*X² : 12,50 p : **0,05**

** X² : 11,77 p : 0,06

*** X² : 4,14 p : 0,38

B- ÇİFT UYUMU ve ÇİFT UYUMU İTEMLERİNİN GRUPLARA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

1- Çift uyumu : Gruplardaki toplam çift uyumu ve memnuniyet , fikir birliği , bağlılık , duygusal ifade alt ölçeklerinin dağılımı Tablo 18’ de gösterilmiştir .

Tablo 18 : Gruplardaki toplam çift uyumu ve memnuniyet , fikir birliği , bağlılık , duygusal ifade alt ölçeklerinin dağılımı

	EDAM		MAHKEME		KONTROL	
	ort.	sd	ort.	sd	ort.	sd
memnuniyet	25,96	8,63	23,51	10,19	27,11	12,94
fikir birliği	37,16	14,86	35,83	14,13	38,13	17,55
bağlılık	7,01	5,14	8,63	5,24	8,60	6,07
duygusal ifade	6,11	3,08	6,05	2,86	6,25	3,66
ÇUÖ toplam	76,26	27,08	74,03	28,86	79,16	37,06

Üç Grubun ÇUÖ total ve alt ölçek skorlarının gruplara göre karşılaştırılması Tablo 19’ da gösterilmiştir . ÇUÖ total ve alt ölçekler açısından gruplar arasında anlamlı fark saptanmıştır .

Gruplar arasında memnuniyet doyum alt ölçeği açısından farkı yaratan , kontrol grubunun doyum skorunun , hem EDAM hem mahkeme grubundan yüksek olması ve EDAM grubunun doyum skorunun mahkeme grubundan yüksek olmasıdır.

Gruplar arasında fikir birliği alt ölçeği açısından farklılığın kaynağı olarak , kontrol grubunun skorunun EDAM ve mahkeme grubundan yüksek olması ve EDAM grubunun skorunun mahkeme grubundan yüksek olması saptanmıştır .

Gruplar arası bağlılık alt ölçeği açısından farklılığın kaynağı olarak kontrol grubunun skorunun EDAM ve mahkeme grubundan yüksek olması bulunmuştur .

Gruplar arası duygusal ifade alt ölçeği açısından farklılığın kaynağı olarak , kontrol grubunun skorunun EDAM ve mahkeme grubundan yüksek olması ve EDAM grubunun skorunun mahkeme grubundan yüksek olması saptanmıştır .

ÇUÖ toplam skoru açısından farklılığın kaynağı olarak , kontrol grubunun skorunun EDAM ve mahkeme grubundan yüksek olması ve EDAM grubunun skorunun mahkeme grubundan yüksek olması saptanmıştır .

Tablo 19 : Üç Grubun ÇUÖ total ve alt ölçek skorlarının gruplara göre karşılaştırılması

	EDAM		MAHKEME		KONTROL		F	p
	ort	sd	ort	sd	ort	sd		
memnuniyet	25,06	8,28	19,96	11,78	38,73	5,88	69,97	,000
fikir birliği	36,36	15,92	31,11	16,03	52,88	7,44	41,02	,000
bağlılık	7,83	5,31	6,20	5,16	13,66	4,23	38,11	,000
duygusal ifade	5,98	3,02	4,75	3,32	9,45	1,89	44,44	,000
ÇUÖ toplam	75,25	28,09	62,03	32,87	114,33	15,75	61,97	,000

		ortalama farkları	standart hata	p
		memnuniyet	edam-mahkeme	5,10
	edam-kontrol	-13,66	1,64	,00
	kontrol-mahkeme	18,76	1,64	,00
fikir birliği	edam-mahkeme	5,25	2,50	,09
	edam-kontrol	-16,51	2,50	,00
	kontrol-mahkeme	21,76	2,50	,00
bağlılık	edam-mahkeme	1,63	0,89	,16
	edam-kontrol	-5,83	0,89	,00
	kontrol-mahkeme	7,46	0,89	,00
duygusal ifade	edam-mahkeme	1,23	0,51	,04
	edam-kontrol	-3,47	0,51	,00
	kontrol-mahkeme	4,70	0,51	,00
ÇUÖ toplam	edam-mahkeme	13,21	4,86	,02
	edam-kontrol	-39,08	4,88	,00
	kontrol-mahkeme	52,30	4,88	,00

2- Gruplarda ÇUÖ ve alt ölçeklerinin cinsiyetlere göre karşılaştırılması : EDAM grubunda ÇUÖ ve alt ölçeklerinin cinsiyetlere göre ortalaması Tablo 20 a 'da gösterilmiştir . EDAM grubunda ÇUÖ ve alt ölçeklerinin cinsiyetlere göre ortalamasında memnuniyet , bağlılık ,

duygusal ifade ve toplam skorlarda anlamlı farklılık saptanmıştır. Fikir birliği alt ölçeğinde farklılık saptanmamıştır .

Total skorlarda ve alt ölçek skorlarında farkı yaratan , erkeklerde skorun kadınlardan yüksek olmasıdır .

Tablo 20 A. EDAM grubunda ÇUÖ ve alt ölçeklerinin cinsiyete göre ortalaması

	erkek		kadın		T	p
	ort.	sd	ort.	sd		
memnuniyet	28,93	7,27	21,20	7,46	4,06	,00
fikir birliği	39,00	16,47	33,73	15,17	1,28	,20
bağlılık	9,40	5,39	6,26	4,82	2,37	,02
duygusal ifade	6,76	2,62	5,20	3,24	2,05	,04
ÇUÖ toplam	84,10	26,47	66,40	27,26	2,55	,01

Mahkeme grubunda ÇUÖ ve alt ölçeklerinin cinsiyetlere göre ortalaması Tablo 20 b 'de gösterilmiştir . Mahkeme grubunda ÇUÖ ve alt ölçeklerinin cinsiyetlere göre ortalamasında memnuniyet , bağlılık , duygusal ifade ve toplam skorlarda anlamlı farklılık saptanmıştır. Fikir birliği alt ölçeğinde farklılık saptanmamıştır .

Total skorlarda ve alt ölçek skorlarında farkı yaratan , erkeklerde skorun kadınlardan yüksek olmasıdır .

Tablo 20 B. Mahkeme grubunda ÇUÖ ve alt ölçeklerinin cinsiyete göre ortalaması

	erkek		kadın		t	p
	ort.	sd	ort.	sd		
memnuniyet	22,96	11,40	16,96	11,57	2,02	,04
fikir birliği	35,03	14,51	27,20	16,75	1,93	,05
bağlılık	8,20	5,33	4,20	4,18	3,23	,00
duygusal ifade	5,66	3,19	3,83	2,23	2,20	,03
ÇUÖ toplam	71,86	30,46	52,20	32,71	2,41	,01

Kontrol grubunda ÇUÖ ve alt ölçeklerinin cinsiyetlere göre ortalaması Tablo 20 c 'de gösterilmiştir . Memnuniyet , fikir birliği , bağlılık , duygusal ifade ve toplam skorlarda cinsiyetler anlamlı farklılık saptanmamıştır .

Tablo 20 C. Kontrol grubunda ÇUÖ ve alt ölçeklerinin cinsiyete göre ortalaması

	erkek		kadın		t	p
	ort.	sd	ort.	sd		
memnuniyet	39,56	4,73	37,90	6,83	1,09	,27
fikir birliği	53,43	7,74	52,33	7,20	,56	,57
bağlılık	13,50	3,95	13,83	4,55	-,30	,76
duygusal ifade	9,62	1,67	9,30	2,10	,64	,52
ÇUÖ toplam	115,34	13,82	113,36	17,59	,47	,63

3- Cinsel uyum : Grupların ÇUÖ , cinsel uyum itemi açısından karşılaştırılması Tablo 21' de gösterilmiştir . Grupların ÇUÖ , cinsel uyum itemi açısından karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır . Bu farklılığın kaynağı olarak kontrol grubunda her zaman anlaşıyoruz ve hemen her zaman anlaşıyoruz diyenlerin sayısının yüksek olması , EDAM grubunda arada bir anlaşıyoruz diyenlerin sayısının yüksek olması , mahkeme grubunda hiç anlaşıyoruz diyenlerin sayısının yüksek olması saptanmıştır .

Tablo 21: Gruplarda cinsel ilişkide uyumun karşılaştırılması

	EDAM		MAHKEME		KONTROL		X ²	P
	n	%	n	%	n	%		
cinsel uyum							47,14	,00
her zaman anlaşıyoruz	1	12,1	4	36,1	19	52,8		
hemen her zaman anlaşıyoruz	11	35,5	5	10,4	20	54,1		
Arada bir anlaşıyoruz	20	37	17	31,5	17	31,5		
sıklıkla anlaşıyoruz	11	40,8	6	30,1	3	20,1		
hemen hiç anlaşıyoruz	9	55	8	45	0	0		
hiç anlaşıyoruz	8	28,6	20	71,4	0	0		

C- ÇİFT UYUMUNUN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER AÇISINDAN GRUPLAR ARASI KARŞILAŞTIRILMASI

1-Evlenme Biçimi : EDAM ve mahkeme grubunda Evlenme biçimine göre çift uyumunun karşılaştırılması Tablo 22 'de gösterilmiştir .

EDAM ve mahkeme grubunda evlenme biçimine göre çift uyumunda istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır .

Tablo 22 : Gruplarda evlenme biçimine göre çift uyumunun karşılaştırılması

	EDAM*		MAHKEME**	
	n	Ortalama değer	n	Ortalama değer
kaçarak	0	0	1	22,00
anlaşarak	39	32,13	21	31,24
görücü isteyerek	14	27,79	32	31,13
görücü zorla	2	19,25	2	10,25
birlikte yaşadıktan sonra	5	29,9	0	0
diğer	0	0	4	33,88

*X² : 1,51 p : 0,67

** X² : 3,15 p : 0,53

2- Öğrenim durumu : EDAM ve mahkeme grubunda öğrenim durumuna göre çift uyumunun karşılaştırılması Tablo 23 'de gösterilmiştir.

EDAM ve Mahkeme grubunda öğrenim durumu ile çift uyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır .

Tablo 23 : Gruplarda öğrenim durumuna göre çift uyumunun karşılaştırılması

	EDAM*		MAHKEME**	
	n	Ortalama değer	n	Ortalama değer
ilkokul	12	27,88	29	32,69
orta lise	22	31,70	18	31,72
meslek eğitimi	5	40,90	2	23,00
üniversite	21	28,26	11	24,09

*X² : 2,49 p : 0,4

** X^2 : 2,39 p : 0,49

3-İşsiz kalma: EDAM ve mahkeme grubunda işsiz kalma ile çift uyumunun ilişkisi Tablo 24'de gösterilmiştir .

EDAM grubunda işsiz kalma ile çift uyumu arasında anlamlı fark saptanmamıştır .

Mahkeme grubunda işsiz kalma ile çift uyumu arasında anlamlı fark saptanmıştır . Bu farkın kaynağı olarak bir kaç ay işsiz kaldığını belirtenlerde uyum düzeyinin düşük olması bulunmuştur .

Tablo 24 : Gruplarda işsiz kalma durumuna göre çift uyumunun karşılaştırılması

İşsiz kalma	EDAM*		MAHKEME**	
	n	Ortalama değer	n	Ortalama değer
hayır	28	34,91	24	33,90
birkaç ay	13	29,65	12	21,67
bir yıl	2	32,25	2	57,50
iki yıl	1	38,00	6	32,83
üç yıldan çok	1	8,50	3	16,67
ev kadını	15	23,73	13	30,35

* X^2 : 5,86 p : 0,32

** X^2 : 10,75 p : **0,05**

4- Geçim zorluğu : EDAM ve mahkeme grubunda geçim zorluğu ile evlilik uyumunun ilişkisi Tablo 25 ' de gösterilmiştir .

EDAM ve Mahkeme grubunda geçim zorluğu ile çift uyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır .

Tablo 25 : Gruplarda geçim zorluğuna göre çift uyumunun karşılaştırılması

geçim zorluğu	EDAM*		MAHKEME**	
	n	Ortalama değer	n	Ortalama değer
yoğun	5	28,90	13	23,31
orta	29	24,84	18	32,06
hafif	7	32,71	8	27,19
sorun yok	16	36,56	14	37,39
rahat harcama	3	50,33	7	29,86

*X² : 8,99 p : **0,06**

** X² : 4,82 p : 0,30

5- Eşle iletişim : EDAM ve mahkeme grubunda eşle iletişim ve çift uyumu arasındaki ilişki Tablo 26 ' da gösterilmiştir .

Her iki grupta da çift uyumu ile eşle iletişim arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur . Her iki grupta da bu farkın kaynağı olarak eşle iletişim yok diyenlerin ÇUÖ toplam skorlarının düşük olması bulunmuştur .

Tablo 26 : Gruplarda eşle iletişime göre çift uyumunun karşılaştırılması

eşle iletişim	EDAM*		MAHKEME**	
	n	Ortalama değer	n	Ortalama değer
rahat	3	47,17	7	52,14
hafif güçlük	24	39,00	6	48,33
ileri güçlük	23	25,23	18	33,53
iletişim yok	10	17,00	29	19,71

*X² : 16,42 p : **0,00**

** X² : 28,63 p : **0,00**

6- Eşe karşı duygusal tutum : EDAM ve mahkeme grubunda eşe karşı duygusal tutum ile çift uyumunun ilişkisi Tablo 27 ' de gösterilmiştir .

Her iki grupta da çift uyumu ile eşe karşı duygusal tutum arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur . Her iki grupta da bu farkın kaynağı olarak eşinden nefret ettiğini belirtenlerin ÇUÖ toplam skorlarının düşük olması bulunmuştur .

Tablo 27 : Gruplarda eşe karşı duygusal tutuma göre çift uyumunun karşılaştırılması

eşe karşı duygusal tutum	EDAM*		MAHKEME**	
	n	Ortalama değer	n	Ortalama değer
iyi memnun	10	43,70	7	51,57
hafif kırgın	9	45,56	3	53,67
karışık duygular	26	24,88	7	27,29
kırgın	13	24,08	25	31,38
nefret	2	11,50	18	18,47

*X² :19,22 p : 0,00

** X² : 24,31 p : 0,00

7- Cinsel ilişki : EDAM ve mahkeme grubunda cinsel ilişki ile çift uyumunun karşılaştırılması Tablo 28'de gösterilmiştir .

Her iki grupta da çift uyumu ile cinsel ilişki arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur . Her iki grupta da bu farkın kaynağı olarak cinsel ilişkilerinin kötü-çok kötü olduğunu belirtenlerin , ÇUÖ toplam skorlarının düşük olması bulunmuştur .

Tablo 28 : Gruplarda eşle cinsel ilişkiye göre çift uyumunun karşılaştırılması

eşle cinsel ilişki	EDAM*		MAHKEME**	
	N	Ortalama değer	n	Ortalama değer
çok iyi	9	43,61	3	56,67
iyi	12	32,83	11	39,91
orta	25	32,10	14	42,07
kötü	9	18,72	16	20,84
çok kötü	5	14,50	16	18,66

*X² :13,79 p: **0,00**

** X² : 28,33 p : **0,00**

8-Cinsel ilişkiye zorlama : EDAM ve mahkeme grubunda cinsel ilişkiye zorlama ve çift uyumunun karşılaştırılması Tablo 29’ da gösterilmiştir .

EDAM ve Mahkeme grubunda cinsel ilişkiye zorlama ile çift uyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır .

Tablo 29 : Gruplarda cinsel ilişkiye zorlamaya göre çift uyumunun karşılaştırılması

cinsel ilişkiye zorlama	EDAM*		MAHKEME**	
	n	Ortalama değer	n	Ortalama değer
yok	47	32,94	40	32,22
bazen	11	21,73	12	26,83
sıklıkla	2	21,50	6	26,50
herzaman	0	0	2	30,00

*X² : 4,22 p : 0,12

** X² : 1,23 p : 0,74

9-Eşten Dayak Yeme : EDAM ve mahkeme grubunda eşten dayak yeme ile çift uyumunun karşılaştırılması Tablo 30’da gösterilmiştir .

EDAM ve Mahkeme grubunda eşten dayak yeme ile çift uyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır .

Tablo 30 : Gruplarda eşten dayak yemeye göre çift uyumunun karşılaştırılması

eşten dayak yeme	EDAM*		MAHKEME**	
	n	Ortalama değer	n	Ortalama değer
yok	43	33,98	38	30,80
çok ender	4	27,00	8	36,75
yılda birkaç kez	5	14,90	3	22,17
ayda birkaç kez	3	30,67	3	29,67
haftada birkaç kez	1	19,00	1	2,00
bir dönem dövmüş	4	18,88	7	29,71

*X² : 8,06 p : 0,15

** X² : 4,40 p : 0,49

D- MMPI ORTALAMALARI , MMPI ORTALAMALARI İLE ÇUÖ SKORLARININ İLİŞKİSİ

1-MMPI ortalamaları : EDAM grubunda erkeklerin MMPI ortalamaları Tablo 31 a' da , kadınların MMPI ortalamaları Tablo 31 b' de gösterilmiştir .

Tablo 31 A. EDAM grubunda erkeklerin MMPI ortalamaları

	ortalama	Sd
L	6,16	2,6
F	9,43	5,09
K	11,66	4,44
hipokondriasis	13,5	4,35
depresyon	21,26	5,43
histeri	21,03	5,52
psikopati	25,23	5,12
kadınlık erkeklik	26,00	3,60
paranoya	13,23	4,27
psikasteni	26,90	5,80
şizofreni	28,86	8,28
mani	22,63	4,73
sosyal içedönüklük	29,2	6,88

cinsiyet: erkek

Tablo 31 B. EDAM grubunda kadınların MMPI ortalamaları

	ortalama	sd
L	5,63	2,32
F	10,50	4,68
K	11,23	4,34
hipokondriasis	21,11	5,18
depresyon	30,33	6,10
histeri	31,60	5,66
psikopati	28,06	4,14
kadınlık erkeklik	33,53	2,83
paranoya	15,70	4,20
psikasteni	34,86	6,84
şizofreni	36,00	8,62
mani	22,08	4,34
sosyal içedönüklük	33,66	9,02

cinsiyet : kadın

Mahkeme grubunda erkeklerin MMPI ortalamaları Tablo 32 a' da , kadınların MMPI ortalamaları Tablo 32 b' de gösterilmiştir .

Tablo 32 A. Mahkeme grubunda erkeklerin MMPI ortalamaları

	ortalama	sd
L	7,26	2,22
F	9,4	5,1
K	13,33	4,02
Hipokondriasis	13,56	3,29
Depresyon	22,33	4,18
Histeri	20,60	4,46
Psikopati	25,05	5,10
kadınlık erkeklik	24,76	4,03
Paranoya	15,46	5,21
Psikasteni	27,83	5,63
Şizofreni	30,70	7,56
mani	21,90	3,95
sosyal içedönüklük	27,80	6,23

cinsiyet : erkek

Tablo 32 B. Mahkeme grubunda kadınların MMPI ortalamaları

	ortalama	sd
L	7,50	2,58
F	9,56	3,62
K	11,96	3,12
Hipokondriasis	14,91	5,25
Depresyon	24,33	6,09
Histeri	23,43	5,99
Psikopati	25,17	3,63
kadınlık erkeklik	33,46	3,64
Paranoya	15,03	4,39
Psikasteni	28,63	6,09
Şizofreni	32,43	8,93
mani	21,06	4,20
sosyal içedönüklük	31,40	9,14

cinsiyet : kadın

Kontrol grubunda erkeklerin MMPI ortalamaları Tablo 33 a' da , kadınların MMPI ortalamaları Tablo 33 b' de gösterilmiştir .

Tablo 33 A. Kontrol grubunda erkeklerin MMPI ortalamaları

	ortalama	sd
L	5,80	2,38
F	8,56	5,67
K	12,56	4,01
hipokondriasis	15,61	4,89
depresyon	21,70	3,90
histeri	21,10	5,16
psikopati	22,59	4,58
kadınlık erkeklik	23,76	3,56
paranoya	10,93	3,85
psikasteni	27,13	5,81
şizofreni	27,30	7,57
mani	20,68	3,43
sosyal içedönüklük	29,53	7,91

cinsiyet : erkek

Tablo 33 B. Kontrol grubunda kadınların MMPI ortalamaları

	ortalama	sd
L	6,1	2,23
F	8,23	7,1
K	12,03	3,6
hipokondriasis	16,81	4,36
depresyon	24,70	5,55
histeri	23,96	5,70
psikopati	22,41	3,73
kadınlık erkeklik	32,83	2,36
paranoya	12,63	4,35
psikasteni	30,03	5,69
şizofreni	29,06	9,45
mani	20,84	4,36
sosyal içedönüklük	31,30	9,41

cinsiyet : kadın

Üç grubun kadınlarının MMPI ortalamalarının kendi arasında karşılaştırılması grafik 1' de ve erkeklerinin kendi arasında karşılaştırılması grafik 2 ' de gösterilmiştir .

Üç grubun kadınlarının kıyaslanmasında EDAM grubunda normal ve mahkeme grubuna göre , histeri , depresyon , psikopati ve hipokondri skalalarında belirgin yükselme saptanmıştır.

Mahkeme grubu kadınlarında L skalasında normal ve kontrol grubu kadınlarına göre yükselme saptanmıştır .

Üç grubun erkeklerinin kıyaslanmasında mahkeme grubunda normal ve EDAM grubuna göre paranoya skalasında belirgin yükselme saptanmıştır. Diğer skalalarda anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir . EDAM ve kontrol grubu arasında anlamlı fark saptanmamıştır .

2- MMPI ortalamaları ile ÇUÖ 'nin ilişkisi: EDAM grubu erkeklerde ÇUÖ ortalama skorları ile MMPI ortalamaları arasındaki ilişki Tablo 34 a' da gösterilmiştir. EDAM grubu kadınlarda ÇUÖ ortalama skorları ile MMPI ortalamaları arasındaki ilişki Tablo 34 b' de gösterilmiştir.

Tablo 34 A. EDAM grubu erkeklerde ÇUÖ ortalama skorları ile MMPI ortalamaları arasındaki ilişki

	memnuniyet		fikir birliği		bağıllık		duygusal ifade		ÇUÖ toplam	
	r	p	r	p	r	p	R	p	R	p
L	,20	,27	-,10	,59	,14	,44	,26	,16	,05	,76
F	-,37*	,04	-,06	,75	-,15	,41	-,33	,07	-,21	,26
K	,06	,73	,20	,26	,25	,18	,12	,51	,20	,28
hipokondriasis	-,33	,07	,06	,74	,01	,94	-,26	,15	-,08	,65
depresyon	-,45*	,01	-,12	,50	-,11	,53	-,37*	,04	-,26	,15
histeri	-,26	,15	-,01	,94	-,17	,36	-,33	,07	-,15	,42
psikopati	-,40*	,02	-,08	,65	-,21	,26	-,38*	,03	-,24	,18
kadınlık erkeklik	,06	,72	,00	,97	,03	,87	-,09	,62	,02	,91
paranoya	-,40*	,02	-,25	,17	-,36*	,04	-,35	,05	-,37*	,04
psikasteni	-,60**	,00	-,13	,47	-,18	,33	-,49**	,00	-,34	,06
şizofreni	-,50**	,00	-,17	,35	-,19	,30	-,49**	,00	-,33	,06
mani	-,34	,06	-,14	,45	-,04	,81	-,27	,14	-,22	,23
sosyal içedönüklük	-,36*	,04	-,30	,10	-,26	,16	-,18	,32	-,35	,05

* r < 0,3 bağıntı yok

EDAM grubu erkeklerde , paranoya skalası ile ÇUÖ arasında çok zayıf , negatif korelasyon saptanmıştır .

EDAM Grubu erkeklerde ÇUÖ etkileyebilecek MMPI ortalamaları açısından regresyon analizi Tablo 35 a' da gösterilmiştir .

35 A. EDAM grubu erkeklerde ÇUÖ'ni etkileyen MMPI ortalamaları açısından regresyon analizi

	B	Beta	t	p
K	2,59	,43	2,55	,01
hipomani	2,27	,40	2,31	,02
psikopati	-1,7	-,33	-2,2	,03
L	-4,1	-,40	-2,2	,03

EDAM grubu erkeklerde ÇUÖ' ni en belirgin biçimde etkileyen MMPI özellikleri sırasıyla K , hipomani , psikopati ve L olarak bulunmuştur . K ve hipomani çift uyumunu olumlu biçimde , psikopati ve L ise olumsuz biçimde etkilemektedir.

Tablo 34 B. EDAM grubu kadınlarda ÇUÖ ortalama skorları ile MMPI ortalamaları arasındaki ilişki

	memnuniyet		fikir birliği		Bağlılık		duygusal ifade		ÇUÖ toplam	
	r	p	r	p	r	p	R	p	R	p
L	,04	,81	,21	,26	,16	,37	,20	,28	,18	,34
F	-,46**	,01	-,35	,05	-,52	,00	-,52	,00	-,49**	,00
K	,01	,95	,20	,27	,36	,05	,21	,25	,20	,28
hipokondriasis	-,34	,06	-,16	,38	-,05	,78	-,07	,69	-,21	,25
depresyon	-,30	,09	-,33	,07	-,42*	,02	-,37*	,03	-,39*	,02
histeri	-,15	,40	-,05	,75	,04	,81	-,04	,83	-,07	,68
psikopati	-,30	,10	-,20	,27	-,26	,16	-,19	,31	-,27	,13
kadınlık erkeklik	-,01	,94	,00	,97	-,07	,68	-,05	,79	-,02	,90
paranoya	-,00	,96	,01	,94	-,15	,40	-,06	,75	-,03	,86
psikastenisi	,17	,36	,07	,68	,04	,80	,04	,83	,10	,56
şizofreni	-,30	,10	-,14	,43	-,29	,10	-,29	,10	-,26	,15
mani	,08	,66	,35	,05	,24	,18	,18	,33	,28	,13
sosyal içedönüklük	-,04	,83	-,32	,08	-,35	,05	-,42	,82	-,25	,18

* r < 0,3 bağıntı yok

EDAM grubu kadınlarda F skalası ile ÇUÖ ortalama skorları arasında zayıf , negatif korelasyon saptanmıştır . EDAM grubu kadınlarda depresyon skalası ile ÇUÖ ortalama skorları açısından çok zayıf , negatif korelasyon saptanmıştır .

EDAM Grubu kadınlarda ÇUÖ' ni etkileyen MMPI ortalamaları açısından regresyon analizi Tablo 35 b' de gösterilmiştir .

35 B. EDAM grubu kadınlarda ÇUÖ' ni etkileyen MMPI ortalamaları açısından regresyon analizi

	B	Beta	t	P
sosyal içe dönüklük	-1,35	-,44	-2,6	,01
psikasteni	1,87	,47	2,79	,00
L	3,79	,32	2,29	,03

EDAM Grubu kadınlarda ÇUÖ' ni etkileyen MMPI özellikleri sırasıyla sosyal içedönüklük , psikasteni ve L olarak bulunmuştur . L çift uyumunu olumlu biçimde etkilerken , sosyal içedönüklük ve psikasteni olumsuz biçimde etkilemektedir.

Mahkeme grubu erkeklerde ÇUÖ ortalama skorları ile MMPI ortalamaları arasındaki ilişki Tablo 36 a' da gösterilmiştir. Mahkeme grubu kadınlarda ÇUÖ ortalama skorları ile MMPI ortalamaları arasındaki ilişki Tablo 36 b' de gösterilmiştir.

Tablo 36 A. Mahkeme grubu erkeklerde ÇUÖ ortalama skorları ile MMPI ortalamaları arasındaki ilişki

	memnuniyet		fikir birliği		bağıllık		duygusal ifade		ÇUÖ toplam	
	r	p	r	p	R	p	R	p	R	p
L	,18	,32	,20	,27	,09	,61	,03	,84	,19	,31
F	,32	,08	,30	,10	,27	,14	,34	,06	,35	,05
K	,04	,80	,14	,43	-,04	,79	-,04	,81	,07	,69
hipokondriasis	,20	,26	,36	,05	-,13	,47	,05	,75	,23	,21
depresyon	,06	,72	,12	,49	-,15	,40	,11	,56	,06	,72
histeri	-,17	,36	,04	,81	-,43*	,01	-,21	,24	-,14	,44
psikopati	,22	,22	,30	,09	,26	,15	,23	,20	,30	,09
kadınlık erkeklik	-,36*	,04	-,42*	,02	-,28	,12	-,23	,21	-,41*	,02

paranoya	,23	,20	,18	,32	,17	,35	,35	,05	,24	,19
psikastenî	,11	,56	,18	,32	,02	,91	,13	,49	,14	,43
şizofrenî	,18	,34	,12	,52	,11	,54	,19	,29	,16	,38
mani	-,07	,68	-,01	,95	,01	,93	,17	,35	-,01	,93
sosyal içedönüklük	,18	,32	,11	,56	,00	,97	,27	,14	,14	,43

* $r < 0,3$ bağıntı yok

Mahkeme grubu erkeklerde ÇUÖ ortalama skorları ile Mf skalası arasında zayıf, negatif korelasyon saptanmıştır .

Mahkeme grubu erkeklerde ÇUÖ'ni etkileyen MMPI ortalamaları açısından regresyon analizi Tablo 37 a' da gösterilmiştir .

Tablo 37 A. Mahkeme grubu erkeklerde ÇUÖ'ni etkileyen MMPI ortalamaları açısından regresyon analizi

	B	Beta	t	p
sosyal içe dönüklük	4,47	,91	2,29	,03

Mahkeme grubu erkeklerde ÇUÖ'ni etkileyen MMPI skalası sosyal içedönüklük olarak saptanmıştır .

Tablo 36 B. Mahkeme grubu kadınlarda ÇUÖ ortalama skorları ile MMPI ortalamaları arasındaki ilişki

	memnuniyet		fikir birliği		bağılılık		duygusal ifade		ÇUÖ toplam	
	r	p	r	p	r	p	R	p	R	p
L	,21	,25	,03	,83	,21	,24	,23	,22	,15	,41
F	-,03	,85	,18	,32	-,00	,99	,07	,68	,09	,62
K	,17	,35	-,25	,17	-,01	,93	-,03	,87	-,07	,67
hipokondriasis	-,23	,22	-,14	,44	-,23	,20	-,38*	,03	-,23	,21
depresyon	-,04	,82	,05	,77	-,006	,97	-,09	,63	,00	,98
histerî	-,32	,08	-,23	,21	-,34	,06	-,47**	,00	-,33	,06
psikopati	-,30	,09	-,16	,39	-,24	,19	-,25	,18	-,25	,17
kadınlık erkeklik	-,13	,47	,02	,89	,07	,69	-,07	,69	-,02	,87
paranoya	-,18	,33	-,01	,94	-,14	,45	-,04	,82	-,09	,61

psikasteni	-,09	,62	-,00	,97	-,14	,45	-,19	,31	-,07	,67
şizofreni	-,22	,24	-,01	,92	-,21	,26	-,24	,20	-,14	,44
mani	-,15	,40	-,01	,94	-,25	,18	,04	,83	-,09	,61
sosyal içedönüklük	-,14	,44	,03	,86	-,00	,97	-,05	,78	-,03	,83

* $r < 0,3$ bağıntı yok

Mahkeme grubu kadınlarda ÇUÖ ortalama skorları ile hiç bir skala arasında korelasyon saptanmamıştır .

Mahkeme grubu kadınlarda ÇUÖ'ni etkileyen MMPI ortalamaları açısından regresyon analizi Tablo 37 b' de gösterilmiştir .

Tablo 37 B. Mahkeme grubu kadınlarda ÇUÖ'ni etkileyen MMPI ortalamaları açısından regresyon analizi

	B	Beta	t	p
paranoya	-7,79	-1,04	-3,39	,00

Mahkeme grubu kadınlarda ÇUÖ'ni etkileyen MMPI skalası paranoya olarak saptanmıştır .

Kontrol grubu erkeklerde ÇUÖ ortalama skorları ile MMPI ortalamaları arasındaki ilişki Tablo 38 a' da gösterilmiştir. Kontrol grubu kadınlarda ÇUÖ ortalama skorları ile MMPI ortalamaları arasındaki ilişki Tablo 38 b' de gösterilmiştir.

Tablo 38 A. Kontrol grubu erkeklerde ÇUÖ ortalama skorları ile MMPI ortalamaları arasındaki ilişki

	memnuniyet		fikir birliği		bağlılık		duygusal ifade		ÇUÖ toplam	
	r	p	r	p	r	p	r	p	R	p
L	,33	,74	,13	,49	-,13	,47	,28	,13	,26	,17
F	-,45*	,01	-,11	,55	-,33	,06	-,19	,31	-,33	,07
K	,48**	,00	,22	,24	,19	,29	,31	,09	,46*	,01
hipokondriasis	-,36*	,04	-,28	,12	-,20	,26	-,09	,64	-,34	,06
depresyon	-,35	,05	-,05	,75	-,15	,41	,16	,40	-,22	,25

histeri	-,40*	,02	-,37*	,04	-,30	,10	-,12	,52	-,38*	,03
psikopati	-,27	,13	-,07	,69	-,22	,23	-,04	,80	-,20	,28
kadınlık erkeklik	-,03	,83	,30	,10	-,04	,83	,05	,77	,10	,60
paranoya	-,12	,51	,12	,49	-,03	,86	,14	,44	,06	,72
psikastenisi	-,39*	,03	-,09	,61	-,19	,29	,00	,99	-,24	,19
şizofreni	-,37*	,04	,08	,64	-,25	,17	-,10	,59	-,21	,26
mani	-,16	,37	-,02	,90	,03	,87	-,08	,66	-,07	,71
sosyal içedönüklük	-,38*	,03	,10	,57	-,04	,79	-,14	,46	-,19	,30

* $r < 0,3$ bağıntı yok

Kontrol grubu erkeklerde ÇUÖ ortalama skorları ile K skalası arasında zayıf , pozitif korelasyon , histeri skalası ile çok zayıf , negatif korelasyon vardır .

Kontrol grubu erkeklerde ÇUÖ'ni etkileyen MMPI ortalamaları açısından regresyon analizi Tablo 39 a' da gösterilmiştir.

Tablo 39 A. Kontrol grubu erkeklerde ÇUÖ etkileyen MMPI ortalamaları açısından regresyon analizi

	B	Beta	t	p
K	1,62	,46	2,75	,01
histeri	-,94	-,34	-2,17	,03

Kontrol gurubu erkeklerde ÇUÖ 'ni etkileyen MMPI özellikleri K ve histeri olarak bulunmuştur . K çift uyumunu olumlu biçimde histeri ise olumsuz biçimde etkilemektedir.

Tablo 38 B. Kontrol grubu kadınlarda ÇUÖ ortalama skorları ile MMPI ortalamaları arasındaki ilişki

	memnuniyet		fikir birliği		bağlılık		duygusal ifade		ÇUÖ toplam	
	r	p	r	p	r	p	r	P	R	p
L	,24	,18	,42*	,02	,26	,15	,28	,13	,37*	,04
F	-,46**	,01	-,25	,17	-,15	,40	-,13	,47	-,34	,06
K	,28	,12	,30	,10	,29	,12	,34	,06	,35	,05
hipokondriasis	-,24	,20	-,25	,17	-,07	,69	-,29	,11	-,25	,17
depresyon	-,41*	,02	-,36	,04	-,16	,38	-,41*	,02	-,40*	,02
histeri	-,35	,05	-,42*	,01	-,34	,06	-,42*	,01	-,45*	,01
psikopati	-,36*	,04	-,17	,36	-,33	,06	-,13	,47	-,31	,08
kadınlık erkeklik	,02	,88	-,23	,20	,14	,44	-,15	,41	-,06	,72
paranoya	-,19	,30	-,19	,31	-,05	,77	-,07	,71	-,17	,35
psikastenisi	-,41*	,02	-,38*	,03	-,11	,53	-,26	,15	-,38*	,03

şizofreni	-,51**	,00	-,40*	,02	-,30	,10	-,30	,10	-,48**	,00
mani	-,13	,48	-,28	,12	-,18	,33	-,10	,57	-,22	,22
sosyal içedönüklük	-,43*	,01	-,18	,33	-,07	,68	-,33	,06	-,30	,10

* $r < 0,3$ bağıntı yok

Kontrol grubu kadınlarda ÇUÖ ortalama skorları ile L skalası arasında çok zayıf pozitif korelasyon vardır . Depresyon ile çok zayıf negatif korelasyon vardır . Histeri ile zayıf , negatif korelasyon , psikopati ile çok zayıf , negatif korelasyon , psikasteneni ile çok zayıf negatif korelasyon , şizofreni ile zayıf , negatif korelasyon saptanmıştır .

Kontrol grubu kadınlarda ÇUÖ'ni etkileyen MMPI ortalamaları açısından regresyon analizi Tablo 39 b' de gösterilmiştir .

Tablo 39 B. Kontrol grubu kadınlarda ÇUÖ'ni etkileyen MMPI ortalamaları açısından regresyon analizi

	B	Beta	t	p
şizofreni	-,89	-,48	-2,89	,00
paranoya	2,39	,59	2,27	,03

Kontrol gurubu kadınlarda ÇUÖ'ni etkileyen MMPI özellikleri şizofreni ve paranoya olarak bulunmuştur . Paranoya çift uyumunu olumlu biçimde , şizofreni ise olumsuz biçimde etkilemektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu çalışmada , yardım almak için Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Evlilik Danışma Merkezine (EDAM) başvuran çiftlerin , çift uyum düzeyleri , demografik özellikleri ve kişilik özelliklerinin saptanarak , bu verilerin boşanma aşamasında olan çiftler ve yardım talebi olmayan kontrol grubu ile karşılaştırılması , bu üç grup arasındaki benzerlik ve farklılıkların saptanması hedeflenmiştir .

Çalışmaya alınan üç grubun evlenme biçimleri karşılaştırıldığında üç grup arasında anlamlı bir fark saptanmıştır . (Tablo 2) Mahkeme grubunda görücü usulü ile evlenmeler belirgin şekilde yüksektir . EDAM grubunda ise anlaşarak evlenenlerin oranı yüksektir . Üç grubun eğitim düzeyleri arasında da anlamlı olarak fark saptanmıştır . (Tablo 3) Mahkeme grubunda ilkokul mezunu olanların oranı yüksekken , EDAM ve kontrol grubunda üniversite mezunlarının oranı , mahkeme grubuna göre yüksek bulunmuştur. Üç grubun doğum yerleri açısından karşılaştırılmasında EDAM grubunun büyük kent doğumlu oluşu dikkat çekmektedir (Tablo 4) Bu sonuçlardan hareketle mahkeme grubu evliliklerinin geleneksel evlilik modeline uyduğunu söylemek mümkündür . Mahkeme grubunda görücü usulü evliliklerin yaygın olması kırsal kesimlerde görücü usulü ile evlenmelerin yaygın olduğu bulgusu ile uyumludur . Yine mahkeme grubunda çift uyumunun belirgin düzeyde düşük olması , görücü usulü ile evlenmenin çiftlerin uyumunu olumsuz etkilediği şeklinde yorumlanabilir . Bu bulgular Erbek 'in yakın zamanda aynı popülasyonda yaptığı çalışmanın sonuçları ile uyumludur ,ancak her üç grubun evlenme biçimlerinin çift uyumuna etkisiz olduğu bulgusu bu konuda yorum yapmayı güçleştirmektedir .

(19 , 21)

EDAM grubunda anlaşarak evlenenlerin oranının yüksek oluşu , bu gruptakilerin büyük kent kökenli olduğunu düşündürmektedir . Kentli , eğitilmiş çiftlerin evlilik sorunlarının daha fazla farkında oldukları ve bu nedenle yardım arayışında oldukları söylenebilir . Bu sonuç literatür bulguları ile uyumludur . Nitekim modernizmin yaygınlaşması ile aşk , cinsellik , evlilikte sorunlar daha fazla toplumun gündemine girmiş , konuşulur olmuştur . Çift terapisine başvuru oranları artmıştır . (2 ,9)

Üç grupta evlilik süresi açısından fark saptanmadı . (Tablo 1) Literatürde evlilik doyumunun yaşam sürecinde eğrisel bir gidişinin olduğu , yeni evlilerde doyumun yüksekken , orta yaş grubunda giderek azaldığı ve sonra yeniden artma eğiliminde olduğu belirtilmiştir . Bu bulgu eğrisel gidişin yaşla ilgili geçiş periyodları ile ilgilidir. Üç grubun çift doyumlarının farklılığında üç grupta evlilik süresi açısından fark olmadığından , evlilik süresinin rolü olmadığı ve grupların karşılaştırılabilir olduğu söylenebilir . (79)

Çalışmada üç grup çocuk sahibi olma açısından karşılaştırıldığında anlamlı fark saptandı . (Tablo 6) EDAM grubunda çocuk sahibi olmayanların oranı yüksekken , kontrol grubunda çocuk sahibi olanların oranının yüksek olduğu saptanmıştır . Bu durumun evliliğinde sorun yaşayanların , çocuk sahibi olmaktan kaçınmaları ile ilişkili olabileceği düşünülebilir . Kontrol grubunda çocuk sahibi olmanın yüksek oranda olması , çocuk sahibi olmanın evlilikte istikrarı artırdığı bilgisiyle uyumludur . Bu durum aynı zamanda evlilikte doyumlu ve istikrarlı çiftlerin çocuk sahibi olmaya karar vermeleri ile açıklanabilir . (80)

Üç grubun ekonomik geçim zorluğu açısından karşılaştırılmasında anlamlı fark bulunmuştur . (Tablo 4) Mahkeme grubunda yoğun geçim zorluğu yaşayanların oranı yüksekken , EDAM grubunda ise, sorun yok ve hafif sorun var diyenlerin oranı yüksektir. Yine bu bulguyu destekleyecek şekilde mahkeme grubunda sosyal güvencesi olmayanların oranı yüksek bulunmuştur . (Tablo 4) Bu bulgular , Erbek'in çalışmasının sonuçlarıyla ve Fox' un çalışması ile uyumludur. Fox yüksek sosyoekonomik düzeydeki bireylerde bağımlılığın

azaldığını ve bu durumda , duygusal bağlılık ve birbiriyle ilgili olmanın arttığını ve sonucunda çiftler arasında uyumun , evlilik doyumunun arttığını ileri sürmüştür. (21,81) İmamoğlu ve Yasak sosyoekonomik düzey ile evlilik doyumu arasında pozitif korelasyon saptamışlardır ancak çalışmamızda her bir grupta geçim zorluğunun çift uyum skorları üzerine etkisini araştıran Kruskal Wallis testinde anlamlı farklılık saptanmamıştır (19) . Bu durum boşanma ve danışma hizmetine başvurmada ekonomik düzey dışında diğer evlilik sorunlarının belirgin rol oynaması ile ilişkili olabilir .

Çalışmada çiftlerin anne baba ilişkisinde sorun tanımlama ve çocukluğun ilk 10 yılını başkaları ile geçirme açısından anlamlı farklılık saptanmıştır . (Tablo 4) Dikkat çekici bir şekilde , EDAM grubunda anne baba ilişkisinde sorun tanımlama ve çocukluğun ilk 10 yılını büyükanne, büyükbaba yanında geçirme oranının mahkeme ve kontrol grubuna göre anlamlı derecede farklı olduğu gözlenmiştir . Bu bulgu da Erbek'in çalışmasıyla uyumludur . (21) Anne babanın iletişim stilleri , çatışma çözme stilleri , duygu dışavurum yolları ve diğer kişiler arası etkileşim paternleri kişilere model alma yoluyla aktarılır . (40) Eşler arasındaki çatışma ile çocuğun uyumunu araştıran çalışmalarda çocuktaki saldırganlık , antisosyal davranış ve kaygı gibi değişkenler ele alınmıştır . Çocuklar model alma yoluyla , ebeveynlerinden ortaya çıkan anlaşmazlıklarda kavganın bir çözüm olduğunu öğrenmekte , bu da çocuğun saldırganlığını artırmaktadır . Ben-merkezci olan küçük çocuklar ise anne babaları arasındaki çatışmadan dolayı kendilerini suçlamaktadır . (36) Bu , anne baba ilişkisinde yüksek oranda sorun tanımlayan EDAM grubunda , MMPI ortalamalarında nörotik üçlü olarak adlandırılan histeri , psikopati , hipokondri skalaları ve depresyon skalalarının yüksekliği ile uyumlu gibi görünmektedir . Yine EDAM grubunda çocukluğun ilk 10 yılını anne ve baba yanında geçirmemiş olmanın yüksek oluşu , doyumlu ve uygun anne baba çocuk etkileşiminin gerçekleşmemiş olabilme ihtimalini düşündürmektedir. Her üç grupta evlilik uyumu ile anne baba ilişkisinde sorun tanımlama ve çocukluğun ilk 10 yılını anne babadan uzakta geçirme karşılaştırıldığında anlamlı fark gözlenmemiştir . Bu literatür bulgusu ile uyumsuz bulunmuştur ancak Erbek'in çalışmasının sonuçlarıyla uyumludur . (21, 40)

Eşle iletişim açısından çalışmaya alınan üç grup karşılaştırıldığında , üç grup arasında anlamlı farklılıklar vardır. (Tablo 11) Mahkeme grubunda iletişimde ileri düzeyde güçlük olanlar ve iletişim hiç yok diyenlerin oranı oldukça yüksek bulunmuştur . EDAM grubunda ileri iletişim güçlüğü diyenler ağırlıkta iken , kontrol grubunda iletişimlerinin rahat olduğunu bildiren çiftlerin oranı yüksek bulunmuştur . Bu sonuçlar kontrol grubunun EDAM grubuna göre , EDAM grubunun mahkeme grubuna göre ilişkilerinden daha çok tatmin olduklarını belirtmelerini açıklamaktadır . EDAM ve mahkeme grubunda eşle iletişim ile evlilik uyumu arasında ilişki saptanmıştır . Eşle iletişimlerinin olmadığını söyleyen çiftlerde çift uyum skorları düşük saptanmıştır . Bu bulgu uluslararası literatür ile uyum göstermektedir. Baucom ve Adams , olumsuz iletişim paterni olan eşlerin evliliklerinde sorun yaşadıklarını ve uyumlarının düşük olduğunu belirtmiştir . (82) Larson eşler arası iletişimi evlilik uyumunu belirleyen en önemli faktörlerden biri olarak saptamıştır . Aşırı eleştirelilik , savunuculuk , eşin kişiliğine saldırma , eşe kırıldığında katı bir sessizliğe bürünerek emosyonel olarak geri çekilme; çift uyumunu olumsuz etkileyen olumsuz iletişim biçimleridir . (40) Benzer şekilde Gottman eleştirme , aşağılama , küçümseme , savunma ve taşlama gibi olumsuz iletişim paternlerinin boşanmayı öngördüğünü belirtmiştir . (26) Fitzpatrick ve Badzinski iletişimin evlilik doyumu ve kişilik arasındaki bağlantıya aracılık ettiğini belirtmişlerdir. (50) Karney ve Bradbury'nin duyarlılık-stress-adaptasyon modeline göre evlilik etkileşimi ve sosyal destek gibi kişiler arası süreçler , kişisel farklılıklar ve evlilik kalitesi arasındaki bağlantıya aracılık eder . Kişiler arası negatif olarak değerlendirilen iletişim biçimleri , örneğin eleştiri , şikayetler vb evlilik doyumunu en iyi saptayan belirteçlerdir. (51)

Eşle iletişimin gruplarda cinsiyetlere göre karşılaştırmasında kontrol grubunda hem erkek ve hem de kadının iletişimlerinin iyi olduğunu belirtmelerine rağmen , EDAM ve mahkeme grubunda erkekler iletişimlerinde sorun tanımlamazken , kadınların iletişimlerinin kötü olduğunu bildirmeleri dikkat çekicidir. (Tablo 12) Uluslararası literatürde kadınların ilişkideki anlaşmazlıkları dile getirmeye erkeklerden daha eğilimli olduğu ile ilgili pek çok çalışma vardır . (83) Fincham kadınların ilişki için erkeklerden daha duyarlı olduğunu belirtmiştir . (84)

Bu çalışma yardım talebinde bulunanların daha çok kadınlar olduğu literatür bilgisini desteklemektedir. Kadınların eğitim düzeyi ve sosyoekonomik düzeyi arttıkça ilişkileri ile ilgili kararlara daha yüksek oranda katılmaya ve yardım ararında bulunmaya başladıkları söylenebilir. Tartışmacılık, kabahati diğesinde aramak gibi evlilik etkileşimleri, erkek için ilişki sorumluluğunu almada gönülsüzlük işareti olabilirken, geleneksel olarak çatışmadan kaçma eğiliminde olan kadın için ilişkideki güçlüklerle yüzleşme arzusunun bir işareti olabilir. (49)

Eşe karşı duygusal tutum her üç grupta karşılaştırıldığında mahkeme grubunda kırgınlık ve nefret hissedenlerin, EDAM grubunda karışık duygular hissedenlerin, normal grupta memnuniyet hissedenlerin ağırlıkta olduğu gözlenmiştir. (Tablo 11) Her üç grupta da eşe karşı duygusal tutum ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Kırgınlık ve nefret hissedenlerin yüksek olması evlilik uyumunda azalmayla sonuçlanmaktadır. Negativite ve evlilikte doyumsuzluk hakkındaki araştırmalar sosyal öğrenme perspektifine dayanır ve eşin negatif davranışlarının partnerinin evlilik doyumunu yıprattığını öne sürer. Eşlerin partnerlerinin davranışları hakkındaki atıfları ilişkideki spesifik deneyimlerine reaksiyon olarak kabul edilebilir. Bu reaksiyonların niteliği, evlilik doyumunun düzeyinde nedensel rol oynayabilir. (48)

Cinsiyete göre duygusal tutum üç grupta karşılaştırıldığında, mahkeme ve EDAM grubunda erkeklerin kadınlara oranla eşle iletişimde olduğu gibi, belirgin şekilde memnuniyet ifade ettikleri, kontrol grubunda erkek ve kadınların benzer memnuniyet düzeyi ifade ettikleri görülmektedir. (Tablo 13) Çatışmalı evliliklerde kontrol grubuna oranla eşlerin birbirleri hakkındaki atıflarının farklılığı dikkat çekicidir. Bu durum EDAM grubundaki erkeklerin ilişkideki sorunları yadsıma, sorun ile yüzleşmekten kaçınma eğiliminde olduklarını düşündürmektedir. Mahkeme grubunda erkeklerin

yüksek memnuniyet ifadesi , bu boşanmaların anlaşma sağlanamadığı için EDAM'a yönlendirilmiş olduğu ve dolayısıyla erkeklerin boşanmayı istemeyen taraf olması ve sorunu yadsıma eğilimi ile açıklanabilir.

Cinsel uyum ile evlilik doyumu arasındaki ilişki , literatürde tartışmalıdır . Hartman çiftlerde doyumlu bir cinsel ilişkinin evlilik doyumu için koşul olmadığını , cinsel sorunların evlilik sorunlarından bağımsız gelişebildiğini işaret etmiştir . (85)

Eriştiren çalışmasında cinsel işlev bozukluğu olan olguların evlilik doyumunun , evlilik sorunları yaşayan kişilere göre daha yüksek olduğunu saptamıştır . Ancak bu sonucu cinsel sorunu olan çiftlerin yaşadıkları ve paylaştıkları cinsel sorun nedeniyle birbirlerini destekleme ve uyumsuz yönlerini görmezden gelme eğilimlerine bağlamıştır . (9)

Erbek 'in çalışmasında cinsel uyum ile çift uyumu arasında pozitif ilişki saptanmıştır . (21) Udry cinsel uyum ile evlilik uyumu arasında korelasyon olduğunu saptamıştır . (86) Schenk ve arkadaşları 631 evli çiftle yaptıkları araştırmalarında cinsel uyum ile evlilik doyumu arasında pozitif ilişki olduğunu bildirmişlerdir . (86)

Bizim çalışmamızda da üç grup arasında cinsel uyum açısından anlamlı farklılık saptanmıştır . (Tablo 15) Mahkeme grubunda eşle cinsel ilişki kötü – çok kötü diyenler ağırlıkta iken , EDAM grubunda orta düzeyde diyenler ağırlıktadır . Buna karşılık kontrol grubunda çok iyi- iyi diyenler ağırlıktadır . Her üç grupta da çift uyumu ile cinsel uyum arasında korelasyon saptanmıştır . (Tablo 28) Kontrol grubunda eşle cinsel ilişkiler konusunda hemen her zaman ve her zaman anlaşırız diyenler ağırlıkta iken , EDAM grubunda sıklıkla anlaşamayız , mahkeme grubunda hiç anlaşamayız diyenler çoğunluktadır . Bu bulgular evlilikte cinsel uyumun , evlilik uyumu ile direkt ilişkili olduğu tezini desteklemektedir . Cinsel uyum konusunda cinsiyetler arasında kontrol ve mahkeme grubunda fark saptanmamıştır. EDAM grubunda ise kadınlar

eşle cinsel ilişkiyi kötü olarak değerlendirirken , buna karşılık erkekler çok iyi olarak belirtmişlerdir. Bu durum Reichman 'ın erkeklerin cinsel ilişkiyi duygusal yakınlığı artırmak için kullandığı , kadınların ise cinsel yakınlık için duygusal yakınlığa ihtiyaç duydukları görüşü ile uyumludur. (87) Benzer şekilde Rubin erkekler için cinselliğin duyguların ifade edilmesinin en olası yolu olduğunu belirtmiştir . Murstein erkeklerin eşlerine olan duygusal yakınlıklarını cinsel ilişki arzularını ifade ederek gösterme eğiliminde olduklarını söylemiştir. (86) Clark ve Wallin kadınların sadece mutlu evliliklerde seksüel ihtiyaçlarını dile getirdiklerini ve bu konuda erkeklerden farklılaştıklarını ifade etmişlerdir. (86) Kadınlar evlilik sorunları nedeniyle kendilerini duygusal olarak uzak hissettikleri eşlerinin cinsel ilişki arzusunu hayret ve kızgınlıkla karşılayıp reddetmektedirler . (21) EDAM grubu kadınlarda en sık karşılaşılan cinsel sorun , istekte azalma ve orgazm olamama , erkekte erken boşalma olarak gözlenmiştir . Buna karşılık mahkeme grubu kadın ve erkeklerde en sık karşılaşılan cinsel sorun , kadında cinsel istek azlığıdır . Bu sonuç , mahkeme grubunda duygusal yakınlık ve bağlılıklarının kaybıyla , eşlerin birbirlerine yönelik arzularının tükendiği , EDAM grubunda ise eşlerin birbirlerine yönelik cinsel arzularının sürdüğü , ancak devam eden çatışmalar nedeniyle yeterince doyumlu yaşanmadığı şeklinde yorumlanabilir .

Cinsel ilişkiye zorlama açısından bakıldığında , mahkeme grubu kadınların ağırlıklı olarak "sıklıkla " yanıtını verdiği görülmektedir . (Tablo 15) Bu bulgu Erbek'in çalışmasıyla uyumludur . (21)

Şu ana kadar söylenenlerden anlaşılacağı gibi üç grubun evlilik uyumları arasında belirgin farklılık saptanmıştır. Beklediğimiz gibi en düşük evlilik uyumu mahkeme grubunda , daha sonra EDAM grubunda tespit edilmiştir . Kontrol grubunun evlilik doyumu en yüksek düzeydedir . Hem EDAM hem mahkeme grubunda erkekler kadınlardan daha yüksek düzeyde doyum bildirmişlerdir . Bu durum , kişilerin evlilik dışındaki iş vb. diğer alanlardaki

bireysel doyumu ile ilgili olabileceği gibi , bu kişilerin kendilerini olduklarından daha sağlıklı görme eğilimini yansıtabilir . (43)

Evlilikte sorunlar ile kişisel psikopatoloji arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar en sık MMPI'ı kullanmışlardır . (69)

Bizim çalışmamızda da evlilik uyumu üzerinde etkili olabilecek kişisel özellikler ve psikopatolojiyi saptamak için her üç grupta kadın ve erkeklere MMPI uygulanmıştır

Her üç grubun kadınlarında MMPI ortalamaları karşılaştırıldığında EDAM grubunda anlamlı farklılık saptanmıştır . (Grafik 1) Bu farklılığı yaratan sırasıyla histeri , depresyon , psikopati ve hipokondri skalalarındaki belirgin yükselmedir . Bu profil nevrotik ya da negatif eğilim olarak adlandırılır . Bu grubun kadınlarında histerik özellikler belirgindir . Kendilerine odaklanmışlardır . Kendilerini olduklarından farklı ve mükemmel kişiler olarak görmek isterler . Kişiler arası ilişkilerde içgörü azlığı vardır . Bu kadınlar kötümser olmaya , yaşamlarını sıkıcı hale getirmeye eğilimlidirler . Bedensel meşguliyetleri artmıştır . Yaşadığı güçlüklerle aşırı tepki verirler . Kabul edilmez dürtülerini somatizasyon ile ifade edebilirler . Atılgandırlar , risk alabilirler , sosyaldirler ancak engellendiklerinde bu özellikler huzursuzluk , saldırganlık ve uygun olmayan davranışlar biçimine dönüşebilir . (76)

Bu grubun kadınlarında saptanan depresyon , orta düzeydedir . Duruma bağlı bir depresyondur . Endişe ve kararsızlık içinde olduklarına işaret eder . EDAM'a başvuran kişilerin evlilikleri ile ilgili beklenti ve karar aşamasında oldukları şeklinde yorumlanabilir . Kişiliklerindeki atılgan ve sosyal özellikler , evlilik sorunları için yardım ararışında olmalarını açıklayabilir .

EDAM grubu kadınlarda nörotisizm skorlarının yüksekliği (grafik 1) , evlilik doyumunu ile kişilik özelliklerinin ilişkisini araştıran intrapersonal yaklaşım literatürü ile uyumlu olarak , evlilik doyumunun azalmasında bir neden olarak ele alınabilir .

Terman , Burchinal , Dean' in kadınların kişilik testi skorları ile evlilik mutluluğu arasındaki ilişkiyi biraz daha yüksek bulduğu çalışmaları ile çalışmamızın sonuçları uyumludur . Yapısal anksiyete ve onun diğer görünümleri olan negatif duygulanım ve nörotisizm evlilik doyumsuzluğu ile ilişkili bulunmuştur . (14) (48)

Kitamura ve Aoi'nin çalışmalarında evlilik uyumunun , kadında yüksek hayat standardı , düşük nörotisizm ve baba tarafından desteklenme ile ilişkili olduğu bulunmuştur . (47)

Robins , Caspi. , Moffitt agresif , stres-reaktif ve yabancılaşmış kişilerin uyumsuz mahrem ilişkilere sahip olduklarını ve ilişkilerinin progresif olarak kötüleştiğini , aksine yüksek pozitif duygulanımlı ve kontrollü kişilerin göreceli olarak mutlu ilişkiler kurduklarını ve ilişkilerinin bazı yönlerinde gelişmeler gösterdiklerini belirtmişlerdir . (61)

Mutlu ve mutsuz evli çiftlerin kişilik özelliklerinin kıyaslandığı çalışmalarda nörotik özelliklerle bireysel ve evlilik mutsuzluğu arasında ilişki saptanmıştır . (42)

Krueger , kişilik özelliklerinin hem kadın hem de erkeklerin mahrem ilişkilerindeki davranış ve deneyimlerini , zamanla ve farklı partnerlerle olan ilişkilerinde öngörebileceğini ifade etmiştir . Bazı kişiler herhangi bir ilişkideki partneriyle doyumlu olmayabilirken , diğerleri her partnerle uyumlu olabilirler . Yüksek anksiyetesi olan

kişiler , hayatlarının tüm alanlarında evliliği de kapsayacak şekilde mutsuzdur . (48)

(61)

Karney ve Bradbury nörotisizm ve evlilik etkileşiminin evlilik doyumu üzerine etkisini ve yapısal anksiyete ile evlilik doyumsuzluğu arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Yeni evlilerde eşlerin doyumu ve yapısal anksiyete arasında negatif ilişki olduğunu bulmuşlardır . (49)

Costa ve McCrae nörotisizm , ekstraversiyon ve deneyimlere açıklık gibi stabil kişilik değişkenlerinin , kişisel ilişkileri de içeren temel yaşam alanlarındaki kalite üzerine güçlü bir belirleyici olduğunu bildirmişlerdir . (63)

Cramer , Rogers'ın yüksek anlayışlılık seviyesi , eşduyum ve sınırsız kabullenicilik ile karakterize yakın kişisel ilişkilerin psikolojik uyum ile pozitif olarak ilişkili olabileceği hipotezinin altını çizmiştir . Cramer , psikolojik uyumun kadınlar için ilişki kalitesi ile orta şiddette ilişkili olabileceğini fakat erkekler için ilişkili olmadığını bildirmiştir . (62)

EDAM grubu kadınlarda nörotisizm düzeyinin yüksekliği evlilik doyumunu azaltan bir neden olmaktan çok , çatışmalı doyumsuz evliliklerinin sonucu olarak da değerlendirilebilir .

Robins , Caspi. , Moffitt doyumsuz ve saldırgan ilişkilerin kişiyi daha anksiyeteli kızgın ve yabancılaşmış yaptığını ve aynı zamanda ilişkide devam eden deneyimlerin , kişinin duygularını düşüncelerini ve davranışlarını sınırlandırdığını , kişiyi daha ihtiyatlı

yaptığını ifade etmişlerdir . Böylece genç erişkinlikteki ilişki deneyimlerinin kişilik değişikliklerine yolaçabileceğini saptamışlardır . (61)

Problemlili mizaçların evlilik ilişkisinde başlangıçta güçlükler ve hayal kırıklıkları yaşayabildikleri , fakat eşlerin zamanla diğerine uyum sağlayarak daha uyumlu bir ilişki sağlayabildiği belirtilmektedir . Bu teze göre eşlerin yapısal anksiyetesi evliliğin erken evrelerindeki doyum ile ilişkilidir . Ama sonraki evrelerdeki doyum ile ilişkili değildir . (57)

Eşlerin evliliklerine ilişkin atıfları , stabil yapısal eğilimlerinin yansıması değil , ilişkide yaşamakta oldukları deneyimlerinden öğrendiklerine reaksiyon olarak ortaya çıkabilir . Bu reaksiyonların niteliği , gelecekte evlilik doyumunun gelişiminde nedensel rol oynayabilir . (49)

Negatif ilişki deneyimleri depresyon riskini artırır . Uyumsuz mahrem ilişkilerde kronik olarak oluşan , tekrarlayan agresyon davranışları , süren negatif emosyonel durumlar ve diğer hoş olmayan deneyimler kişinin mizacını depresyon için risk faktörü olan negatif duygulanıma doğru yöneltebilir . (61)

Depresif özellikler ve evlilik doyumunu arasındaki ilişki iki yönlüdür . Depresif semptomlarda artış , evlilik doyumunda düşmeye , evlilik doyumunda azalma da depresif semptomların artışına yol açabilir . (88)

Karney ve Kurdek depresif semptomları olan kişilerin evlilik doyumunda giderek azalma saptamışlardır . (88)

Fincham erkeklerde başlangıçtaki evlilik doyumunun seviyesinin , sonradan depresif semptomlar ortaya çıkmasını , kadınlara göre daha az belirlediğini , buradan hareketle kadınların erkeklere göre ilişki için daha duyarlı olduğunu belirtmiştir . Aksine yüksek depresif semptomların erkeklerde daha sonraki evlilik kalitesini belirlediğini öne sürmüştür . (84)

Kadınlar evliliklerinde sorun yaşadıklarında daha fazla suçluluk ve disfori yaşama eğilimindedir . Aksine erkekler olumsuz kişiler arası ilişkiye disfori değil , çekilme şeklinde yanıt verirler . (84) Bizim çalışmamızda da EDAM ‘ a başvuran kadınlarda depresyon saptanmasına karşın , erkeklerin sorunlarını yadsıdıkları gözlenmiştir .

Çalışmamızda beklediğimizin tersi şekilde mahkeme grubu kadın ve erkeklerde yüksek nörotizm ve depresyon saptanmamıştır . Bu bulgu Ollendick , Otto , Heider ‘in evlilik terapisi alan, boşanma aşamasında olan ve çocuklarını davranış bozukluğu nedeniyle terapiye getiren evli çiftlerde yaptıkları çalışmanın sonuçlarıyla uyumludur . Bu çalışmada psikopatik sapma , paranoya ve sosyal içedönüklük danışan grupta yükselmiş , boşanma grubunda normal popülasyona yakın sonuçlar çıkmıştır . Bu sonuçta mahkeme grubundaki çiftlerin boşanma kararını vermiş olmanın rahatlığını yaşıyor olabilecekleri rol oynayabilir . Aynı zamanda bu sonuçlar , grubun , boşanma davası uzamış kişilerden oluştuğu , boşanma sonrası iyileşme için gerekli olan 6 ay- 1 yıllık süreyi doldurmuş oldukları ve MMPI ile ölçülebilen kişilik değişkenlerinin değişebilir olması gerçeği ile ilişkilendirilebilir . (89)

Çalışmamızda mahkeme grubu kadınlarda , L skalasında normal ve kontrol grubu kadınlarına göre yükselme saptanmıştır . Bu kişiler iyi görünme çabası içindedirler . Sosyal açıdan kabul gören yanıtlar verirler . Bu bireyler aşırı geleneksel ve sosyal açıdan uyumludur . Bu sonuç mahkeme grubunun anlaşmazlık yaşanan ve çoğunlukla velayet davasının da olduğu

kişilerden oluşması ile açıklanabilir . Aynı zamanda bu kişilerin geleneksel olduğunu gösteren sosyodemografik verileri ile de uyumludur .

Üç grubun erkeklerinin kıyaslanmasında mahkeme grubunda , normal ve EDAM grubuna göre paranoya skalasında belirgin yükselme saptanmıştır. (Grafik 2) Diğer skalalarda anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir . EDAM ve kontrol grubu arasında anlamlı fark saptanmamıştır.

Mahkeme grubu erkeklerde paranoya skalasının artışı , bu kişilerin duyarlı bireyler oldukları , kendilerinin ve diğerlerinin duygularının kolayca incinebilir olduğunu düşünürler . Diğerlerinden gelen eleştirileri ve önerileri çok ciddiye alırlar . Kendilerinin söyledikleri her şeyin çok ciddiye alındığı fikri vardır . Kişiler arası ilişkilerde savunucu ve güvensizdir . Diğer kişilerin kendisinden yararlanacağını düşünür . Kırgın , küskün olmaya hazırdır çünkü en ufak bir olumsuzluğu üstlerine alırlar . İşte ve evde kendilerinden beklentiler konusunda kontrollüdür (76)

Bu bulgu literatürde boşanmayı öngören bir skala yükselmesi değildir. Boşanmayı en fazla öngören skala psikopatik sapma skalasıdır. Psikopatik sapma skalası antisosyalliği göstermekten ziyade ciddi ilişki sıkıntısı yaratan kişiliğe işaret eder . Erkeklerde gözlenen paranoya skalası yükselmesi nafaka ve velayet davalarının kişide yarattığı olumsuzluk ile ilişkili olabilir . (71)

EDAM grubu erkeklerde , paranoya skalası ile ÇUÖ arasında çok zayıf , negatif korelasyon saptanmıştır . (Tablo 34 A) Paranoya skalası artmış kişilerde çift uyumu düşmektedir

EDAM Grubu erkeklerde regresyon analizi ile saptanan ÇUÖ'ni etkileyen MMPI skalaları şunlardır. (Tablo 35 A) K skalası ile ÇUÖ ortalama puanları arasında pozitif ilişki , hipomani skalası arasında pozitif ilişki , L skalası arasında negatif ilişki ve Psikopatik sapma skalası arasında negatif ilişki saptanmıştır . K skalasının ortalama düzeyde artışı ; kişinin , psikolojik

uyumun iyi olduğunu , entelektüel yeterliliği olduğunu , ilgi alanlarının geniş , içten , girişimci , sokulgan , insanlarla kolay kaynaşan bir yapısı olduğunu , sorunlara mantıklı ve sistematik bir şekilde yaklaşabildiğini gösterir. Bu da evlilik uyumunu artırır . Hipomani skalasında ortalama puan alan kişiler ; enerjik , dışa dönük , meraklı , sosyal , kolay ilişki kuran , bağımsız , kendine güveni olan , halinden memnun bireylerdir. Bu skalanın orta düzeyde artışı evlilik uyumunu artırır. Psikopati skalasında orta düzeyde artış evlilik sorunlarında artışa işaret eder. Literatürde MMPI ile evlilik doyumunu en fazla yordayan skala hem kadın , hem erkek ve normal popülasyonda psikopatik sapmadır . (90) (76)

L skalasının ortalama düzeyde artışı ; bu kişilerin güvenilmez oldukları , kendilerini olduklarından daha iyi gösterme çabası içinde olduklarını ve zaaflarını görmezden geldiklerini , kendi davranışının diğer insanlar üzerine etkisini düşünmediklerini gösterir. Bu skalanın artışı evlilik uyumunu düşürür. (76)

EDAM grubu kadınlarda F skalası ile ÇUÖ ortalama skorları arasında zayıf , negatif korelasyon saptanmıştır . (Tablo 34 B) EDAM grubu kadınlarda depresyon skalası ile ÇUÖ ortalama skorları açısından çok zayıf , negatif korelasyon saptanmıştır . F skalası ve depresyon skalasındaki artış, çift uyumunu azaltmaktadır .

EDAM Grubu kadınlarda ÇUÖ'ni etkileyen MMPI skalaları şunlardır: ÇUÖ ortalama puanları ile , sosyal içedönüklük skalası arasında negatif ilişki , psikasteni skalası arasında negatif ilişki , L skalası arasında pozitif ilişki saptanmıştır . (Tablo 35 B) Sosyal içedönüklük puanı yüksek olan kişiler , sosyal açıdan beceriksizdirler . Sosyal ilişkilerde anksiyete yaşar ve ilişki kurmaktan kaçınırlar . Nevrotik üçlüde yükselme görülebilir . Bu skalanın artışı evlilik uyumunu azaltır . Sosyal içedönüklük açısından 20 puan ve üzeri fark olan çiftlerin sosyal ilişkiler açısından evlilik çatışmalarına düşmeleri olasıdır . Psikasteni skalasında orta düzeyde yükselme ; Bu kişiler dürüst , mükemmeliyetçi , titiz ve kendini eleştiren bireylerdir . Küçük

sorunları bile kendilerine dert edinme eğilimindedirler . Bu skalanın artışı evlilik doyumunu düşürür . (76)

Mahkeme grubu erkeklerde ÇUÖ ortalama skorları ile Mf skalası arasında zayıf , negatif korelasyon saptanmıştır . (Tablo 36 A) Mf skalası artıka evlilik uyumu düşmektedir.

Mahkeme grubu erkeklerde ÇUÖ'ni etkileyen MMPI skalası sosyal içedönüklük olarak saptanmıştır . (Tablo 37 A) Sosyal içedönüklüğün artışı erkeklerde kadınların aksine evlilik uyumunu artırmaktadır .

Mahkeme grubu kadınlarda ÇUÖ ortalama skorları ile hiç bir skala arasında korelasyon saptanmamıştır . (Tablo 36 B)

Mahkeme grubu kadınlarda ÇUÖ'ni etkileyen MMPI skalası paranoya olarak saptanmıştır . (Tablo 37 B) Paranoya düzeyi artıka evlilik uyumu azalır .

Kontrol grubu erkeklerde ÇUÖ ortalama skorları ile K skalası arasında zayıf , pozitif korelasyon , histeri skalası ile çok zayıf , negatif korelasyon vardır . (Tablo 38 A) K skalası artışı , evlilik uyumunu artırmaktadır . Histeri skalası artışı uyumu azaltmaktadır .

Kontrol gurubu erkeklerde regresyon analizi ile ÇUÖ 'ni etkileyen MMPI skalaları şunlardır : Histeri skalası ile ÇUÖ ortalama puanları arasında negatif ilişki , K skalası arasında pozitif ilişki saptanmıştır . (Tablo 39 A)

Kontrol gurubu kadınlarda ÇUÖ 'ni etkileyen MMPI skalaları şunlardır : Şizofreni skalası ile ÇUÖ ortalama puanları arasında negatif ilişki , paranoya arasında pozitif ilişki saptanmıştır . (Tablo 39 B)

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmamız EDAM' a ilk kez başvuran çiftler ile mahkeme tarafından EDAM' a yönlendirilen boşanma aşamasındaki çiftlerin uyum düzeylerini , kişilik özellikleri ve demografik özellikler açısından kontrol grubu ile kıyaslayarak değerlendirmiştir .

Her üç grup yaş ortalaması , evlilik süresi , ilk evlilik yaşı , aile bütünlüğü , genel tutum ve dini inanç gibi sosyodemografik veriler açısından birbirine benzer bulunmuştur . Her üç grup evlenme biçimi , çocuk sayısı , öğrenim ve çalışma durumu , geçim zorluğu sosyal güvence , doğum yeri , alışkanlık gibi sosyodemografik veriler açısından farklılık göstermiştir.

Evlenme biçimi açısından mahkeme grubunda anlamlı olarak görücü usulü ile evlenmenin yüksek olduğu , ancak regresyon ve korelasyon analizi yapıldığında , bu farklılığın evlilik uyumunu etkilemediği grupların karşılaştırılabilir olduğu saptanmıştır .

Çalışmaya alınan üç grup geçim zorluğu açısından karşılaştırıldığında üç grup arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır . Bu farklılığın mahkeme grubunda "yoğun " geçim zorluğunun daha yüksek , EDAM grubunda " orta " düzeyde geçim zorluğunun daha yüksek , kontrol grubunda ise " hafif " geçim zorluğu ve " sorun yok " diyenlerin oranının yüksekliğinden kaynaklandığı saptanmıştır . Bu farklılığın çift uyumunu etkilemediği saptanmıştır .

Çalışmaya alınan üç grup , anne baba ilişkisinde sorun tanımlama açısından karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır . Bu farklılık EDAM grubunda anne baba ilişkisinde sorun tanımlayanların dağılımının yüksek olmasından kaynaklanmaktadır . Bu farklılığın çift uyumunu etkilemediği saptanmıştır .

Üç gruptaki çalışma durumu karşılaştırıldığında anlamlı fark bulunmuştur . Mahkeme grubunda işsiz kalma oranının yüksek olduğu ve bunun çift uyumunda düşmeye yol açtığı bulunmuştur.

Üç grubun sosyal güvenceleri karşılaştırıldığında gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmıştır . Bu farklılık mahkeme grubunda sosyal güvencesi olmayanların sayısının diğer iki gruba göre daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır . Bunun evlilik uyumu üzerine etkisinin olmadığı saptanmıştır.

Gruplar doğum yerlerine göre karşılaştırıldığında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Bu farklılık EDAM grubunda büyük kentte doğanların sayısının diğer iki gruba göre daha yüksek , kontrol grubunda köy ve ilçe doğumlu olanların sayısının diğer iki gruptan daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır . EDAM grubunda ilçede doğanlarda ÇUÖ skorlarının daha düşük olduğu bulunmuştur .

Öğrenim durumundaki farklılığın kontrol ve EDAM grubunda üniversite , mahkeme grubunda ilkokul mezunu olanların ağırlıkta olmasından kaynaklandığı , bu durumun çift uyumunu etkilemediği saptanmıştır.

Alışkanlıklar açısından mahkeme grubunda sigara içenler çoğunlukta idi ve bu eş uyumunu etkilemiyordu.

Genel olarak üç gruptaki çiftlerin uyumu , iletişimi , fikir birliği , duygusal paylaşma ve birbirine bağlılığı karşılaştırıldığında ; Çift uyumu en yüksek ve en sağlıklı iletişim kuran grup kontrol grubuydu . Bu grubu EDAM grubu izliyordu. Mahkeme grubunda uyum düzeyi en düşüktü. Bu grupta iletişim yokluğu , duygusal paylaşmada yetersizlik ve eşler arasında yakınlığın azlığı dikkat çekiciydi

Cinsel uyumun en düşük olduğu grup mahkeme grubuydu . Bunu EDAM grubu takip ediyordu . Her üç grupta cinsel uyumu yüksek olan çiftlerin evlilik uyumlarının da yüksek oluşu evlilik uyumu ile çift uyumu arasında direkt bir ilişki olduğunu düşündürmektedir . Mahkeme grubu kadınlar sıklıkla cinsel ilişkiye zorlandıklarını bildirmişlerdir.

Her üç grubun kadınlarının MMPI profilleri karşılaştırıldığında EDAM grubunda histeri , depresyon , psikopati , hipokondri skalaları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur . Mahkeme grubu kadınlarında L alt ölçeği yüksek bulunmuştur .

Üç grubun erkeklerinin MMPI'larının karşılaştırması sonucunda , mahkeme grubu erkeklerinde paranoya skalası yüksek bulunmuştur .

Bu çalışmanın sonuçları evliliğe ilişkin değerlendirmelerde çiftlerin sosyodemografik özellikleri , yaşam olayları gibi dışsal süreçlerin yanısıra , çiftlerin kişilik özellikleri ve nörotisizm düzeyleri gibi intrapsişik süreçlerin de gözden geçirilmesi gerektiğine işaret etmesi açısından önemlidir.

ÖZET

Aile içinde yaşanan huzursuzluk ve gerginlik başta çocuklar olmak üzere , aile fertlerini olumsuz etkilemektedir. Birbiri ile etkileşen , fikir birliği yapabilen , sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanır . Mutluluk , tatmin ve beklentilerin gerçekleşmesi , karşılıklı uyum ile mümkündür . Dolayısıyla eşler arasındaki uyum doyumlu ve istikrarlı bir evlilik için gereklidir.

Bu araştırmanın amacı; evlilik sorunları nedeniyle yardım için ilk kez başvuruda bulunan çiftlerin çift uyum düzeylerini ve kişilik özelliklerini , demografik değişkenler açısından inceleyerek , yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftler ile karşılaştırmak , çift uyumu açısından aralarında ne gibi farklılıklar olduğunu saptamaktır .

Bu amaçla çalışmaya Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Evlilik Danışma Merkezine (EDAM) psikiyatrik yardım almak için ilk kez başvuran 30 evli çift (30 kadın , 30 erkek) ile mahkeme tarafından psikolojik yardıma ihtiyaç duyup duymadıklarının belirlenmesi için EDAM' a yönlendirilen boşanma aşamasındaki 30 çift alınmıştır. Karşılaştırma grubu olarak da herhangi bir psikolojik yardım almamış rastlantısal olarak seçilen 30 çift alınmıştır . Araştırmaya toplam 90 evli çift katılmıştır.

Araştırmada veri toplamak amacıyla Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) , çeşitli demografik bilgilerin toplandığı bilgi formu ve Minnesota çok yönlü kişilik envanteri (MMPI) kullanılmıştır.

Sonuç olarak eşler arası uyumun en yüksek olduğu grup ‘‘ kontrol grubu ‘‘ iken , bunu EDAM grubunun takip ettiği , mahkeme grubundaki çiftlerin uyumunun ise en düşük olduğu saptanmıştır. Gruplar arasında MMPI profillerinin farklı olduğu saptanmıştır.

SUMMARY

Tension and restlessness emerging within the family affects all the members of the family, but before all, the children negatively. The marriage of a couple who are capable of interaction and consensus and handle their marital problems in a positive manner can be described as a competent marriage. Happiness, satisfaction and fulfillment of expectations can only be possible by dyadic adjustment. Therefore dyadic adjustment is essential for a satisfactory and stable marital relationship.

In this paper, we aimed to illustrate the differences between three groups of couples; first who have demand for a professional counselling for the first time, second who don't have such a demand and finally who are about to get divorced and ask for marital counselling in the fields of dyadic adjustment level, personality traits and demographic variances.

Within this context we have included 30 couples who have a counselling demand to the Bakırköy State Hospital for Neurological and Psychiatric Diseases Marital Counselling Unit (EDAM) for the first time. Another group of 30 couples who get counselling from the aforementioned institution during their divorce period. The control group was formed by 30 couples who have not only counselling demands and were selected randomly. A total number of 90 couples were included in our study.

In order to obtain data we have used dyadic adjustment scale, Minnesota multiphasic personality inventory and a questionnaire form in order to gain the demographic data.

As a result we have figured out the groups with the highest dyadic adjustment were subsequently the control group, the group who demand for marital counselling for the first time and the group at stage of divorce. We have also found significant differences between these groups in the fields namely; personality traits which have been related with couple adjustment levels.

Expressing the factors which have an influence on dyadic adjustment between couples and providing therapeutic support in these fields could increase marital quality and adjustment between the couples; who have demand for counselling.

EKLER :

EK 1 : Sosyodemografik Veri Formu

EK 2 : Çift Uyum Ölçeği

EK 3 : Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri

KAYNAKLAR

- 1) Gülerce A . *Türkiye’de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri* , syf. 4 , 1996 .
- 2) Akdemir A . Bir Çift Olarak Kadın ve Erkek . *Cinsiyet ve Psikiyatr i* , syf 180 – 183 , 1998
- 3) Nazlı S . *Aile Danışmanlığı* , syf 227- 229 , 2001 .
- 4) Robins R . W . , Caspi A . , Moffitt T. E. It’s Not Just Who You’re With , It’s Who You Are : Personality and Relationship . *Journal of Personality* , 2002 , 70 : 6 , 925-964
- 5) Kelly E. L. , Conley J. Personality and Compability : A Prospective Analysis of Marital Stability and Marital Satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology* , 1987 , Vol. 52 , No. 1 , 27-40 .
- 6) Terman L. M. , Bittenweiser P. Personality factors in marital compatibility . *Journal of Social Psychology* , 1935 , 6 , 143-171
- 7) Udry J. R . Personality match and interpersonal perception as predictors of marriage . In Barton K. , Cattell R. B. Marriage Dimensions And Personality . *Journal of Personality and Social Psychology* , 1972 , Vol. 21 , No .3 , 369-375
- 8) Barton K. , Cattell R. B. Marriage Dimensions And Personality . *Journal of Personality and*

Social Psychology , 1972 , Vol. 21 , No.3 , 369-375

9) Eriştiren P. Cinsel İşlev Bozukluğu Tanısı Konarak Tedaviye Alınan Kadın Olgularla , Evlilik İçi atışmalar Nedeniyle Terapiye Alınan Kadın Olguların , Psikiyatrik Komorbidite ve Evlilik İlişkilerinin Değerlendirilmesi . *Uzmanlık Tezi , Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi , I. Psikiyatri Birimi* , 1999

10) Schaeffer B. *Sevgi mi ? Bağımlılık mı ?* Syf 21-22 , Okyanus yayıncılık , Temmuz 2001

11) Livingston J. A. Something old and something new : Love , creativity , and the enduring relationship . *Bulletin of the Menninger Clinic* , Vol . 63 , No . 1 , 1999 .

12) Miller V. M. *İkili İlişkilerde Terörizm* . Syf 67-80 , Varlık Yayınları , 1997 .

13) Göka E . Bir terör olarak aşk . *Cinsiyet ve Psikiyatri* , 1998 .

14) Barry W. Marriage research and conflict : An integrative review . *Psychological Bulletin* , 1970 , Vol. 73 , No. 1 , 41-54

15) Kernberg O. Aşk İlişkileri . Syf 89 , Ayrıntı yayınları , 2000 .

16) Janetius T . (Ph. D) Marriage and Marital Adjustment , (excerpts from his thesis)

17) Levent B. A. Aile İçi Sorunlar . *I. Ulusal Tıp Mezunları Kongresi* , 2002

18) Aktaş A . M . Evlilik Danışması . *Cinsiyet ve Psikiyatri* , 1998 .

- 19) İmamoglu E. O , Yasak Y. Dimensions of marital relationships as perceived by Turkish husbands and wives . *Genetic , Social , and General Psychology Monographs* , 1997 , 123 (2) , 221-232
- 20) Boran F . *Aşk ve Evlilik* . Syf 9-10 , Epsilon Yayıncılık , 2003
- 21) Erbek E . Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile , yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasındaki çiftlerde ; çift uyumu , problem çözme becerisi , boyun eğici davranış , öfke tutumu arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması . *Uzmanlık Tezi , Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi 12 . Psikiyatri Birimi* , 2004
- 22) Walsh F . , Jacob L . , Simons V . Facilitating Healthy Divorce Processes : Therapy and Mediation Approaches . *In : N. S Jacobson & A.S German (Eds) Clinical hand Book of Couple Therapy (1995)*
- 23) Hetherington E. M. , Law T. C , O'Connor T. G (1993) . Divorce : Challenges , changes , and new chances . *In F Walsh (Ed.) , Normal Family Processes (2 nd. ed .) . New York : Guilford Press .*
- 24) Amato P. R. , Keith B. Parental divorce and well – being of children : A meta-analysis . *Psychological Bulletin* , 1991 , 110 , 26-46
- 25) Johnston J . R , Campbell L . E . G . (1988) *Impasses of divorce : The dynamics and resolution of family conflict*. New York : Free Press
- 26) Gottman J. M. , Notarius C. I. Marital Research in the 20. Century and a Research Agenda for the 21 Century , *Family Process* , 2002 .

- 27) Larsen A. S , Olson D. H. Predicting marital satisfaction using PREPARE : A replication study . *Journal of Marital and Family Therapy* , 1989 , 313-324 .
- 28) Gottman J. Predicting the longitudinal course of marriages . *Journal of Marital and Family Therapy* , 1991 , 17 , 3-7 .
- 29) T.C Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü , 1991 . *Boşanma , Evlenme ve İntihar İstatistikleri*
- 30) Odağ C . *Nevrozlar -1* , syf 111-134 , İzmir 1999 .
- 31) Ersevım İ . *Freud ve psikanalizin temel ilkeleri* , syf 241- 254 . Nobel Tıp Kitabevleri , 1997 .
- 32) Girgin V . Trafik Kazalarında Belirleyiciler : “ Kişilik Profili ve Trafik Öfkesi “ . *Uzmanlık Tezi , Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi* , 2001 .
- 33) Cuber J. F. , Harroff P. B. The significant Americans : A study of sexual behaviour among the affluent . In Barry W. Marriage research and conflict : An integrative review . *Psychological Bulletin* , 1970 , Vol .73 , No .1 , 41-54
- 34) Grych J. H , Fincham F. D . Marital Conflict and Children’s Adjustment : A Cognitive- Contextual Framework , *Psychological Bulletin* , 1995, 118, 108-132
- 35) Spainer G B . (PhD) The Measurement Marital Quality . *Journal of Sex & Marital Therapy* , 1979 , Vol 5 , No 3.
- 36) Yılmaz A . Eşler Arasındaki Uyum : Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar.

Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi , 2001 , Cilt : 1 Sayı : 4

37) Kışlak Tutarel Ş , Çabukça F . Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi . *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi* , 2002 , Cilt : 2 Sayı : 6

38) Waring E . , McElrath D . , Lefcoe D . , Weisz G . Dimensions of Intimacy in Marriage . *Psychiatry* , 1981 , Vol . 44 , 169-175

39) Kreitman N . , Collins C . , Nelson B . , Troop J . Neurosis and Marital Interaction: Family Roles and Functions . *British Journal of Psychiatry* , 1971 , 119 , 233-242

40) Larson J . H . *The Great Marriage Tune-Up Book* , 2002 .

41) Hill . R . Contemporary developments in family theory . *Journal of Marriage and the Family* , 1966 , 28 , 10-26

42) Burgess E . W , Wallin P . *Engagement and Marriage* . Chicago : Lippincott , 1953.

43) Uhr L . M . Personality changes during marriage . *Unpublished doctoral dissertation , University of Michigan , 1957* . In Barry W . Marriage research and conflict : An integrative review . *Psychological Bulletin* , 1970 , Vol.73 , No.1 , 41-54

44) Dean D . G . Emotional maturity and marital adjustment . *Journal of Marriage and the Family* , 1966 , 28 , 454-457

45) Corsini R .J . Multiple predictors of marital happiness . *Marriage and Family Living* , 1956 , 18 , 240-242

46) Tharp , R . G . Psychological patterning in marriage . *Psychological Bulletin* , 1963 ,

60 , 97-117

- 47) Kitamura T , Aoki M . Sex differences in Marital and Social Adjustment . *Journal of Social Psychology* , 1998 , 138(1) , 26-32
- 48) Caughlin J . P . , Huston T . L . , Houts R . M . How Does Personality Matter in Marriage ? An Examination of Trait Anxiety , Interpersonal Negativity , and Marital Satisfaction . *Journal of Personality and Social Psychology* , 2000 , Vol. 78 , No. 2 , 326-336
- 49) Karney B . R . , Bradbury T . N . . Neuroticism , marital interaction , and trajectory of marital satisfaction . *Journal of Personality and Social Psychology* , 1997 , 72 , 1075-1092
- 50) Fitzpatrick M . A . , Badzinski D . M . . All in the family : Interpersonal Communication in Kin Relationships . In M . L . Knapp , G . R . Miller (Eds) , *Handbook of interpersonal communication* . (2nd ed , pp . 726-771) . Thousand Oaks , CA : sage
- 51) Karney B . R . , Bradbury T . N . . The longitudinal course of marital quality and stability : A review of theory , method , and research . *Psychological Bulletin* , 1995 , 118 , 3-34
- 52) Huston . T . L . , Houts R . M . . The Psychological infrastructure of courtship and marriage : The role of personality and compatibility in romantic relationships . In T . Bradbury (Ed) *The developmental course of marital dysfunction* (pp. 114-151) . New York : Cambridge University Press
- 53) Steil J . M . , Weltman K . . Influence strategies at home and at work : A study of

sixty dual career couples . *Journal of Social and Personal Relationships* , 1992 , 9 , 65-88

54) Buss D . M . , Conflict in married couples : Personality predictors of anger and upset . *Journal of Personality* , 1991 , 59 , 663-688

55) Huston . T . L . , Houts R . M , Caughlin J . P .. How Does Personality Matter in Marriage ? An Examination of Trait Anxiety , Interpersonal Negativity , and Marital Satisfaction . *Journal of Personality and Social Psychology* , 2000 , Vol . 78 , No .2 , 326-336

56) Huston T . L . , Caughlin J . P . , Houts R . M . , Smith S . E . , George L . J .. 1999. The connubial crucible : Newlywed years as predictors of marital delight , distress , and divorce . In Caughlin J . P . , Huston T . L . , Houts R . M . How Does Personality Matter in Marriage ? An Examination of Trait Anxiety , Interpersonal Negativity , and Marital Satisfaction . *Journal of Personality and Social Psychology* , 2000 , Vol. 78 , No. 2 , 326-336

57) Heaton T . , Albrecht S . L . , Martin T . K . The timing of divorce . *Journal of Marriage and the Family* , 1985 , 47 , 631-639

58) Waller W . (1938) . The Family : A dynamic interpretation . In Caughlin J . P . , Huston T . L . , Houts R . M . How Does Personality Matter in Marriage ? An Examination of Trait Anxiety , Interpersonal Negativity , and Marital Satisfaction . *Journal of Personality and Social Psychology* , 2000 , Vol. 78 , No. 2 , 326-336

59) Barton K . , Cattell R . B . Marriage Dimensions And Personality . *Journal of Personality and Social Psychology* , 1972 , Vol. 21 , No.3 , 369-375

- 60) Karney B. R. , Bradbury T. N. . The longitudinal course of marital quality and stability : A review of theory , method , and research . *Psychological Bulletin* , 1995 , 118 , 3-34
- 61) Robins R. W. , Caspi A. , Moffitt T. E. It's Not Just Who You're With , It's Who You Are : Personality and Relationship . *Journal of Personality* , 2002 , 70 : 6 , 9
- 62) Cramer D. Psychological adjustment and the facilitative nature of close personal relationships . *British Journal of Medical Psychology* , 1985 , 58 , 165-168
- 63) Costa P. T. , McCrae R. R. Influence of extraversion and neuroticism on subjective wellbeing : Happy and unhappy people . *Journal of Personality and Social Psychology* , 1980 , 38 , 668-698
- 64) Morgan R. M. (1981) . Counseling the uncoupling male . In McLennan J. , Omodei M. M. . Psychological adjustment , close personal relationships and personality. *British Journal of Medical Psychology* , 1988 , 61 , 285-290
- 65) O'Neil J. M. . Male sex role conflicts , sexism and masculinity : Psychological implications for men , women and the counseling psychologists . In McLennan J. , Omodei M. M. . Psychological adjustment , close personal relationships and personality. *British Journal of Medical Psychology* , 1988 , 61 , 285-290
- 66) McLennan J. , Omodei M. M. . Psychological adjustment , close personal relationships and personality . *British Journal of Medical Psychology* , 1988 , 61 , 285-290
- 67) Levinger G. , Breedlove J. Interpersonal attraction and agreement : A study of

- marriage partners . *Journal of Personality and Social Psychology* , 1966 , 3 , 367-372
- 68) Kelly E . L . Consistency of the adult personality . *American Psychologist* , 1955 , 10 , 659-681
- 69) Newmark C . S . , Toomey T . The Mf scale as an index of disturbed marital interaction : *A replication* . *Psychol Rep* , 1972 , 31 , 590
- 70) Snyder D . K . , Regts J . M . . Personality Correlates of Marital Dissatisfaction : A comparison of Psychiatric , Maritally Distressed , and Nonclinic Samples . *Journal of Sex & Marital Therapy* , 1990 , Vol. 16 , No.1 , 34-43
- 71) Arnold P . D . Mariage counselee MMPI profile characteristics with objective signs that discriminate them from married couples in general . In Snyder D . K . , Regts J . M . . Personality Correlates of Marital Dissatisfaction : A comparison of Psychiatric , Maritally Distressed , and Nonclinic Samples . *Journal of Sex & Marital Therapy* , 1990 , Vol. 16 , No.1 , 34-43
- 72) Eddy J . M . An Empirical Evaluation of Dyadic Adjustment Scale : Exploring the Differences Between Marital ‘ ‘ Satisfaction ’ ’ and ‘ ‘ Adjustment ’ ’ .
- 73) Yavuz A . A . The Dyadic Adjustment Scale ; A Validation Study With a Turkish Sample , *Master of Arts in Psychology* , *Boğaziçi University* , 1995 .
- 74) Fıfıloğlu H . Demir A . Applicability of the Dyadic Adjustment Scale for Marital Quality with Turkish Couples . *European Journal of Psychological Assess* , 2000 , Vol 16 , No. 3 , 214-218
- 75) Johnson D . R . , Amazola T . O & Booth A . Stability and Developmental Change

in Marital Quality : A Three Wave Panel Analysis . *Journal of Marriage and the Family* , 1992 , 54 , 582-594

76) Ceyhun B , Oral N. *Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri Değerlendirme Kitabı* , 2003

77) Cansever G . , Gürkaynak M . *Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri* , 1965 .

78) Savaşır I. *Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri El Kitabı* , 1981

79) Gagnon M . D . , Hersen M . Interpersonal and Psychological Correlates of Marital

Dissatisfaction in Late Life : A Review . *Clinical Psychological Review* , Vol 19 , No 3 , 359-378 .

80) Gee C. B. , Scott R. L . Predicting 2 - Year Marital Satisfaction From Partners' Discussion of Their Marriage Checkup . *Journal of Marital and Family Therapy* , 2002 Vol 28 , No. 4 , 399-407

81) Fox G. L . Some Determinants of Modernism Among Women in Ankara , Turkey . *Journal of Marriage and The Family Therapy* , 1973 , 35 , 520-529 .

82) Barker P. *Basic Family Therapy* , New York , Oxford University Press , 1986 , syf 1-18.

83) Gottmann J. M. , Krokoff L. J . Marital İnteraction and Satisfaction : A Longitudinal View . *Journal of Consulting and Clinical Psychology* , 1989 , Vol. 57 , No. 1 , 47-52 .

84) Fincham F. D. , Beach S. R. H , Harold G. T . , Osborne L. N. Marital Satisfaction

and Depression : Different Causal Relationships For Men and Women ? *Psychological Science* , 8 , 351-357 .

85) Türkmenoğlu M . Remisyonda Bipolar I Kadın ve Erkek Hastalarda Evlilik İlişkisi ve Cinsellik . *Uzmanlık Tezi , Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi 6. Psikiyatri Birimi* , 2003

86) Schenk J . , Pfrang H . , Rausche A. Personality Traits versus The Quality of The Marital Relationship As The Determinant of Marital sexuality . *Archives of Sexual Behaviour* , Vol. 12 , No. 1 , 1983 .

87) Reichman R. *The Stranger in Your Bed.* 1989 , New York : John Willey & Sons .

88) Davila J . , Karney B . , Bradbury T. N . Depressive Symptoms and Marital Satisfaction : Within-Subject Associations and the Moderating Effects of Gender and Neuroticism . *Journal of Family Psychology* , 2003 , Vol . 17 , No . 4 , 557-570 .

89) Ollendick D. G . , Otto B , Heider S. M. Marital MMPI Characteristics : A Test of Arnold's Signs . *Journal of Clinical Psychology* , March , 1983 , Vol 39 , No. 2 .

90) Snyder D. K . , Regts J. M. Personality Correlates of Marital Dissatisfaction : A Comparison of Psychiatric , Maritally Distressed , and Nonclinic Samples . *Journal of Sex and Marital Therapy* , Vol . 16 , No. 1 , Spring 1990 , 34-43